

ОСВІТНЯ ТА НАУКОВА
СПАДЩИНА

акад. о. Івана Луцького

(наукові читання)

УНІВЕРСИТЕТ
Короля Данила

**ОСВІТНЯ ТА НАУКОВА
СПАДЩИНА
АКАД. О. ІВАНА ЛУЦЬКОГО
(наукові читання)**

Івано-Франківськ-2026

УДК 001.891:9299(477)

Рекомендовано до друку Вченою радою Університету
Короля Данила (протокол №7 від 26 лютого 2026 року)

Освітня та наукова спадщина акад. о. Івана Луцького
(наукові читання) : зб. матеріалів. Івано-Франківськ :
Симфонія форте, 2026. 218 с.

ISBN 978-617-8850-10-4

Збірник матеріалів «Наукові читання, присвячені пам'яті акад. о. Івана Луцького» є науковим виданням, що об'єднує доповіді, статті та дослідницькі розвідки, представлені в межах наукового заходу, присвяченого вшануванню пам'яті видатного українського науковця, педагога, духовного діяча та організатора університетської освіти.

У збірнику висвітлюються ключові напрями наукової та освітньої діяльності отця-академіка, аналізується його внесок у розвиток національної освіти, правової культури, духовно-моральних засад державотворення, а також розглядається значення його спадщини для сучасного українського суспільства. Окрему увагу приділено проблемам формування національної еліти, поєднанню християнських цінностей і наукового знання, розвитку університетської традиції та вихованню молоді в умовах суспільних трансформацій.

Видання адресоване науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, аспірантам, а також усім, хто цікавиться історією української освіти, духовної думки та сучасними викликами державотворення.

© ЗВО «Університет Короля Данила», 2026

© В-во «Симфонія форте», 2026

ЗМІСТ

Андрусів Людмила Михайлівна, ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ І ДУХОВНИЙ ДОРОБОК ЗАСНОВНИКА УНІВЕРСИТЕТУ КОРОЛЯ ДАНИЛА ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ПОКОЛІНЬ	13
Андрухів Олег Ігорович, РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ В УТВЕРДЖЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ НА ПРИКЛАДІ СПАДЩИНИ ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО	17
Бабецька Іванна Ярославівна, ОСВІТА, ПРОФЕСІЙНЕ ПОКЛИКАННЯ ТА ХРИСТИЯНСЬКЕ МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЩАСЛИВОЇ ЖИТТЄВОЇ ДОЛІ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ	21
Басиста Ірина Володимирівна, ГЕНОЦИДНА ПОЛІТИКА РОСІЇ ЩОДО УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ (продовження огляду)	25
Березовський Михайло Йосипович, ЛЮДИНА В СИСТЕМІ І СИСТЕМА ДЛЯ ЛЮДИНИ	30
Борович Оксана Василівна, СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	34
Беркалець Світлана Михайлівна, ТРІЩИНОСТІЙКІСТЬ ЗАЛІЗОБЕТОННИХ КОНСТРУКЦІЙ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗАКЛАДНИХ ДЕТАЛЕЙ	37
Воробець Тарас Іванович, ДУХОВНИЙ ВИМІР ЕКОНОМІКИ: ХРИСТИЯНСЬКІ ЦІННОСТІ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ	42
Габуда Андрій Степанович, ПРАВОВА ОСНОВА ТА МІЖВІДОМЧА РЕАЛІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	46

Hasiuk Nataliia Vladyslavivna, CHRISTIAN VALUES AS THE FOUNDATION OF INTERCULTURAL COMMUNICATION AND THE IDENTITY OF THE UKRAINIAN PEOPLE IN IVAN LUTSKYI'S CONCEPT	52
Гуменюк Тетяна Іванівна, РЕАЛІЗАЦІЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ НОРМ В ПРАВНИЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	57
Гусар Катерина Дмитрівна, РОЗВИТОК НАВИЧОК МОДЕЛЮВАННЯ РЕЛЬЄФУ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ СТУДЕНТІВ АРХІТЕКТУРНО- БУДІВЕЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ	61
Довганич Василь Антонович, УНІВЕРСИТЕТ ЯК ІНСТИТУЦІЯ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ.....	63
Жирак Руслан Михайлович, КОРОТКА ІСТОРІЯ КАФЕДРИ АРХІТЕКТУРИ ТА БУДІВНИЦТВА У СВІТЛІ ХРИСТИЯНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ЗАСНОВНИКА УНІВЕРСИТЕТУ ОТЦЯ І.М. ЛУЦЬКОГО	67
Жукевич Ігор Васильович, СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК ЗАСАДА ПРАВОДЕРЖАВОТВОРЕННЯ У ПРАЦЯХ О. ІВАНА ЛУЦЬКОГО.....	70
Жупник Василь Васильович, РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ У ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ТА СУСПІЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ.....	75
Загурський Олександр Богданович, РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ПЕРІОД ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ СУСПІЛЬСТВА (за науковим доробком професора І. М. Луцького).....	79

Зварич Роман Васильович, ХРИСТИЯНСЬКА АКСІОЛОГІЯ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ У СПАДЩИНІ ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО: ВІД СОЦІАЛЬНОЇ ДОКТРИНИ ЦЕРКВИ ДО ІНСТИТУЦІЙНОЇ ПРАКТИКИ УНІВЕРСИТЕТУ	82
Іванків Ігор Володимирович УНІВЕРСИТЕТ ЯК ПРОСТІР САКРАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ ТА КУЛЬТУРНОЇ ТЯГЛОСТІ	87
Ілин Любомир Михайлович, ПОСТАТЬ ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО В КОНТЕКСТІ ІСТОРИКО-ПРАВОВОЇ ПАМ'ЯТІ ТА ФОРМУВАННЯ НОВІТНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ.....	90
Івашків Тарас Степанович, МОРАЛЬНО-РЕЛІГІЙНИЙ ВИМІР В ЕКОНОМІЧНІЙ НАУЦІ.....	94
Карпаш Максим Олегович, СПАДЩИНА ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО ЯК ФУНДАМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТУ КОРОЛЯ ДАНИЛА: ВІД ВІЗІЇ ДО СТАЛОГО ПОСТУПУ	97
Касіячук Василь Дмитрович БЕЗ ДРУЖБИ НЕ МОЖЕ БУТИ СПРАВЖНЬОЇ ЛЮБОВІ. НАУКОВА СПАДЩИНА ОТЦЯ-АКАДЕМІКА ІВАНА МИХАЙЛОВИЧА ЛУЦЬКОГО І ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ПОКОЛІНЬ	100
Каськів Олег Володимирович, ДУШПАСТЕРСЬКА ТА РЕЛІГІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ.....	106
Криховецький Андрій Зеновійович, ТИША, ПРАЦЯ І ПІДТРИМКА ЯК ТРИ ЗАСАДНИЧІ ПРИНЦИПИ УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ РОЗБУДОВИ УНІВЕРСИТЕТУ КОРОЛЯ ДАНИЛА	110

Криховецький Іван Зеновійович, ПОВЕДІНКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У КОНТЕКСТІ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО.....	113
Кузенко Уляна Іванівна, ЕТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ: РОЛЬ РЕЛІГІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗАПОБІГАННІ ВОЄННИМ ЗЛОЧИНАМ.....	117
Косьмій Михайло Михайлович, ВИКОРИСТАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЧИННИКІВ У ПОВСЯКДЕННИХ ПРАКТИКАХ ТА ІНСТИТУЦІЙНОМУ БУДІВНИЦТВІ ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО	121
Луцький Андрій Іванович, ФЕНОМЕН ХРИСТИЯНСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ДІЯЛЬНОСТІ ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО ЯК ПРОДОВЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ТРАДИЦІЇ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО	125
Луцький Мирослав Іванович, ПЕДАГОГІЧНИЙ ВІЗІОНАРИЗМ ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО: ВІД ПРИВАТНОЇ ІНІЦІАТИВИ ДО СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ	129
Луцька Наталія Іванівна, ПЕДАГОГІЧНИЙ ТА СВІТОГЛЯДНИЙ ФЕНОМЕН ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО	132
Луцька Галина Василівна, ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ЧЕРЕЗ ПРИКЛАД НАСТАВНИКА ІВАНА МИХАЙЛОВИЧА ЛУЦЬКОГО...	137
Луцька Анна Мирославівна, ПСИХОЛОГІЯ ПРИСУТНОСТІ АКАДЕМІКА ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО, ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ПІДРИМКИ НА ЖИТТЄВОМУ ШЛЯХУ	140
Луцький Іван Андрійович, ПАМ'ЯТЬ ПРО ДІДУСЯ АКАДЕМІКА, ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО, ЩО СФОРМУВАЛА МОЄ МАЙБУТНЄ	143

Луцький Роман Петрович, НАУКОВА СПАДЩИНА ОТЦЯ-АКАДЕМІКА ІВАНА ЛУЦЬКОГО ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ПОКОЛІНЬ	146
Лотоцький Михайло Васильович, ОТЕЦЬ ІВАН ЛУЦЬКИЙ ЯК ПРИКЛАД УКРАЇНСЬКОГО СВЯЩЕНИКА ТА ПАТРІОТА	150
Репецький Сергій Петрович, ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДУШПАСТИРСЬКОЇ ОПІКИ ЗАСУДЖЕНИХ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СТАТТІ 128-1 КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ	154
Письменський Євген Олександрович, НАУКОВИЙ ДОРОБОК ІВАНА ЛУЦЬКОГО: ПОГЛЯД З ПОЗИЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА.....	158
Пташник Олександра Іванівна, Мельникович Михайло Степанович РОЛЬ РЕЛІГІЇ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ТА ДЕРЖАВИ (НА ОСНОВІ НАУКОВИХ ПРАЦЬ АКАДЕМІКА ІВАНА МИХАЙЛОВИЧА ЛУЦЬКОГО).....	162
Стечишин Алла Василівна, ЗВИЧАЄВО-ПРАВОВІ ВИТОКИ НАРОДОВЛАДДЯ: ФЕНОМЕН ГРОМАДИ В УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВОТВОРЧІЙ ТРАДИЦІЇ	166
Тимоць Мирослава Василівна, РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ В РОЗБУДОВІ СУЧАСНОЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ СПІЛЬНОСТІ	169
Федик Лідія Богданівна, ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ТЛУМАЧЕННЯ СВОБОДИ ВІРОСПОВІДАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	172
Ходак Світлана Михайлівна ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ФОРМУВАННЯ	

ВИСОКОМОРАЛЬНОГО ТА НАЦІОНАЛЬНО СВІДОМОГО ВИПУСКНИКА.....	177
Черепій Петро Миколайович, НАУКОВЕ СЛУЖІННЯ ЯК ФОРМА ДУХОВНОГО ПОКЛИКАННЯ У ЖИТТІ О. ІВАНА ЛУЦЬКОГО.....	181
Шевчук Любомир Васильович, ХРИСТИЯНСЬКІ ЦІННОСТІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	184
Шевчук Мирослава Олегівна, РОЗВИТОК АСЕРТИВНОСТІ ПРАЦІВНИКА В УМОВАХ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА	188
Бойчук Євген, РЕЛІГІЙНИЙ ЧИННИК ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ТА КОЛІЗІЙНИЙ АСПЕКТ ПРИ РОЗІРВАННІ ШЛЮБУ В УКРАЇНІ	191
Венгер Ірина Олександрівна, МОРАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СПРАВЕДЛИВОГО ТА ВІДПОВІДАЛЬНОГО ВРЯДУВАННЯ	194
Пушка Діана Михайлівна ВИЗНАННЯ ОСОБИ БЕЗВІСНО ВІДСУТНЬОЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗА ЦИВІЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ 2003 РОКУ ТА ПРОЄКТОМ ЦИВІЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ 2026 РОКУ	198
Романів Ірина МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ВИМІРИ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ: ВИКЛИКИ АДЕКВАТНОСТІ ТА КУЛЬТУРНОЇ ЧЕСНОСТІ У ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ	205
Марина СТЕФАНЮК НАВЧАННЯ ГРАМАТИКИ ЧЕРЕЗ КОМУНІКАЦІЮ: ЯК ІНТЕГРУВАТИ ГРАМАТИКУ В СПОНТАННУ МОВУ, А НЕ ЯК ОКРЕМИЙ ПРЕДМЕТ	211

**Ректор
Івано-Франківського університету права
імені Короля Данила Галицького**

Луцький Іван Михайлович народився 07.03.1949 р., Станіславівської області (тепер Івано-Франківської) у родині Каролини і Михайла Луцького. Закінчив 11 класів Снятинської СШ. З 1975-1985 рр. – парох у м. Тлумачі. 1985 р. переведений парохом церкви святого Йосифа Обручника в м. Івано-Франківську і обраний обласним радником Єпархіального управління.

Життєве кредо: любити ближнього свого. Цього можна досягти, якщо кожен буде намагатися чесно виконувати свої обов'язки, дотримуватись десяти Божих заповідей, втілюючи засади християнської моралі і християнської ідеї серед громадян, благословляючи щоденну працю. «Ви пізнаєте їх по їхніх плодах» (МТ. 7,16).

Освіта:

I. Богословська освіта:

1. Міжнародний науково-технічний університет, магістр права (диплом КВ № 14592881, тема: «Канонічно-правова діяльність релігійних організацій згідно із законодавством України та Кодексу канонів»).
2. Український Вільний Університет, м. Мюнхен (Німеччина), доктор філософії (тема: «Створення Станіславської єпархії Української греко-католицької Церкви», 25.07.1996 р.).
3. Івано-Франківська теологічна академія (диплом С № 124, м. Івано-Франківськ).
4. Доктор східного канонічного права (тема: «Історико-юридичний розвиток рішень і постанов Кобринського (1626), Замойського (1720) та Львівського (1891) Синодів як джерел партикулярного права УККСЦ», диплом ДД № 030749, протокол № 08-06, 21.12.2006 р.).

II. Світська освіта:

1. Харківська національна академія ім. Я. Мудрого (юрист; диплом ЛДВЕ № 010684; реєстр. № 624).
2. Кандидат юридичних наук (диплом ДК № 0304456, протокол № 111-06/7). Тема: «Справедливість як філософсько-правова засада українського державотворення». Захист відбувся в Національній академії внутрішніх справ України, м. Київ.
3. Доктор права (диплом ДД № 1126, протокол № 45. Міжнародна академія управління персоналом і Міжнародний відкритий університет (м. Київ). Тема: «Проблеми державного антимонопольного регулювання ринкових відносин».
4. Міжнародний науково-технічний університет, м. Київ (магістр міжнародної економіки. Тема: «Європейська економіка в галузі економіки людини»).

Наукові ступені і вчені звання: кандидат юридичних наук (ДК № 030456); доцент (12ДЦ № 019598); доктор філософії (ДД № 126); доктор канонічного права (ДД № 030749).

З 1997 року отець Луцький Іван Михайлович працює на посаді ректора Івано-Франківського інституту права, економіки та будівництва Української академії наук, а у 2007 році інститут отримав статус Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького.

За активну роботу з підвищення якості сучасної освіти Інститут нагороджений дипломом проведеного у 2002 р. рейтингового конкурсу вищих навчальних закладів України, а ім'я ректора занесено до книги «500 впливових особистостей України», а також внесено до реєстру книги «Золоті імена».

Ректор обраний: академіком Української академії оригінальних ідей (диплом АК № 00010 ЛІ) від 17 травня 1997 р.; академіком Української академії наук національного прогресу (диплом № 2А315) від 22.12.1997 р.; академіком Української академії наук (диплом № Д-481) від 15.05.2004 р.; академіком Української академії архітектури (диплом № 177) від 19 грудня 2006 р.; академіком Міжнародної кадрової академії (диплом ДЧ № 0288) від 14.10.2002 р.; академіком Міжнародної академії наук педагогічної освіти (диплом №713) від 24.02.2009 р.; академіком Академії наук вищої школи України (диплом № 27) від 24.04.2010 р.

Нагороджений:

1. Орденом Володимира Великого (№ П-97), 1998 р.
2. 03 грудня 2001 року Міністерством освіти і науки України нагороджений знаком «Відмінник освіти України» (посвідчення № 56639).
3. 17 вересня 2001 року нагороджений золотою медаллю «За заслуги в освіті» (посвідчення до медалі № 069).

4. 18 листопада 2002 року нагороджений орденом «За розвиток науки та освіти» (№ 056).
5. За розбудову та становлення освіти в Україні 10.11.2003 р. нагороджений Українським фондом науково-економічного та юридичного співробітництва знаком Пошани «За сумлінну службу на вірність Україні» II ступеня.
6. 21 квітня 2004 року Українською академією наук нагороджений золотою медаллю Платона «Через терни до зірок» («Per aspera ad astra»).
7. 23.06.2005 р. Інститут нагороджено дипломами лауреата рейтингу вищих навчальних закладів України «Софія Київська – 2005, 2007, 2008» в номінації вищих навчальних закладів України 2004 року за вагомий внесок у розвиток національної системи вищої освіти.
8. 04 вересня 2006 року Українською академією наук ректор нагороджений Почесною відзнакою «За творчі здобутки» I ступеня (№ М-007).
9. У 2006 році нагороджений вищою нагородою Української академії наук – «Золотою зіркою з діамантами» за вагомий внесок у розвиток освіти та творчі здобутки в розбудові Української держави.
10. У червні 2009 року нагороджений медаллю Івано-Франківської обласної державної адміністрації «За заслуги перед Прикарпаттям» III ступеня (посвідчення № 072).

Нагороджений багатьма подяками і грамотами.

УДК 37.013:1:27-9

Андрусів Людмила Михайлівна,
*доктор юридичних наук, професор,
суддя Івано-Франківського міського суду,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ І ДУХОВНИЙ ДОРОБОК ЗАСНОВНИКА УНІВЕРСИТЕТУ КОРОЛЯ ДАНИЛА ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ПОКОЛІНЬ

Життя отця Івана було сповнене численних випробувань, і в окремі періоди вони поставали перед ним як надзвичайно складні, а подекуди й майже непереборні. Однак саме в цих непростих обставинах найповніше розкривалася його внутрішня стійкість, що виростала з глибокої віри та постійного молитовного життя. Віра для нього була не абстрактним переконанням, а живою силою, яка надавала сенс кожному крокові та допомагала зберігати душевну рівновагу навіть у моменти найбільшої напруги.

Звернення до Бога отець Іван сприймав не як формальний релігійний обов'язок, а як щоденну духовну потребу й невичерпне джерело підтримки. Саме в молитві він знаходив сили для подолання труднощів, відновлював внутрішню гармонію та зміцнював упевненість у правильності обраного життєвого шляху. У хвилини сумнівів і відповідальних рішень молитва дарувала йому спокій і ясність думки, допомагала зосередитися на головному та не втрачати віри у глибокий сенс своєї праці [2].

Випробування, які випадали на його долю, він сприймав не лише як перешкоди, а й як можливість для духовного зростання і самовдосконалення. Кожен складний етап життя ставав для нього своєрідною школою витримки, терпіння й мудрості. Завдяки такому ставленню він умів перетворювати труднощі на життєвий досвід, що загартовував характер

і поглиблював розуміння власного покликання. Саме тому, проходячи через випробування, отець Іван ставав духовно сильнішим, досвідченішим і ще більш відданим своєму служінню людям.

Випробування, що випадали на долю отця Івана, він сприймав не лише як неминучі труднощі, а передусім як нагоду для духовного вдосконалення й зміцнення власного характеру. Кожна подолана перешкода ставала для нього важливим життєвим уроком: вона виховувала витримку, поглиблювала почуття відповідальності та допомагала ясніше усвідомити своє покликання. Він намагався бачити у складних обставинах не привід для зневіри, а можливість для внутрішнього зростання.

Завдяки такому світоглядному підходу отець Іван не зосереджувався на самих проблемах і не дозволяв їм визначати його настрій чи життєві орієнтири. Навпаки, він умів переосмислювати труднощі як цінний досвід, що формує особистість і відкриває нові горизонти для саморозвитку. Кожне випробування робило його духовно сильнішим, досвідченішим і мудрішим. Набуті знання та пережитий досвід він не зберігав лише для себе: згодом вони ставали підґрунтям для підтримки інших людей, порад і конкретної допомоги тим, хто опинявся у складних життєвих обставинах. Саме так його особистий шлях випробувань поступово переростав у шлях свідомого й відданого служіння людям [2].

Отець Іван був глибоко переконаний, що справжнє людське щастя неможливе без відкритості серця до Божої любові та щирої довіри до Господа. Це переконання не залишалось для нього лише теоретичним твердженням – воно стало наріжним каменем його світогляду та визначало характер щоденних рішень і вчинків. Віра органічно впліталася в його спосіб мислення й поведінки, формуючи систему цінностей, на якій будувалося все його життя.

Саме це внутрішнє переконання виконувало роль

морального орієнтира, своєрідного духовного компаса, що спрямовував його життєвий шлях. Воно надихало отця Івана на реалізацію задумів і мрій, підтримувало в періоди сумнівів і додавало наснаги для невтомної праці. Він бачив у своїй діяльності не лише особисту мету, а й глибший сенс – служіння людям і виконання покликання, яке, на його переконання, було дароване Богом.

Завдяки такому розумінню щастя він прагнув жити у гармонії з власними переконаннями, поєднуючи духовне життя з активною діяльністю. Його віра виявлялася не лише в словах, а насамперед у конкретних справах, у ставленні до людей і відповідальності за результати своєї праці. Саме тому його життєва позиція стала прикладом цілісності, послідовності та глибокої відданості обраним ідеалам.

Він розглядав свою діяльність як особливе покликання – служити людям і творити добро через конкретні справи. Його зусилля були спрямовані не лише на особистий успіх, а передусім на духовне й культурне зростання суспільства. Отець Іван вірив, що через щоденну працю, виховання молоді та підтримку громадських ініціатив можна зміцнювати моральні основи спільноти й сприяти процвітанню рідного краю. Саме тому його життя стало прикладом гармонійного поєднання віри, активної громадянської позиції та відданого служіння людям.

Важливим джерелом підтримки й внутрішньої рівноваги для отця Івана була його родина. Постійна присутність поруч дружини, дітей і онуків наповнювала його життя теплом, радістю та глибоким відчуттям гармонії. У сімейному колі він знаходив спокій і відновлював сили, необхідні для подальшої праці та реалізації своїх задумів. Родина була для нього не лише особистим простором любові й довіри, а й потужним джерелом натхнення [1, с. 22].

Підтримка близьких допомагала йому впевнено долати труднощі та зберігати оптимізм навіть у найскладніші періоди-

ди життя. Він відчував відповідальність перед своєю сім'єю і водночас черпав у ній моральну опору, яка зміцнювала його рішучість і віру у власні можливості. Усвідомлення того, що поруч є люди, які поділяють його прагнення й щиро підтримують його починання, додавало йому впевненості та спонукало з новими силами працювати задля здійснення своїх життєвих цілей.

Особливе й визначальне місце в житті отця Івана займала його велика мрія – створити вищий навчальний заклад європейського рівня, який став би потужним осередком формування національно свідомої, всебічно розвиненої та духовно зрілої еліти для України. Для нього ця ідея виходила далеко за межі звичайного освітнього проекту. Вона сприймалася як стратегічна місія, спрямована на довгостроковий розвиток держави та зміцнення її інтелектуального й морального потенціалу.

Отець Іван був переконаний, що саме через якісну освіту і цілеспрямоване виховання можна закласти міцні підвалини для поступу суспільства. Він прагнув створити середовище, у якому молоді люди не лише здобували б фахові знання, а й формували б високі етичні принципи, громадянську відповідальність і почуття служіння своїй країні. У його баченні навчальний заклад мав стати простором гармонійного поєднання інтелектуального розвитку з духовним зростанням особистості.

Саме тому реалізація цієї мрії перетворилася для нього на справу всього життя. Вона надавала сенсу його щоденній праці, надихала на подолання перешкод і відкривала нові перспективи для творчої діяльності. Усвідомлення того, що його зусилля спрямовані на виховання майбутніх поколінь, приносило йому глибоке внутрішнє задоволення і ставало джерелом справжнього особистого щастя.

Список використаних джерел:

1. Наукова спадщина академіка Луцького Івана Михайловича. Книга пам'яті: [монографія] / До 20-річчя Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. 1997. 2017. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 328 с.
2. Наша історія – від мрії людини до університету. URL:<https://ukd.edu.ua/nasha-istoriya>.

УДК 94(477):316.347:929

Андрухів Олег Ігорович,
*доктор юридичних наук, професор,
проректор з розвитку та комунікацій,
професор кафедри права
імені академіка УАН о. Івана Луцького
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

**РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ В УТВЕРДЖЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ НА ПРИКЛАДІ СПАДЩИНИ ОТЦЯ
ІВАНА ЛУЦЬКОГО**

У сучасній теорії держави і права проблема ролі особистості залишається однією з ключових. Особливої гостроти вона набуває в перехідні епохи, коли руйнуються старі інституції і постає необхідність творення нових націєтворчих смислів. Українське суспільство, долаючи наслідки постколоніальної травми та будуючи правову державу, гостро відчуває дефіцит лідерів, здатних поєднати високий професіоналізм з бездоганим моральним авторитетом. У цьому контексті постать митрофорного протопресвітера, доктора юридичних наук, доктора філософії, професора Івана Михайловича Луцького (1949–2014 рр.) є феноменальною. Його діяльність вийшла далеко за межі душпастирства чи освітнього

менеджменту, ставши прикладом служіння суспільству на стику трьох фундаментальних сфер: Духовності (Церква), Знання (Університет) та Справедливості (Право). Актуальність дослідження його спадщини зумовлена потребою формування моделі сучасного українського елітарія, для якого державницька позиція та європейська освіченість базуються на твердому фундаменті християнських цінностей.

Досліджуючи феномен Івана Луцького, варто відійти від традиційного біографічного опису, адже його життєвий шлях – це відповідь на виклики часу, що постали перед Україною на зламі тисячоліть.

Отець Іван Луцький розпочав свою активну діяльність в умовах, коли радянська система залишила по собі «випалену землю» в душах людей. Як священник Української Греко-Католицької церкви, він розумів, що побудова демократичної держави неможлива без відновлення морального стрижня нації. Його пастирське служіння не обмежувалося стінами храму. Він інтегрував церкву в активне суспільне життя, руйнуючи радянський стереотип про «відокремлення церкви від суспільства». Для нього християнська етика була не просто набором догм, а дієвою нормою поведінки громадянина. Він власним прикладом доводив, що справжня українська ідентичність є нерозривно пов'язаною з християнською традицією.

Найвагомішим внеском Івана Луцького в розбудову держави стало заснування Університету Короля Данила. Це рішення було візіонерським. У середині 1990-х років, коли державна система освіти була інертною, він усвідомив необхідність створення закладу нового типу – мобільного, сучасного, але базованого на традиційних цінностях. Вибір патрона – Короля Данила – свідчить про глибоке розуміння історичної тяглості української державності. Отець Іван прагнув виховати не просто фахівців («технарів» від юриспруденції чи економіки), а державників. Його педагогічна

концепція базувалася на триєдності: «Освіта. Духовність. Патріотизм» [1].

Унікальність постаті отця Івана Луцького полягає в тому, що він зумів поєднати сутану священника з мантією доктора юридичних наук. Його наукові пошуки у сфері права були спрямовані на гармонізацію світського законодавства з нормами християнської моралі. Як депутат обласної ради та громадський діяч, він демонстрував приклад «відповідального лідерства». В умовах тотального правового нігілізму та корупції він залишався моральним авторитетом, до якого прислухалися представники різних політичних таборів. Отець Іван розумів правову державу не як систему жорсткого примусу, а як простір справедливості. Його тези про те, що «закон повинен мати душу», перегукується з ідеями природного права. Він фактично втілював концепцію «християнського демократа» в найкращому європейському розумінні цього слова – людини, яка йде у владу чи науку не заради амбіцій, а заради спільного блага.

Окремо варто виділити роль Івана Луцького як філантропа. Його розуміння ролі особи в суспільстві передбачало діяльну любов. Підтримка сиріт, студентів з малозабезпечених сімей, створення благодійного фонду – це була реалізація соціальної доктрини церкви на практиці. Він показував, що власність і ресурси накладають на лідера соціальну відповідальність. Це важливий урок для сучасної української бізнес-еліти, яка часто ігнорує соціальну функцію капіталу [2, с. 94].

Філософія життя отця Івана була вітальною та творчою. Він не чекав, поки держава створить ідеальні умови. Він створював ці умови сам – будував, навчав, писав закони, проповідував. Цим він зруйнував поширений в українців комплекс патерналізму. Його приклад вчить, що одна людина, якщо вона має сильну віру і чітку мету, здатна змінювати реальність навколо себе, впливаючи на тисячі доль.

Отже, отець Іван Луцький став уособленням інтегрального лідерства, якого так потребує сучасна Україна. По-перше, він довів можливість і необхідність поєднання духовного і світського начал у публічному управлінні. Його спадщина руйнує штучні бар'єри між вірою і наукою, церквою і державою. По-друге, він створив інституцію (Університет), яка продовжує його справу. Це ознака справжнього державного діяча – мислити не каденціями, а поколіннями. По-третє, він став носієм української ідентичності, яка базується на освіченості, вірі та праці. Його постать є прикладом для наслідування, демонструючи, що справжня еліта формується не через приналежність до владних кабінетів, а через служіння людям і Богу. Спадщина отця Івана Луцького вимагає подальшого вивчення та популяризації, адже вона містить відповіді на багато питань сьогодення: якою має бути освіта, як реформувати правову свідомість і як зберегти людяність у жорстокому світі.

Список використаних джерел:

1. Наша історія – від мрії людини до університету. *Університет Короля Данила*. URL: <https://ukd.edu.ua/nasha-istoriya>.
2. Наукова спадщина академіка Луцького Івана Михайловича. Книга пам'яті: [монографія] / До 20-річчя Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. 1997. 2017. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 328 с.

УДК 37.017:27-4

Бабешька Іванна Ярославівна,

*кандидатка юридичних наук,
доцентка кафедри права
імені академіка УАН о. Івана Луцького,
проректорка із соціальної та профорієнтаційної роботи
ЗВО «Університет Короля Данила»
Івано-Франківськ, Україна,*

ОСВІТА, ПРОФЕСІЙНЕ ПОКЛИКАННЯ ТА ХРИСТИЯНСЬКЕ МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЩАСЛИВОЇ ЖИТТЄВОЇ ДОЛІ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ

«Для того, щоб молода людина, яка народжується в цей світ, вибрала собі щасливу долю, працю і життя, вона змушена дуже добре вчитися. І ця життєва дорога буде тільки тоді щасливою, коли вона обере собі свою професію по своїй спеціальності, тобто саме по тому як вона її любить, знає і поважає. Але якщо людина будь-якої професії буде вихована морально, на християнських засадах, то вона зможе багато зробити не тільки для своєї сім'ї, для свого суспільства, краю, але й для нашої України, яка так потребує сьогодні розумних та добрих фахівців».

о. Іван Луцький

Перші роки мого професійного становлення в Університеті Короля Данила розпочались під керівництвом та настановами отця Івана. Саме цей період – інтенсивний, наповнений роботою, планами і живим спілкуванням – став для мене визначальним у розумінні того, якою він бачив соціальну роль університету і якою має бути довіра до освітньої інституції. Для нас, працівників, він був не лише керівником, відомим

далеко за межами університету, а передусім людиною щоденної присутності, яка власним прикладом формувала атмосферу відповідальності, відкритості й віри в майбутнє [2].

Отець Іван умів переконувати не гучними словами, а власним прикладом. Його підхід до популяризації університету був дуже особистісним. Він не будував імідж через рекламні кампанії чи формальні презентації. Він будував його через довіру, особисто спілкуючись з абітурієнтами, батьками, вчителями. Він був присутній на зустрічах, у школах, на профорієнтаційних заходах. Його слово мало вагу, бо за ним стояла послідовність і праця.

Я пам'ятаю, як він говорив про університет як про місце, де формується майбутнє. Він наголошував, що університет має бути відкритим для молоді, для їхніх ідей, для їхніх талантів. Він вірив, що завдання університету – не лише навчати, а й надихати. Саме тому профорієнтаційна робота для нього була не формальністю, а важливою частиною місії. Він хотів, щоб кожен школяр, який приходить до університету, відчував: тут його чекають, тут його можуть підтримати. Отець Іван мріяв, щоб кожна дитина мала можливість навчатись. Саме тому зараз діє фонд імені отця Івана Луцького, який надає можливість обдарованій творчій молоді навчатися безкоштовно [1, с. 128].

Його присутність на профорієнтаційних заходах була дуже відчутною. Він умів говорити з молоддю просто і щиро, не намагався здаватися офіційним чи недосяжним. Він розповідав про можливості, але водночас говорив про відповідальність. Пояснював, що університет – це простір зростання, де потрібно працювати, вчитися, розвиватися. І ця щирість створювала довіру.

Особливо важливим було те, що Іван Михайлович особистим прикладом спонукав навчатися. Його життєвий шлях був взірцем безперервної освіти. Він сам навчався, здобував нові знання, розвивався. І це надихало молодь. Коли школярі

бачили перед собою людину, яка поєднує науку, духовність і управління, вони починали вірити, що освіта має сенс. Він ставав для них прикладом того, що навчання відкриває можливості.

Професор також умів заохочувати. Його підхід до підтримки молоді був системним. Отець Іван розумів, що таланти потрібно помічати і розвивати. Він підтримував участь учнів у конкурсах, олімпіадах, творчих заходах, говорив про необхідність створювати умови, у яких молодь може спробувати свої сили. І ця ідея з часом переросла в цілі програми підтримки.

Сьогодні, коли в університеті діє Фонд імені отця Івана Луцького, ми бачимо, як його ідеї продовжують жити. У межах цього фонду щороку сотні дітей беруть участь у наукових олімпіадах, спортивних і мистецьких заходах. Вони отримують можливість проявити себе, отримати підтримку, здобути знижки на навчання. Але найважливіше – вони отримують досвід довіри. Вони бачать, що університет відкритий до них, що їхні зусилля помічають [2].

Цей фонд є продовженням тієї соціальної місії, про яку він говорив. Отець Іван вірив, що університет має бути соціально відповідальним: працювати не лише для студентів, а й для громади. Він має підтримувати молодь, допомагати їй знаходити свій шлях. І сьогодні ця ідея реалізується через конкретні програми і заходи.

Для мене, як для проректорки із соціальної та профорієнтаційної роботи, важливо усвідомлювати, що багато сучасних практик мають коріння в його підході. Його бачення було спрямоване на довгострокову перспективу. Він розумів, що довіра до університету формується роками. Вона формується через послідовність, через відкритість, через підтримку молоді.

Іван Михайлович часто говорив про покликання університету будувати майбутнє України. Ці слова звучали

як стратегічна мета, але водночас як щоденне завдання. Він вірив, що через освіту можна формувати покоління відповідальних і свідомих громадян. І ця віра відчувалася в кожній його дії. Отець Іван Луцький підтримував ініціативи, спрямовані на розвиток молоді. Він заохочував до навчання, до участі в конкурсах, до саморозвитку.

Роль о. Івана Луцького була надзвичайно важливою: люди довіряли йому. Батьки довіряли університету, бо довіряли йому. Студенти довіряли викладачам, бо бачили його ставлення до освіти. Ця довіра стала основою розвитку університету. І сьогодні вона продовжує працювати.

Я часто думаю про ті перші роки моєї роботи в університеті: про його підтримку, поради та присутність. Він умів бачити перспективу і водночас працювати з конкретними людьми. Він умів поєднувати стратегічне мислення з людяністю. І це поєднання стало основою багатьох сучасних практик.

Сьогодні, коли ми працюємо з молоддю, проводимо профорієнтаційні заходи, підтримуємо талановитих учнів, ми продовжуємо його справу. Фонд його імені є символом цієї спадкоємності. Він нагадує, що університет — це не лише освітня установа, а й соціальний інститут, який має вплив на розвиток суспільства.

Для мене особисто велика честь працювати в університеті, який створений о. Іваном Луцьким. Його приклад надихає і сьогодні. Його віра в молодь, в освіту, у майбутнє України залишається актуальною. І наша робота полягає в тому, щоб ця віра продовжувала втілюватися в конкретних справах.

Його думка про соціальну роль університету була дуже простою і водночас глибокою: університет має бути відкритим для молоді і підтримувати її розвиток. Саме через це будується майбутнє. І сьогодні, коли сотні дітей з цілої України беруть участь у програмах фонду, коли вони отримують можливість навчатися, розвиватися, реалізовувати свої таланти, ми бачимо, що його ідеї живуть.

Це не лише пам'ять про людину. Це продовження його місії. І в цьому продовженні є відповідальність кожного з нас. Працювати так, щоб університет залишався простором довіри, підтримки і розвитку. Простором, де формується майбутнє України.

Список використаних джерел:

1. Наукова спадщина академіка Луцького Івана Михайловича. Книга пам'яті: [монографія] / До 20-річчя Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. 1997. 2017. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 328 с.
2. Наша історія – від мрії людини до університету. URL:<https://ukd.edu.ua/nasha-istoriya>.

УДК 341.485(470:477)

Басиста Ірина Володимирівна,
*докторка юридичних наук, професорка,
професорка кафедри права
імені академіка УАН о. Івана Луцького
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ГЕНОЦИДНА ПОЛІТИКА РОСІЇ ШОДО УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ (продовження огляду)

Вже десятки разів зазначалося про те, що насильницька передача українських дітей може розцінюватися як геноцид [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7]. Для розслідувань важливо, щоб було доведено, що, діючи у такий спосіб і не лише так, росіяни були керовані геноцидним умислом на знищення української нації.

Геноцидна політика росії є різноплановою і, серед іншого, реалізується шляхом примусових депортацій, зокрема дітей,

із їх подальшою індоктринацією та мілітаризацією. Задля такої мети росія запровадила значну кількість заходів, зокрема й «...російську навчальну програму в школах на тимчасово окупованих територіях та впровадила навчання, яке готує дітей до російської військової служби» [8].

Як цитують українські видання представницю Yale Humanitarian Research Lab Пейдж Фарренкофф, «Росія проводить масову «перепрошивку»: дітям кажуть, що України не існує. Їх готують до служби в російській армії – через мілітарні програми, прокремлівські курси або інтеграцію в російську освітню систему після викрадення» [9]. Як цитують інформаційні видання Центр національно спротиву, «Росія порушує права дітей на тимчасово окупованих територіях України – готує нове покоління «гарматного м'яса» [10]. «Кремль ламає особистості та готує українських дітей до ролі майбутніх «солдатів путіна» [10]. Автори підкреслюють, що «...так звані «оздоровчі табори» – це, насправді, тільки інструмент для русифікації українських дітей... Це навчання дітей ненависті до України і позбавлення їх національної ідентичності. І з цим треба боротися – щоденно і кожному.

Згідно з дослідженням Школи громадського здоров'я Єльського університету, літаки та кошти Володимира Путіна були використані в програмі вивезення дітей з окупованих українських територій, позбавлення їх української ідентичності та передачі в російські сім'ї» [11].

Як зазначають інформаційні агентства, такий стан справ підтвердив і Head of Projects ініціативи Bring Kids Back UA та додав, що у росіян наявна вибудована стратегія щодо українських дітей, яка охоплює їх ізоляцію від рідних та друзів, згодом відбувається демонтування ідентичності, призначаються так звані опікуни та видаються нові документи, а у 14 років – нав'язують російське громадянство. «Фінальним етапом стає мілітаризація», а «нав'язане громадянство використовується як база для призову, щоб згодом відправити

їх воювати проти країни, із якої їх викрали» [9]. Як цитують інформаційні видання Центр національно спротиву, «...окупанти перетворюють тимчасово окуповані території на ідеологічні полігони» [10]. «У 2025 році для воєнізованої дитячої організації «Юнармія» було передбачене рекордне фінансування – понад 1 мільярд рублів, удвічі більше, ніж у 2024 році. І це – не на освіту, а на промивання мізків та підготовку дітей до війни» [10].

Найболючіше те, що ми навіть не знаємо точної кількості викрадених росією у різні способи українських дітей. У жовтні 2025 року йшлося «...загалом понад 1,6 мільйона українських дітей, які перебувають під контролем РФ» [12]. Але ці цифри також озвучувалися ще у березні 2025 року, «...хоча, за російськими даними, на її територію вивезено щонайменше 744 тис. дітей, як повідомляла тогочасна радниця з питань комунікацій керівника Офісу Президента України» [13; 14]. Видання уточнюють, що більшу частину із цих дітей росія вивезла із батьками [15].

Станом на середину січня 2026 року йшлося про ідентифікованих (задокументовано розміщення у російських сім'ях тощо) приблизно «...35000 дітей, вивезених до Росії із початку повномасштабного вторгнення» [9]. Лише 500 дітей було повернуто до України у 2025 році. І приблизна вартість порятунку кожної дитини обходиться у десять тисяч доларів, що підтвердив в Давосі співголова фінансового комітету Save Ukraine Ерік Гебайде, якого і цитують українські інформаційні джерела [9].

Список використаних джерел:

1. Oleksandr Drozdov, Olena Drozdova, Iryna Basysta. Genocide Trials in the International Criminal Court: Challenges of Fact-finding, the Ukrainian Case and ECHR Standards. Kyiv-Mohyla Law & Politics Journal: No. 11. 2025. 64–90. <https://doi.org/10.18523/2414-9942.11.2025.64-90>

- URL: https://kmlpj.ukma.edu.ua/article/view/348968/336091?fbclid=IwRI RTSAPBIbJleHRuA2FlbQIxMQBzcnRjBmFwcF9pZ Ao2NjI4NTY4Mzc5AAEeBkeR2a1_CU8HEgBCKirg7-IhU31vK-eUq6J3U2GvboJuypLhuVyh5S5lZQ0_aem_v8DlDlSveQwSPKraWEGVjw
2. Басиста І.В. Використання інформації з відкритих джерел у доказуванні викрадення українських дітей та їх мілітаризації в окупації (продовження огляду). Процесуальне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування: тези доповідей учасників науково-практичного семінару (4 грудня 2025 року) Львів: ЛьвДУВС. 2025. С. 10–15. URL: <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html>
 3. Басиста І.В. Окремі проблеми притягнення до відповідальності за вчинення геноциду. «Law & Society». Issue 11. 2025. С. 22–28. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/lsp/article/view/9753/9502> <https://orcid.org/0000-0001-9707-7386>
 4. Basysta I.V., Nazar Y.S., & Khatniuk Y.A. (2022). Protecting the rights of children and ensuring their safety in the context of war crimes, genocide, aggression and crimes against humanity. In protecting the rights of children and ensuring their safety in the context of war crimes, genocide, aggression and crimes against humanity. Riga: «Baltija Publishing». (pp. 42–78). URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-276-0-2>
 5. Басиста І.В. Окремі аспекти співробітництва із Міжнародним кримінальним судом у перебігу притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення тяжких міжнародних злочинів. Концептуальні напрями розвитку кримінального провадження та тенденції його криміналістичного забезпечення. Збірник статей за мат. Всеук. науково-практ. конференції з нагоди 25-річчя кафедри кримінального процесу і криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка. 3 грудня

- 2024 року. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка 2024. 63–68.
6. Басиста І.В. Насильницька передача українських дітей (продовження огляду). Забезпечення принципів поваги, захисту та реалізації прав дитини у цифровому середовищі: збірник матеріалів Всеук. науково-практ. конференції, м. Дніпро, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 23 листопада 2023 р. Дніпро: Ліра, 2023. С.17–22. URL: https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/2023/materiali%20konf/Zbirnyk_Konf_Zahyst%20prav_dytny_v_cifrovomu_sviti.pdf
 7. Басиста І.В. Насильницька передача українських дітей – акт геноциду чи воєнний злочин? Українська воєнна та повоєнна кримінальна юстиція: матеріали ІХ (XXII) Львівського форуму кримінальної юстиції (м. Львів, 26–27 жовтня 2023 року) / упорядник І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 18–64. URL: <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html>
 8. Буняк Валерія Британія ввела санкції проти осіб, які депортують, індоктринують та мілітаризують українських дітей. 3.09.2025. URL: <https://detector.media/infospace/article/243839/2025-09-03-brytaniya-vvela-sanktsii-proty-osib-yaki-deportuyut-indoktrynuyut-ta-militaryzuyut-ukrainskykh-ditey>
 9. Подзідун Діана Повернути до України одну викрадену Росією дитину коштує 10 000 доларів. 22.01.2026. URL: https://24tv.ua/rosiya-masovo-vikradaye-ukrayinskih-ditey-silkki-koshtuye-yih_n2994485
 10. РФ порушує права українських дітей, перетворюючи окуповані території на ідеологічні полігони – ЦНС. 28.04.2025. URL: <https://www.blackseanews.net/read/230173>
 11. Кругленко Олександрина Росія планує вивезти 50 тисяч українських дітей на так зване «оздоровлення». 30.04.2025.

- URL: <https://zn.ua/ukr/war/rosija-planuje-vivezti-50-tisjach-ukrajinskikh-ditej-na-tak-zvane-ozdorovlennja.html>
12. Куренкова Олена Масове викрадення дітей – не російський винахід. Так робили Німеччина, Аргентина, Австралія – і ось які наслідки цього. 24.10.2025. URL: <https://suspilne.media/1147078-masove-vikradenna-ditej-ne-rosijskij-vinahid-tak-uze-robili-nimeccina-argentina-avstralia-os-aki-naslidki-cogo>
13. Зарівна: понад 1,6 млн. українських дітей перебувають під контролем РФ. 17.03.2025. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/1056475.html>
14. Гурковська Наталія Європарламент ухвалив резолюцію про викрадених українських дітей: що передбачає документ. 8.05.2025. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/evroparlament-uhvaliv-rezolyutsiyu-vikradenih-1746703204.html>

УДК 316.01:111.1:340.12

Березовський Михайло Йосипович,
*полковник міліції у відставці,
член Національної спілки
журналістів України*

ЛЮДИНА В СИСТЕМІ І СИСТЕМА ДЛЯ ЛЮДИНИ

У науковому й суспільному дискурсі про державу, право та інституції часто бракує одного важливого виміру – особистісного. Ми звикли аналізувати системи, моделі, реформи, але рідко ставимо питання: хто саме наповнює ці системи сенсом і цінностями? Дослідження антропоцентричних засад українського права та державності є неможливим без осмислення життєвих історій людей, які в умовах несвободи,

ідеологічного тиску та моральних дилем робили вибір на користь майбутнього, навіть тоді, коли це майбутнє ще не мало назви «незалежна Україна».

Однією з таких історій є історія багаторічної дружби й інтелектуального діалогу з отцем Іваном Михайловичем Луцьким (1949–2014). Нас поєднували не посади чи кар'єрні інтереси, а глибоке усвідомлення відповідальності перед людьми, громадою та майбутньою державою.

Знайомство з отцем Іваном припадає на далекий і тривожний час – 1970-ті роки. Це був період глибокої ідентифікаційної кризи для українського суспільства. Для свідомого українця будь-яка співпраця з радянським державним апаратом, особливо з правоохоронними органами, сприймалася як форма зради – не лише політичної, а й моральної. Держава асоціювалася з репресіями, русифікацією, переслідуванням Церкви й інтелігенції. У цьому контексті вибір професійного шляху ставав не просто життєвим рішенням, а світоглядним актом.

Саме в цей час отець Іван – молодий священнослужитель у нашому селі Ісакові – переконав мого батька Йосипа Івановича, що служба в поліції не обов'язково означає службу ідеології. Він говорив просто, але переконливо: держава – це не лише режим, а насамперед люди і порядок їхнього співжиття. Якщо у правоохоронній системі не буде людей із совістю, внутрішнім моральним стрижнем і національною самосвідомістю, ця система неминуче стане зряддям зла. Тому «мати своїх людей у системі» – не компроміс, а стратегія довгої дії, спрямована на майбутнє.

Цей аргумент був не тактичним, а глибоко ціннісним. Він ґрунтувався на переконанні, що правопорядок, безпека громади, захист слабшого є вищими моральними категоріями, ніж тимчасовий політичний лад. Отець Іван фактично пропонував модель «внутрішньої місії» – служіння людям навіть у несправедливих інституціях, із вірою в те, що

колись ці інституції стануть основою незалежної держави.

Саме з цього світоглядного рішення почалася наша дружба з отцем Іваном. У дружбі майже однолітків, адже отець Іван був старшим на два роки, нас поєднували регулярні розмови про сенс служіння, про відповідальність влади, про майбутнє освіти, культури, держави. Це була дружба не на ґрунті спільної біографії, а на ґрунті спільних цінностей: гідності, служіння, відповідальності й віри в Україну, якої ще не існувало як держави, але яка вже жила як ідея.

З роками ці розмови не втратили актуальності. Навпаки, після 1991 року вони набули нового звучання. Коли незалежність стала реальністю, постало питання: якою буде ця держава? Чи стане вона правовою, чи лише змінить символи? Саме тоді світоглядні ідеї отця Івана почали набувати системної форми в його науковій діяльності.

Постать отця Івана Луцького є унікальною для українського інтелектуального простору. Він поєднав у собі духовний сан, глибоку канонічно-правову освіту та світську юридичну науку. Здобуття ступенів доктора філософії в галузі права, доктора східного канонічного права та доктора юридичних наук було не гонитвою за титулами, а спробою легітимізувати християнську етику в академічному правовому дискурсі. Його докторська дисертація «Християнське вчення як світоглядне джерело української держави і права» (2011) стала концептуальним підсумком багаторічних роздумів про державу як простір служіння людині [1, с. 20].

Для отця Івана право ніколи не було нейтральною технікою. Воно мало моральний вимір, коріння якого – у понятті правди, справедливості, належного. Саме тому його діяльність як судді з канонічних питань і як адвоката сприймалася не як професійна кар'єра, а як форма служіння.

Попри високі титули, посади ректора й академіка, він залишався простим і відкритим у спілкуванні. У розмовах знову і знову поверталися до тем цінностей, освіти,

виховання молоді, перспектив держави. Він вірив, що без освіти, побудованої на гідності й відповідальності, жодні реформи не матимуть сенсу.

Символічним продовженням нашої дружби з отцем стало те, що мій онук став здобувачем, а відтак і випускником університету, заснованого Іваном Михайловичем Луцьким. У цьому вбачається не просто збіг, а ціннісна тяглість покоління: від священника, який у 1970-х роках говорив про майбутню незалежну державу, до університету, який уже в цій незалежній державі формує нові покоління відповідальних громадян [2, с. 80].

Сьогодні, коли Україна знову змушена боронити своє право на існування, ці розмови, ці рішення і ці цінності набувають особливої ваги. Держава знову перевіряється на міцність не лише зброєю, а й моральним станом своїх інституцій. І саме тут досвід людей, які вміли бути людьми в системі й працювати над тим, щоб система служила людині, стає надзвичайно актуальним.

Поява образу Богородиці на могилі отця Івана в Угорниках після його смерті для багатьох стала знаком. Для юристів, науковців і громадян головним знаком залишається інше – його інтелектуальна й моральна спадщина, яка нагадує: держава починається не з законів і не з кордонів, а з особистого вибору людини бути відповідальною.

Список використаних джерел

1. Луцький І. М. Християнство як світоглядне джерело української держави і права : монографія. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. 468 с.
2. Наукова спадщина академіка Луцького Івана Михайловича. Книга пам'яті: [монографія] / До 20-річчя Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. 1997. 2017. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 328 с.

УДК 334.012.61:658.5

Борович Оксана Василівна,
*професор кафедри бізнесу та управління,
кандидат економічних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Сьогодні відбувається переформатування світових ринків з урахуванням нових інвестиційних пріоритетів, де екологічні, соціальні та управлінські критерії діяльності бізнесу набувають надзвичайної ваги, зокрема Україна опинилася в центрі світових трансформацій. Плани повоєнної відбудови України передбачають використання зелених інноваційних технологій, оскільки формування зеленої економіки є основою Угоди про асоціацію з ЄС [3]. Значного поширення набула концепція «зеленого відновлення», тому що інвестиції у низьковуглецеві технології зміцнюють стійкість країни [1]. Соціальна відповідальність бізнесу – це не просто благодійність чи спонсорство. Це інтегрована в бізнес-модель стратегія, де суб'єкт господарювання бере на себе відповідальність за вплив на суспільство, екологію та економіку.

В умовах гармонізації українського законодавства з нормами ЄС, відповідно до Директиви щодо звітності сталого розвитку, прозорість бізнесу перестає бути добровільним вибором. Публікація звітів, що базуються на Європейських стандартах звітності зі сталого розвитку, допомагає зрозуміти, який результат дасть заміна застарілих ресурсів на нові екологічні технології. Зазначене створює основу для діалогу з інвесторами, які використовують ці дані для розрахунку ризиків кліматичної адаптації [2].

Для українських підприємств це означає необхідність впровадження систем кількісного вимірювання соціального

впливу. Наприклад, облік «S-компонента» (Social) сьогодні охоплює не лише статистику травматизму, а й індикатори реінтеграції ветеранів, інклюзивності робочого простору та програм ментального здоров'я. Як бачимо, соціально відповідальний бізнес стає інструментом збереження людського капіталу – найбільш дефіцитного ресурсу повоєнної економіки.

На нашу думку, сьогодні доцільно аналізувати такі ключові напрями соціальної відповідальності бізнесу перед суспільством:

- внутрішня відповідальність: гідна заробітна плата, безпека праці, додаткове медичне страхування, навчання персоналу та психологічна підтримка;

- зовнішня відповідальність: підтримка місцевих громад, екологічні ініціативи (зменшення вуглецевого сліду), прозорість бізнесу та етичне ставлення до споживачів.

В умовах війни соціальна відповідальність бізнесу трансформувалася в «корпоративне громадянство». Пріоритети менеджерів різного рівня змістилися на підтримку ЗСУ, допомогу особам з постраждалих громад та закупівлю засобів автономності (генератори, Starlink для громад). Окрім того, впровадження «зелених» технологій та енергоефективності стає частиною відповідальності за відновлення інфраструктури країни [1].

Впровадження принципів соціально відповідального бізнесу створює довгострокові конкурентні переваги. Ця складова діяльності формує репутаційний капітал суб'єкта господарювання: сучасний споживач (особливо покоління Z та Alpha) обирає бренди, які мають цінності; міжнародні фонди і банки надають кредити за нижчими ставками компаніям, що мають високі показники екологічної, соціальної та управлінської відповідальності; наймані працівники хочуть працювати в компаніях, чия діяльність має сенс поза межами комерційного розрахунку [2].

Поряд із перевагами стратегія сталого розвитку ставить перед бізнесом серйозні виклики. По-перше, існує загроза втрати ділової репутації через маніпулювання екологічними гаслами, що призводить до системної втрати довіри стейкхолдерів [2]. По-друге, постає питання фінансових обмежень: в умовах турбулентності бізнес змушений шукати стійкі моделі соціальної активності, трансформуючи витратну благодійність у стратегічно вигідні інвестиції.

Отже, соціальна відповідальність остаточно змінилася з формату добровільної благодійності в стратегічну модель управління. Сьогодні це фундаментальна умова інтеграції України у світові ринки, де дотримання екологічних, соціальних та управлінських критеріїв є обов'язковою вимогою для отримання інвестицій і міжнародного партнерства.

Гармонізація українського законодавства з європейськими нормами робить нефінансову звітність прозорим інструментом оцінки бізнесу. Це дає змогу українським компаніям розраховувати ризики кліматичної адаптації та демонструвати реальний прогрес у переході до «зеленої» економіки.

В умовах війни соціальна відповідальність бізнесу набула форми «корпоративного громадянства». Діяльність суб'єктів господарювання сьогодні критично важлива для підтримки обороноздатності країни, стабілізації гуманітарної ситуації (допомога ВПО) та забезпечення енергетичної автономності громад. Впровадження інноваційних «зелених» технологій стає базисом для якісної повоєнної відбудови інфраструктури України.

Список використаних джерел:

1. Критерії ESG у зеленій відбудові України. Т.І. Кривомаз та інші. URL: https://www.researchgate.net/publication/379168260_ESG_criteria_in_green_rebuildingof_Ukraine/fulltext/65fd8cd0a8baf573a1cce522/ESG-criteria-in-green-rebuilding-of-Ukraine.pdf (дата звернення: 28.01.2026).

2. Саприкіна М. А. ESG-інвестиції: нові виклики та можливості для українського бізнесу: практ. посіб. Київ: Центр «Розвиток КСВ», 2024. URL: <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2024/01/ESG-investments-2024.pdf> (дата звернення: 28.01.2026).
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: міжнародний документ від 27.06.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011. (дата звернення: 28.01.2026).

УДК 624.012.45:620.178

Веркалець Світлана Михайлівна,
*старший викладач кафедри
архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ТРИЩИНОСТІЙКІСТЬ ЗАЛІЗОБЕТОННИХ КОНСТРУКЦІЙ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЗАКЛАДНИХ ДЕТАЛЕЙ

Закладні деталі залізобетонних конструкцій, що експлуатуються, можуть знаходитися під впливом корозійного середовища або циклічних та кліматичних навантажень (вітру, температури). Це може призвести до корозії та виникнення тріщиноподібних пошкоджень в анкерах протягом їх експлуатації і збільшити ризик руйнування закладних деталей. Приклади руйнування закладних деталей внаслідок корозії (рис.1). Наслідком руйнування закладних деталей може стати обвалення конструкцій (рис.2). Для попередження руйнування конструкцій за результатами їх обстежень необхідно

виконувати перевірочні розрахунки конструкцій з пошкодженнями та визначати залишкові запаси їх міцності або коефіцієнти вичерпання несучої здатності. Процедура розрахунку запасів міцності закладних деталей залізобетонних конструкцій з пошкодженнями відсутня в вітчизняних нормативних документах [1, с. 16].

Рис. 1. Закладні деталі вузлів кріплення існуючих конструкцій із слідами корозії:

- а – закладні деталі вузла кріплення ригеля до колон споруди, що знаходиться в експлуатації;
- б – закладні деталі вузла кріплення стінових панелей до колон споруди із слідами корозії (вид ззовні);
- в – закладні деталі вузла кріплення стінових панелей до колон споруди із слідами корозії (вид з приміщення).

Співвідношення для виконання перевірочних розрахунків існуючих закладних деталей залізобетонних конструкцій з урахуванням старіння бетону, корозії та тріщин в анкерних на міцність та на опір крихкому руйнуванню, це є *метою контролю*.

Рис. 2. Обвалення конструкцій внаслідок руйнування закладних деталей:

- а – обвалення стінових панелей; б – обвалення плити перекриття.

Перевірка міцності (опір в'язкому руйнуванню) нормальних анкерів, приварених у тавр, на дію згинального

моменту, нормальної та поперечної сили на закладну деталь знаходяться в експлуатації, на лію згинального моменту, нормальних та зсувних сил від навантаження, розташованих в одній площині симетрії закладної деталі. Згинальний момент визначається відносно осі, яка розташована в площині зовнішньої грані пластини і проходить через центр тяжіння усіх анкерів; кількості рядів анкерів вздовж напрямку сили зсуву; якщо не забезпечується рівномірна передача сили зсуву на усі ряди анкерів, тоді при визначенні зусилля зсуву враховується не більше чотирьох рядів; сумарної площі поперечного перерізу анкерів найбільше напруженого ряду з урахуванням зменшення діаметра анкерів на час експлуатації внаслідок корозії металу [2, с. 66].

Площа перерізу анкерів інших рядів повинна прийматися такою, що дорівнює площі перерізу анкерів найбільше напруженого ряду з урахуванням зменшення діаметра анкерів на час експлуатації внаслідок корозії. Нормальна сила вважається позитивною, якщо вона спрямована від закладної деталі (рис.3) і негативною-якщо спрямована до неї. При розташуванні закладних деталей на верхній (при бетонуванні) поверхні конструкції значення приймається таким, що дорівнює нулю.

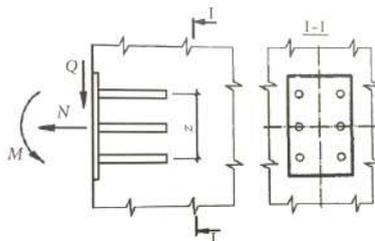

Рис. 3. Схема зусиль, які діють на закладну деталь.

Перевірка міцності анкерів закладних деталей при одночасній дії нормальної, поперечної сили і обертального моменту. Перевірка міцності нормальних анкерів, приварених в тавр до площини елементів сталевих закладних деталей

конструкцій, що знаходяться в експлуатації, на дію згинального моменту, нормальних та зсувних сил від статичного навантаження, розташованих в одній площині симетрії закладної деталі та обертального моменту відносно осі [3, с. 37].

Перевірка міцності закладних деталей з анкерами, привареними внапуск на лію згинального моменту, нормальної та зсувної сили.

В закладних деталях з анкерами, привареними внапуск під кутом від 15° до 30° анкери, що мають нахил, розраховуються на дію сили зсуву. При цьому вказана перевірка виконується, якщо встановлені нормальні анкери, які перевіряються і при значеннях, які дорівнюють $0,1$ зусилля зсуву. При перевірочних розрахунках конструкція зварних деталей з привареними до них елементами, які передають навантаження на закладні деталі, повинна забезпечувати включення в роботу анкерних стрижнів у відповідності з прийнятою розрахунковою схемою. Зовнішні елементи закладних деталей і їх зварні з'єднання також розраховуються. При перевірочному розрахунку на силу відриву пластин і профільного прокату приймається, що вони шарнірно з'єднані з нормальними анкерними стрижнями. Крім того, товщина пластини закладної деталі, що перевіряється розрахунком, зі зварним з'єднанням в тавр анкера, повинна перевірятися за певними умовами. Товщина пластини повинна також задовольняти технологічні вимоги щодо зварювання у випадку ремонту конструкцій [4, с. 32].

Перевірка опору крихкому руйнуванню нормальних анкерів з тріщинами, приварених у тавр, на дію нормальної і поперечної сили. Перевірка на опір крихкому руйнуванню нормальних анкерів з тріщинами, приварених у тавр, на дію нормальної та поперечної сили виконують за певними формулами, де є критичні значення коефіцієнтів інтенсивності напружень арматурної сталі (рис.4), значення яких визначається експериментально, а за відсутності експерименту в

першому приближенні можна застосовувати характеристичні значення для анкерів з арматури, для анкерів із фасонного прокату, довжини умовної тріщини, яка дорівнює глибини виразкової корозії при циклічних навантаженнях [5, с. 31].

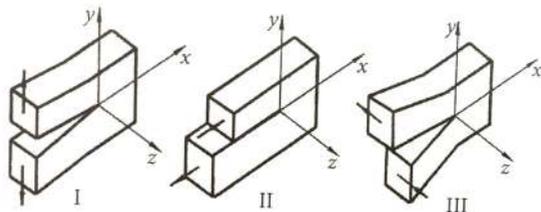

Рис. 4. Різновиди переміщення берегів тріщин і відповідно руйнувань:

I – нормального відриву, II – поперечного зсуву, III – поздовжнього зсуву.

Отже, запропоновані співвідношення для виконання перевірочних розрахунків існуючих закладних деталей залізобетонних конструкцій з урахуванням старіння бетону, корозії та тріщин в анкерах на міцність та на опір крихкому руйнуванню при одночасній дії на закладну деталь згинального і обертального моментів, нормальної та зсувної сили; отримані результати можуть бути використані при перевірці міцності закладних деталей існуючих залізобетонних конструкцій та при розробленні вітчизняного нормативного документа з оцінки технічного стану та визначення залишкового ресурсу існуючих конструкцій [5, с. 36].

Список використаних джерел:

1. ДСТУ Б В.2.6-156:2020 Бетонні та залізобетонні конструкції з важкого бетону.
2. ДБН В.2.6-198:2014 Сталеві конструкції. Норми проектування. Зі Зміною № 1.
3. Матченко П. Т. Методика розрахунку зростання тріщин в сталевій арматурі при програмному навантаженні залізобетонних конструкцій. *Будівництво України*. 2011. №3. С. 32-37.

4. Матченко П. Т. Методика прогнозування проектної та залишкової морозостійкості залізобетонних конструкцій. *Будівництво України*. 2010. №6. С. 31-37.
5. Матченко П. Т. Інженерна методика розрахунку залишкового ресурсу захисного шару бетону робочої арматури залізобетонних конструкцій, що експлуатуються. *Будівництво України*. 2010. №2. С. 36-40.

УДК 330:27-4

Воробець Тарас Іванович,
*доцент кафедри бізнесу та управління,
кандидат економічних наук,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ДУХОВНИЙ ВИМІР ЕКОНОМІКИ: ХРИСТИЯНСЬКІ ЦІННОСТІ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ

На сьогодні актуальність дослідження впливу християнських засад на формування соціально-економічних процесів зумовлена необхідністю глибшого осмислення тих ціннісних і світоглядних основ, на яких історично вибудовувалися суспільні відносини в Україні та Європі загалом. У контексті вшанування пам'яті засновника ЗВО Університету Короля Данила Луцького Івана Михайловича звернення до цієї теми є не лише науково виправданим, а й світоглядно послідовним, адже його діяльність була тісно пов'язана з ідеєю поєднання освіти, духовності та відповідального суспільного служіння. Християнські засади протягом століть виконували роль морального та нормативного фундаменту, який визначав уявлення про справедливість, працю, власність, солідарність і

відповідальність [1, с. 90]. Саме через ці категорії формувалися соціально-економічні відносини, що виходили за межі суто матеріального обміну й набували характеру взаємної довіри та співпраці. Принципи гідності, цінності праці як служіння, ідеї милосердя, взаємодопомоги та соціальної відповідальності стали важливими чинниками становлення громад, інституцій та економічних практик.

У сучасних умовах трансформації економічних систем, глобалізації, цифровізації та кризи традиційних соціальних зв'язків особливо актуальним є повернення до аналізу першооснов соціально-економічного розвитку. Ігнорування духовно-ціннісного виміру призводить до редукції економіки до технократичного інструменту, відірваного від людини та її потреб. Водночас врахування християнських засад дозволяє глибше зрозуміти логіку формування економічних моделей, орієнтованих не лише на ефективність, а й на справедливість, сталий розвиток і соціальну згуртованість.

Для українського суспільства ця проблематика має особливе значення. Умови воєнного стану, соціально-економічні виклики та процеси відновлення країни актуалізують потребу в ціннісних орієнтирах, здатних забезпечити єдність, довіру та відповідальність між державою, бізнесом і громадянами. Християнська традиція, як складова національної ідентичності та культурної самобутності, виступає важливим джерелом таких орієнтирів. Враховуючи вище зазначене, слід підкреслити, що дослідження впливу християнських засад суспільства як передумов формування соціально-економічних процесів є актуальним як у науковому, так і в практичному вимірі. Воно сприяє цілісному розумінню історичних традицій, сучасних трансформацій та перспектив розвитку соціально-економічних відносин, що повністю відповідає гуманістичній та ціннісній парадигмі, закладеній у діяльності Луцького Івана Михайловича та місії Університету Короля Данила [2, с. 156].

За результатами дослідження, сформуємо перелік основних переваг впливу християнських засад як основ розуміння традицій формування соціально-економічних відносин:

– формування людиноцентричної економічної парадигми. Християнські засади закладають у фундамент соціально-економічних відносин пріоритет людської гідності над абстрактними показниками ефективності. Економіка в такому підході розглядається не як самодостатня система, а як інструмент служіння людині та спільному благу. Це дозволяє формувати механізми, орієнтовані на розвиток особистості, захист праці, справедливу винагороду та недопущення експлуатації. Ігнорування духовних потреб людини призводить до знеособлення економічних процесів і втрати соціального сенсу господарської діяльності;

– становлення принципів справедливості та соціальної відповідальності. Християнська традиція формує розуміння справедливості як балансу між особистими інтересами та відповідальністю перед суспільством. Саме ці принципи історично впливали на розвиток інститутів соціального захисту, благодійності, корпоративної відповідальності та солідарності між різними соціальними групами. Без такого ціннісного підґрунтя економічні механізми схильні до концентрації ресурсів, зростання нерівності та деградації суспільної довіри;

– зміцнення довіри як економічного ресурсу. Довіра, яка ґрунтується на моральних і духовних засадах, є одним із ключових нематеріальних активів економіки. Християнські цінності відповідальності та вірності зобов'язанням сприяють зниженню транзакційних витрат, стабільності партнерських відносин і розвитку місцевих громад. У системах, де економічні механізми будуються без урахування моральних норм, довіра замінюється жорстким контролем, що гальмує розвиток і породжує соціальну напругу;

– формування культури праці як служіння, а не лише джерела доходу. Християнський погляд на працю розглядає її як форму реалізації покликання та служіння спільному благу. Це сприяє формуванню відповідального ставлення до результатів діяльності, підвищенню якості управлінських рішень і довгостроковому мисленню. Відрив економічних механізмів від цього підходу трансформує працю у суто утилітарний процес, що поступово руйнує трудову етику та знижує мотивацію;

– збереження культурної та соціальної самобутності громад [3, с. 134].

Християнські засади є важливим чинником спадковості традицій соціально-економічних відносин, особливо на локальному рівні. Вони забезпечують зв'язок між поколіннями, підтримують спільні цінності та сприяють сталому розвитку територіальних громад. Економічні моделі, позбавлені духовного контексту, часто є формально ефективними, але соціально руйнівними, оскільки не враховують культурну специфіку та моральні орієнтири суспільства.

Підсумовуючи, зазначимо, що у сучасних умовах стає очевидним, що розвиток персоналізованих механізмів в економіці – орієнтованих на людину, громаду та довгострокову стійкість – неможливий без урахування духовної й моральної складової. Саме поєднання економічної раціональності з християнськими цінностями формує ефективні державні механізми, зміцнює довіру в суспільстві та забезпечує життєдатність громад на місцях. Успішні держави й спільноти вирізняються не лише рівнем розвитку інститутів, а й глибиною цінностей, на яких ці інститути ґрунтуються.

Список використаних джерел:

1. Луцький І. М. Вплив християнської етики на Перший і Другий Литовські статuti. Електрон. текстові дані. *Держава і право*: Зб. науков. праць. 2010/1. № 1 (47). С. 89-94.

2. Луцький І. М. Християнство як світоглядне джерело української держави і права: Монографія. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2012. 468 с.
3. Філософсько-правове дослідження впливу християнських засад суспільства на правову систему України: монографія / В.М. Вовк, М.В. Костицький, А.І. Луцький, М.М. Косьмій, М.І. Луцький, В.В. Книш, [І.М. Луцький], С.Г. Меленко; За заг. Ред. М.М. Косьмія. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2017. 340 с.

УДК 342.922(477)

Габуда Андрій Степанович,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права
імені академіка УАН о. Івана Луцького
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ПРАВОВА ОСНОВА ТА МІЖВІДОМЧА РЕАЛІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Адміністративна відповідальність є ключовим інструментом забезпечення законності, правопорядку та ефективного функціонування системи публічного управління. Її своєчасна та належна реалізація сприяє невідворотності кари за порушення законодавства, формує дисципліновану поведінку суб'єктів господарювання та громадян, а також забезпечує ефективну взаємодію між органами виконавчої влади, місцевого самоврядування та правоохоронними структурами. У сучасних умовах, коли адміністративні порушення набувають складного міжвідомчого характеру, особливого значення набуває питання досконалості нормативно-правової бази, що слугує правовою основою втілення адміністра-

тивної відповідальності як комплексного, координаційного процесу державного примусу.

Реалізація адміністративної відповідальності в Україні ґрунтується на кодифікованих актах адміністративно-деліктного законодавства, спеціальних законах та підзаконних нормативно-правових актах, що регламентують статус, повноваження та механізми міжвідомчої координації. Аналіз таких актів дозволяє виявити реальні моделі взаємодії у сфері застосування заходів адміністративно-карального впливу.

Так, основним кодифікованим актом, що закріплює категорії адміністративних правопорушень, суб'єктів відповідальності та порядок її застосування, є Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Він визначає порядок складання протоколів, розгляду справ, передачі матеріалів між органами влади та накладення адміністративних стягнень, а також встановлює процедури забезпечення примусового виконання рішень. Саме норми цього кодексу утворюють фундамент для подальшої міжвідомчої взаємодії та реалізації адміністративної відповідальності на практиці.

Податковий кодекс України (ст.ст. 19-1, 20, 41, п. 72.1.2 ст. 72, п. 73.2 ст. 73) [1] формує розгалужену модель взаємодії Державної податкової служби (ДПС) з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, Національним банком України та Національною комісією з цінних паперів і фондового ринку. Органи ДПС виявляють порушення податкового законодавства, фіксують їх в актах перевірок та застосовують фінансові і адміністративні санкції. Передача інформації між контролюючими органами та органами влади дозволяє формувати базу для перевірок і складання протоколів про адміністративні правопорушення за ст. 163-1 - 163-4 КУпАП.

Митний кодекс України (ст.ст. 319, 558, 559) закріплює принципи сприяння та координації між митними органами, органами місцевого самоврядування та контролюючими

структурами (санітарними, фітосанітарними, екологічними) [2]. Ключовим інструментом є механізм «єдиного вікна» для міжнародної торгівлі. Взаємодія включає сумісний огляд товарів та транспортних засобів, обмін інформацією для верифікації даних і забезпечення митного контролю, автоматизовану передачу даних до Національної поліції та Держприкордонслужби щодо порушників строків ввезення чи транзиту. Фінансово-контрольний аспект взаємодії з Національним банком, Рахунковою палатою та Міністерством фінансів забезпечує комплексний державний нагляд за дотриманням митного та бюджетного законодавства.

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає органи місцевого самоврядування як суб'єктів публічного управління, які беруть участь у забезпеченні законності та правопорядку на відповідній території. Виконавчі органи місцевих рад взаємодіють із поліцією та іншими правоохоронними органами у сфері профілактики правопорушень, забезпечення публічного порядку та реалізації рішень, що мають адміністративно-правові наслідки [3]. У межах такої співпраці адміністративна відповідальність використовується як інструмент реалізації управлінських рішень, а правоохоронні органи забезпечують примусове реагування на порушення встановлених адміністративно-правових приписів.

Закон України «Про Національну поліцію» визначає поліцію як ключового суб'єкта реалізації адміністративної відповідальності та центральну ланку міжвідомчої взаємодії. Поліція супроводжує перевірки контролюючих органів, здійснює заходи забезпечення провадження, складає протоколи на підставі матеріалів інших органів та виконує адміністративні стягнення [4].

Закон України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки» [5] передбачає координацію діяльності органів виконавчої влади, спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції та правоохоронних

органів щодо виявлення, фіксації та реагування на адміністративні корупційні правопорушення. Інтеграція баз даних органів влади та правоохоронців дозволяє автоматизувати виявлення конфлікту інтересів та забезпечити невідворотність відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією (ст. 172-2 - 172-9 КУпАП).

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» закріплює комплексну модель співпраці органів публічної влади (соцзахисту, освіти, охорони здоров'я) та поліції у застосуванні адміністративної відповідальності [6]. Органи місцевого самоврядування, соціальні служби та поліція зобов'язані взаємодіяти під час реагування на факти насильства, здійснювати екстрене втручання та складати протоколи за ст. 173-2 КУпАП.

Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» визначає взаємодію органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки і правоохоронних органів для виконання мобілізаційних обов'язків, включаючи адміністративне затримання та доставлення осіб, які порушили правила військового обліку (ст.ст. 18, 25) [7].

Проаналізовані закони та кодекси засвідчують, що правова основа реалізації адміністративної відповідальності в Україні має комплексний характер і забезпечує чіткі рамки для взаємодії органів публічного управління та правоохоронних структур. КУпАП формує фундаментальні процедури застосування адміністративної відповідальності, а інші кодифіковані акти та спеціальні закони деталізують повноваження, напрями та механізми координації дій між суб'єктами влади. Вони визначають порядок виявлення порушень, складання протоколів, обміну інформацією, проведення перевірок та застосування адміністративних стягнень, що забезпечує невідворотність відповідальності та ефективну реалізацію публічно-владного примусу.

Поряд із законодавчими актами важливу роль відіграють підзаконні нормативно-правові документи, які конкретизують алгоритми взаємодії органів влади та правоохоронців, регламентують процедури обміну інформацією, координації дій і процесуального оформлення порушень. Серед них можна виділити постанови КМУ, зокрема: «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» від 22.08.2018 № 658, «Про затвердження Порядку взаємодії Уповноваженого із захисту державної мови з органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування» від 21.08.2019 № 814, «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми» від 22.08.2012 № 783, спільний Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства внутрішніх справ України від 03.04.2018 № 974/5/467/609/280 «Про затвердження Порядку взаємодії установ виконання покарань, уповноважених органів з питань пробації та суб'єктів соціального патронажу під час підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк».

Аналіз законів і підзаконних актів свідчить, що ефективність реалізації адміністративної відповідальності залежить від чітко врегульованої інформаційної, процедурної та примусової взаємодії суб'єктів публічного управління та правоохоронних органів. Водночас типовими проблемами є розмиті межі компетенції, дублювання або фрагментація повноважень та недосконалі процедури взаємодії, що негативно впливає на ефективність та невідворотність адміністративної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст.112. URL: [ht://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text) (дата звернення: 07.02.2026).
2. Митний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-45, № 46-47, № 48. Ст. 552. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 07.02.2026).
3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 07.02.2026).
4. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 08.02.2026).
5. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки : Закон України від 20 червня 2022 року № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#top> (дата звернення: 08.02.2026).
6. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 08.02.2026).
7. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21 жовтня 1993 року № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата звернення: 08.02.2026).

UDK 316.77:008:130.123.4:27(477)

Hasiuk Nataliia Vladyslavivna,
*Associate Professor, Department of Foreign
Philology and Business Communication,
King Danylo University*

CHRISTIAN VALUES AS THE FOUNDATION OF INTERCULTURAL COMMUNICATION AND THE IDENTITY OF THE UKRAINIAN PEOPLE IN IVAN LUTSKYI'S CONCEPT

Ukrainian legal scholar Ivan Lutskyi, Doctor of Legal and Canon Law, in his research considered Christian doctrine as the worldview foundation of Ukrainian law and statehood. This focus is reflected in his dissertations on the sources of the state and law, as well as on the philosophical and legal foundations of justice. The scholar analyzed the interrelationship between law and religion, emphasizing their influence on public policy [1].

According to Lutskyi, law and religion do not exist in isolation; their interaction, within philosophical and legal analysis, is revealed as a source for shaping specific state policy. This means that religion (particularly Christianity) is viewed in his concept not as a private matter of the individual, but as an axiological basis (a value-based foundation) of the social and state order.

This approach finds support in scholarly discourse, which emphasizes the importance of synthesizing Christian ideas with the principles of statehood. The purpose of such a synthesis is to form value-based ideologemes—conceptual foundations that organically combine Christian ethics with key political and legal categories such as the integrity and sovereignty of the state. The foundation of the scholarly legacy of Ukrainian legal scholar Ivan Lutskyi is Christian legal personalism. This concept defines law not as a set of formal norms, but as a phenomenon grounded in a moral foundation, where justice serves as the central category of state-

building [4]. Accordingly, within such a paradigm, the state should rely on spiritual values. Lutskyi worked within the framework of the philosophy of law, characterized by clear anthropological and axiological dimensions. For him, the human being is not merely a subject of legal relations but, above all, a bearer of moral responsibility. This is directly connected to his understanding of religion not as a private sphere, but as an axiological foundation of the social order.

In his works, he conducted a philosophical and legal analysis, demonstrating how the interaction between the categories of “law” and “religion” is transformed into concrete state policy. Lutskyi’s methodology presupposed the necessity of synthesizing Christian ideas with the principles of statehood [2]. The result of such a synthesis should be the formation of value-based ideologemes that combine Christian ethics with the ideas of state integrity and sovereignty, thereby shaping its moral and legal foundation.

Lutskyi’s interpretation of the interaction between law and religion effectively affirms the moral autonomy of the individual as the basis of action, the priority of justice over purely formal legality, and the connection between freedom and ethical constraints arising from moral responsibility. Such a vision is organically embedded in the classical European tradition of natural law, where positive law loses legitimacy if it contradicts fundamental moral principles [3]. Thus, Lutskyi’s concept extends beyond the national context and acquires an important intercultural dimension.

Even if he does not always explicate this explicitly, his reliance on Christian ethics has a profound intercultural foundation. Historically, this ethics functioned as a shared cultural code of Europe, structuring understandings of justice, dignity, and social order. Consequently, the establishment of the state on such axiological foundations facilitates dialogue among different cultures that have contributed to this code; creates a normative space of trust through the recognition of shared foundations; and forms common moral reference points necessary for stability and

cooperation in a diverse world.

Lutskyi worked within the framework of the philosophy of law with clear anthropological and axiological dimensions. For him, the human being is not merely a subject of legal relations, but above all a bearer of moral responsibility. This is directly connected to his understanding of religion not as a private sphere, but as an axiological foundation of the social order. In his works, he carried out a philosophical and legal analysis, revealing how the interaction between the categories of “law” and “religion” is transformed into concrete state policy, presupposing the moral autonomy of the individual, the priority of justice, and the connection between freedom and ethical constraints [4]. Such a vision is organically embedded in the classical European tradition of natural law, where positive law loses legitimacy without a moral foundation, and it acquires an important intercultural dimension by relying on Christian ethics as Europe’s historically shared cultural code.

It is precisely in the Ukrainian context that this concept gains particular sharpness and relevance. Due to its civilizational “borderland” position between East and West, Ukraine emerges as a space where questions of identity and the choice of value orientations are crucial. In this situation, Lutskyi proposes not merely an abstract model, but a mechanism for affirming historical continuity. A state grounded in deep moral traditions, which he locates in Christianity, gains a strong connection to the past, thereby avoiding a historical rupture [2]. In this sense, Lutskyi continues an important line of Ukrainian philosophical and legal thought, in which religion (particularly Christianity in its Ukrainian dimension) functions not only as a system of beliefs but also as an active bearer of national memory, culture, and legal consciousness. Thus, his concept is not a borrowing of an abstract European model, but rather a revival and theoretical substantiation of an indigenous value foundation for Ukrainian statehood –one that ensures both its internal resilience and its capacity for external intercultural communication.

Lutskyi effectively supports the idea that a nation is not merely a political or ethnic community, but above all a spiritual one. In his concept, Christianity performs a fundamental structuring function: it organizes the moral experience of the people, shapes perceptions of good and evil, and defines social ideals. Precisely through this role in cultural genesis, Christianity historically played a decisive part in the processes of Ukrainian state-building, and the penetration of its ideas into legal thought contributed to the formation of concepts of a just social order [1]. We have an understanding of national identity not as something static and given, but as a dynamic synthesis: spiritual tradition (which provides the value foundation); legal culture (which transforms these values into norms of social coexistence); and historical experience (which tests and contextualizes this connection).

In the contemporary context of globalization and hybrid challenges, such a synthesis acquires new practical significance. Spiritual values grounded in deep tradition can serve as a powerful stabilizing factor. They help society preserve its cultural distinctiveness and internal resilience in the face of external influences while simultaneously providing a strong ethical foundation for open dialogue with other cultures. The philosophical and legal legacy of Ivan Lutskyi offers not a prescription for isolation, but a model of how one can remain open to the world without losing one's identity.

Conclusions. Ivan Lutskyi's concept forms a holistic vision of the state not as a mechanical structure of power, but as a moral community in which law acquires legitimacy and effectiveness only when grounded in spiritual foundations. The scholar systematically demonstrates that Christianity became the historical worldview foundation of the Ukrainian legal tradition and statehood. Moral values derived from this tradition contributed to the humanization of public governance and to the formation of the ideal of a just social order. The spiritual development of the individual (personalism) is not a private matter, but a key prerequisite for effective and resilient

statehood. Religion played a decisive role in shaping national identity as a synthesis of spiritual tradition, legal culture, and historical experience. Thus, Lutskyi's scholarly legacy foregrounds the enduring problem of the relationship between morality and law, arguing that the long-term stability of the state largely depends on the quality of its citizens' value orientations. Historically and intellectually, Lutskyi's approach logically continues the tradition of Ukrainian humanistic thought represented by Mykola Kostomarov (with his emphasis on the spiritual life of the people), Mykhailo Hrushevskiyi (with the idea of the state as an embodiment of the national spirit), and Metropolitan Andrey Sheptytsky (with his social ethics and vision of a society based on solidarity).

References:

1. Kostytskiy, M. V. Lutskyi Ivan Mykhailovych // Encyclopedia of Modern Ukraine. Kyiv: Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2017. URL: <https://esu.com.ua/article-59459>.
2. Lutskyi, I. M. Christianity as a Worldview Source of the Ukrainian State and Law. Ivano-Frankivsk: Misto NV, 2012. 468 p.
3. Lutskyi, I. M. Philosophical Approaches to Understanding the Interaction between Law and Religion (Based on Their Transformation into Public Policy) // *Bulletin of the King Danylo Halytskyi Ivano-Frankivsk University of Law*. 2013.
4. Lutskyi, I. M. Justice as a Philosophical and Legal Foundation of Ukrainian State-Building: Monograph. Ivano-Frankivsk, 2004. 200 p.

УДК 340.12:174

Гуменюк Тетяна Іванівна,
*докторка історичних наук, професорка,
професорка кафедри права
імені академіка УАН о. Івана Луцького
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

РЕАЛІЗАЦІЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ НОРМ В ПРАВНИЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Моральність, як і право, залежить від історичного періоду розвитку суспільства, від територіальних особливостей, від менталітету. Однак брак моральності та брак реалізації права призводить до хаосу і дезінтеграції суспільства. Криза безпеки суспільства, безпеки національної, інформаційної, психологічної і навіть економічної та політичної зводиться до однієї причини: падіння моралі у суспільстві, у світі.

Для визначення рівня розвитку морально-етичної культури правника потрібно брати до уваги такі чинники: ступінь оволодіння і розуміння основних морально-етичних норм, правил, принципів та ідеалів суспільства; рівень їхнього втілення у повсякденній професійній діяльності та поза службовою життєдіяльністю; безперервне особистісне морально-етичне самовдосконалення [1, с. 205].

Належний рівень морально-етичної культури правника сприяє недопущенню, уникненню його професійної деформації, адже високий рівень професіоналізму, на жаль, не є перешкодою для розвитку професійної деформації. Розвинута морально-етична культура та прагнення до особистісного розвитку не дають змоги проявлятися ознакам антиціннісної поведінки особи.

Для європейської спільноти характерним є очікування від юриста бути особистістю з високою моральною культурою, рівень якої є результатом сімейного і суспільного

виховання, а також постійної роботи над собою (морального самовиховання). Суспільство вимагає від особистості юриста високої моральної культури як показника морального розвитку і моральної зрілості, яка виявляється на трьох рівнях: здатність особистості до співчуття, переживання і милосердя (культура моральних почуттів); культура етичного мислення є раціональною складовою моральної свідомості, яка виражається у знанні моральних вимог та цінностей, вимог суспільства, здатності обґрунтовувати моральний вибір; культура поведінки як спосіб реалізації постановки та прийняття моральних цілей і здійснення вчинків відповідно до етично-етикетної системи соціуму [2, с. 31-32].

Дієвим фактором у виправданні цього очікування може бути, на нашу думку, законодавче затвердження Кодексів професійної етики юриста (за спеціалізаціями: Кодекс професійної етики судді; Правила адвокатської етики; Кодекс професійної етики та поведінки працівників прокуратури).

У вітчизняному законодавстві вимога доброчесності вже інституціоналізована щодо суддів та прокурорів. Для кандидатів у судді на конституційному рівні закріплено обов'язок відповідати критерію доброчесності, що перевіряється через процедури кваліфікаційного оцінювання та подання декларації доброчесності. Подібний підхід застосовується й до прокурорів, де доброчесність є як критерієм конкурсного добору, так і предметом щорічної перевірки. Натомість у сфері адвокатури морально-етичні вимоги залишаються не врегульованими: чинний Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає лише обмежений перелік «негативних» підстав для відмови у доступі, що має переважно формальний характер і не охоплює комплексного аналізу особистої доброчесності кандидата [3, с. 351].

Важливим фактором, що впливає на виконання професійних ділових обов'язків, є наявність такого феномена, як професійна деформація, котра тісно пов'язана

із моральними характеристиками особи. Професійна деформація є результатом специфічних особистісних змін, які відбуваються у ході виконання професійної діяльності під впливом різних чинників. У вузькому сенсі професійна деформація – це прояви в особі під впливом деяких особливостей професійної діяльності таких психологічних змін, які починають негативно позначатися на здійсненні цієї діяльності і на психологічній структурі самої особи. Під професійною деформацією слід також розуміти такий процес зміни моральних установок та набуття таких якостей, навичок та схильностей, які можуть негативно впливати на виконання особою своїх професійних обов'язків [4, с. 48].

Правова система не може суперечити пануючій моральній системі. Але між нормами моралі і права можуть виникати конфлікти і суперечності, вирішення яких є важливою частиною процесу вдосконалення законодавства. Основними причинами суперечностей між нормами права і моралі є недосконалість окремих правових норм або їх відставання від потреб суспільного життя, випереджаючий характер морального розвитку (висування моральністю більш високих вимог до людської поведінки порівняно з правом), різниця в об'єктивних властивостях правових приписів і моральності тощо.

Норми права завжди складають єдину за своєю сутністю, змістом та соціальним призначенням систему. Стосовно моралі, то в суспільстві можуть існувати декілька систем моральних норм (особливо в умовах глобалізму та мультикультуралізму): етнічні, верстові, релігійні, професійних спільнот, минулих соціальних систем тощо. Мораль є більш гнучкою та динамічною системою соціальних норм, а право внаслідок набуття формального визначення змісту виступає як більш стабільне явище й за певних умов може бути консервативним (правова норма хоч і застаріла, але, якщо законодавець її не скасував, вона повинна виконуватись [5, с. 428].

Моральні принципи становлять ядро моралі, визначають її соціально-історичну сутність, ідейну спрямованість. На відміну від норм моралі, які визначають тактику поведінки людини в конкретних життєвих ситуаціях, принципи моралі визначають узагальнену соціальну орієнтацію, стратегію поведінки, є своєрідною програмою діяльності. Моральні принципи об'єднують та систематизують всю моральну діяльність, є фактором її стабільності, визначають головну лінію поведінки людини в різноманітних життєвих ситуаціях.

Висновки. Ставлення до прав й обов'язків в контексті правового статусу особи створює для етики та моралі досить складну проблему. З одного боку, теоретики фіксують такі якості моральних вимог, як універсальність і високий рівень спільності. Етична теорія у сенсі ставлення до прав й обов'язків неминуче використовує як одну зі своїх підстав моральні уявлення «звичайної людини» чи «звичайного людського розуму». Вона не може просто ігнорувати моральні інтуїції, хоча й може робити спроби дискредитувати якісь із них, особливо якщо вони суперечать основному масиву моральних переконань і не супроводжуються абсолютною впевненістю. Проте моральні обов'язки мають інший характер. Вони є невід'ємним компонентом нормативної системи загальнопоширеної моралі та мають для «звичайної людини» майже аксіоматичний характер.

Список використаних джерел:

1. Романова А. М. Морально-етичні норми в юриспруденції. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія: Юридичні науки. 2024. № 3 (43). С. 202-208.
2. Письменна О.П. Морально-етична складова професійної культури юриста. Юридичний науковий електронний журнал. № 1/2023. URL: http://lsej.org.ua/1_2023/4.pdf
3. Клименко Г. Морально-етичні вимоги як елемент доступу до професії адвоката – досвід країн Європейського Союзу

як орієнтир для України. Київський часопис права. 2025. №3. С. 345-353.

4. Професійна етика юриста : навчально-методичний посібник (у схемах) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал». 2018. 108 с.
5. Попович Т.П. Співвідношення права та обов'язку: морально-етичні засади. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО. Вип. 80: ч. 2. 2023. С. 426-431.

УДК 72:378.147:004.92

Гусар Катерина Дмитрівна,
*старший викладач кафедри
архітектури та будівництва,
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна*

РОЗВИТОК НАВИЧОК МОДЕЛЮВАННЯ РЕЛЬЄФУ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ СТУДЕНТІВ АРХІТЕКТУРНО- БУДІВЕЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ

Моделювання рельєфу є одним із базових етапів проектування, оскільки природний рельєф безпосередньо впливає на функціонально-планувальні, конструктивні та композиційні рішення будівель і споруд. Для студентів-архітекторів та будівельників вивчення рельєфу та методів його моделювання має не лише технічне, а й концептуальне значення, адже воно формує розуміння взаємодії будівлі чи споруди з природним середовищем.

В умовах сучасної архітектурної освіти поєднуються традиційні графічні методи та цифрові технології, що вимагає від студентів комплексних знань і навичок. Зокрема, студен-

ти спеціальностей G17 Архітектура та містобудування та G19 Будівництво та цивільна інженерія розпочинають вивчення форм рельєфу та основ його моделювання під час занять з інженерної геодезії, що є важливою складовою фахової підготовки в ЗВО «Університет Короля Данила». Тому актуальним є дослідження особливостей навчання моделюванню рельєфу та визначення ефективних підходів до його викладання.

Рельєф території визначає характер забудови, розміщення об'ємів, організацію транспортних і пішохідних зв'язків, а також інженерні рішення [1]. Архітектор повинен уміти аналізувати природні умови ділянки, враховуючи ухили, перепади висот, водовідведення та орієнтацію за сторонами світу.

Для студентів важливо усвідомити, що рельєф не є перешкодою для проектування, а навпаки – джерелом творчих рішень. Правильне моделювання рельєфу дає змогу інтегрувати будівлю в ландшафт, зменшити негативний вплив на довкілля та підвищити естетичну цінність архітектурного об'єкта.

У навчальному процесі використовуються як традиційні, так і сучасні методи моделювання рельєфу. До традиційних належать побудова горизонталей, профілів місцевості, макетування з картону, пластиліну або пінопласту. Такі методи сприяють розвитку просторового мислення та кращому розумінню геометрії поверхні.

Сучасні цифрові методи включають використання програмного забезпечення для тривимірного моделювання, зокрема AutoCAD, Archicad, Revit, GIS-технологій та ін. Вони дозволяють швидко аналізувати великі обсяги даних, виконувати точні розрахунки та візуалізувати складні форми рельєфу. Для студентів-архітекторів важливо навчитися поєднувати цифрові інструменти з базовими знаннями геодезії та графіки.

Однією з основних проблем у навчанні моделюванню рельєфу є недостатній рівень просторової уяви на початкових етапах навчання. Студенти часто сприймають рельєф

як двовимірне зображення, не усвідомлюючи його об'ємної природи. Тому доцільним є поступовий перехід від простих завдань до складніших, із залученням фізичних макетів та цифрових моделей.

Моделювання рельєфу є важливою складовою підготовки студентів архітектурно-будівельного спрямування, оскільки забезпечує розуміння взаємозв'язку між архітектурним об'єктом і природним середовищем. Поєднання традиційних і цифрових методів у навчальному процесі сприяє розвитку просторового мислення, технічних навичок і творчого підходу до проектування.

Список використаних джерел:

1. ДБН Б.2.2-12:2019 Планування і забудова територій. Мін-регіонбуд. Київ: 2019. 185 с.

УДК 378.014:340.114

Довганич Василь Антонович,

кандидат юридичних наук,

старший оперуповноважений в особливо важливих справах

Третього оперативного відділу (з дислокацією у м. Тернополі)

Територіального управління Державного бюро розслідування

розташованого у м. Львові, полковник ДБР

УНІВЕРСИТЕТ ЯК ІНСТИТУЦІЯ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ

Формування правової культури молоді є одним із ключових завдань сучасної держави, що перебуває у стані глибоких соціальних, політичних та ціннісних трансформацій. У цьому процесі університет відіграє особливу роль як інституція, що поєднує освітню, виховну, наукову та соціалізаційну функції. Саме в університетському середовищі відбувається не лише

засвоєння правових знань, а й формування ставлення до права як до соціальної цінності, інструменту справедливості та механізму відповідального співжиття в суспільстві.

Правова культура в сучасному науковому дискурсі розглядається як комплексне соціально-правове явище, що охоплює рівень правових знань, правосвідомості, правових цінностей, установок і моделей правомірної поведінки [1, с. 191]. Вона формується не стихійно, а внаслідок системного впливу інституцій соціалізації, серед яких університет посідає провідне місце. На відміну від загальноосвітньої школи, університет має значно ширші можливості для інтеграції правових знань із етичними, філософськими та світоглядними компонентами, що є необхідною умовою становлення зрілої правової свідомості.

Особливість університету як простору формування правової культури полягає в тому, що він виступає середовищем переходу від нормативно-зовнішнього сприйняття права до внутрішньо усвідомленого прийняття правових цінностей. Молодь у період навчання у закладі вищої освіти перебуває на етапі активного світоглядного самовизначення, формування громадянської позиції та професійної ідентичності. Саме тому університет здатен впливати не лише на рівень правової обізнаності студентів, а й на їхнє ставлення до законності, справедливості, відповідальності та свободи.

Важливою складовою цього процесу є зміст освітніх програм. Інтеграція правничих дисциплін, курсів із теорії держави і права, прав людини, етики, філософії права та академічної доброчесності створює підґрунтя для формування цілісного уявлення про право як багатовимірне явище. Водночас правова культура не може формуватися виключно через аудиторне навчання. Вона потребує постійного відтворення у практиках університетського життя, у правилах, процедурах і повсякденних взаємодіях між учасниками освітнього процесу [2, с. 157].

Університет виступає моделлю «малої правової спільноти», в межах якої студенти безпосередньо стикаються з реалізацією прав і обов'язків, механізмами врегулювання конфліктів, принципами справедливості та відповідальності. Наявність чітких і прозорих внутрішніх регламентів, дотримання принципу верховенства права в управлінських рішеннях, забезпечення рівності та недискримінації формують у студентів практичне розуміння того, як право функціонує в реальному соціальному середовищі.

Окрему роль у формуванні правової культури молоді відіграє академічна доброчесність. Вона є не лише етичним стандартом освітньої діяльності, а й важливим елементом правової соціалізації. Через дотримання правил академічної доброчесності студенти засвоюють принципи відповідальності за власні дії, поваги до інтелектуальної власності, неприйнятності обману та зловживань. Таким чином формується установка на правомірну поведінку, що виходить за межі навчального процесу і переноситься у професійне та громадянське життя.

Суттєвий вплив на правову культуру молоді має також особистість викладача. Університетський викладач виступає не лише транслятором знань, а й носієм правових і моральних цінностей. Його професійна етика, стиль комунікації, ставлення до студентів і дотримання правових норм безпосередньо впливають на формування правосвідомості здобувачів освіти. Саме через особистісний приклад викладача здатен продемонструвати, що право є не абстрактною системою норм, а живим механізмом регулювання суспільних відносин.

У цьому контексті університет має усвідомлювати свою відповідальність за формування не лише фахових компетентностей, а й громадянських чеснот. Виховання поваги до права, нетерпимості до корупції, готовності відстоювати свої права законними способами є складовою соціальної місії

закладу вищої освіти. Особливої актуальності це набуває в умовах війни, коли правова культура стає чинником національної стійкості та довіри до державних інституцій.

Важливим інструментом формування правової культури є також позааудиторна діяльність університету. Студентське самоврядування, наукові гуртки, правопросвітницькі заходи, участь у моделях судових процесів, дебатах і волонтерських ініціативах сприяють практичному засвоєнню правових знань і розвитку навичок правомірної поведінки. Через активну участь у таких формах діяльності молодь вчиться діяти в межах правового поля, нести відповідальність за прийняті рішення та поважати позицію інших.

Таким чином, університет виступає ключовою інституцією формування правової культури молоді, поєднуючи освітній, виховний і соціалізаційний вплив. Його роль не обмежується передачею знань, а полягає у формуванні правосвідомості, ціннісних орієнтирів і моделей поведінки, необхідних для становлення відповідального громадянина демократичної правової держави. В умовах сучасних викликів саме університети здатні забезпечити тяглість правових цінностей і сприяти формуванню покоління, для якого право є не формальністю, а внутрішньо прийнятою нормою суспільного життя.

Список використаних джерел

1. Книгницький М.М. Поняття та сутність правової культури і процесу застосування права в Україні. *Право та державне управління*. 2024. № 3. С. 190-194.
2. Уханова Н.С. Правова культура молоді в Україні. Інформація і право. 2019. № 2 С. 156-166 URL: <http://ippi.org.ua/ukhanova-ns-pravova-kultura-molodi-v-ukraini-st-156-166>

УДК 378.6:72+69:2

Жирак Руслан Михайлович,

доктор філософії,

доцент кафедри архітектури та будівництва

ЗВО «Університет Короля Данила

м. Івано-Франківськ, Україна

КОРОТКА ІСТОРІЯ КАФЕДРИ АРХІТЕКТУРИ ТА БУДІВНИЦТВА У СВІТЛІ ХРИСТІЯНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ ЗАСНОВНИКА УНІВЕРСИТЕТУ ОТЦЯ І.М. ЛУЦЬКОГО

Кафедра архітектури та будівництва Університету Короля Данила постала як органічна складова освітньої місії, закладеної його засновником – отцем Іваном Михайловичем Луцьким, для якого освіта ніколи не обмежувалася просто передаванням фахових знань, а розглядалася як служіння людині, суспільству та Богові.

У своїй фундаментальній монографії І. М. Луцький наголошував, що «християнство формує світогляд, у центрі якого перебуває людська особа як найвища цінність, наділена гідністю, свободою та відповідальністю» [1]. Саме такий персоніфікований підхід став ідейним підґрунтям розвитку університетських структур, зокрема й кафедри архітектури та будівництва.

Історія кафедри бере початок у 1997 році, коли в Івано-Франківському інституті права, економіки та будівництва було розпочато підготовку фахівців у галузі «Архітектура та будівництво». У сучасному вигляді вона сформувалася у вересні 2020 року на архітектурному факультеті, який тоді очолював теперішній перший проректор УКД – доктор архітектури, професор Косьмій Михайло Михайлович, шляхом об'єднання кафедри архітектури та містобудування і кафедри будівництва та цивільної інженерії [2]. Першим завідувачем кафедри був Ходан Михайло Михайлович – народний архітектор України, багаторічний головний

архітектор Івано-Франківської області. Проте незмінним залишився дух, закладений засновником Університету, – поєднання професіоналізму з християнською етикою взаємної поваги, любові та відповідальності.

І. М. Луцький підкреслював, що «справжня освіта не може бути бездушною технікою знань, вона є формуванням внутрішньої культури людини» [1]. Ця ідея безпосередньо відображається у діяльності кафедри, де викладачі не лише передають фахові компетентності, а й формують у студентів ціннісне ставлення до професії архітектора і будівельника як покликання до служіння суспільству.

Крім згаданого вже М. М. Ходана, керівництво кафедри в різні роки здійснювали фахівці, для яких високий рівень професійної культури поєднувався з людяністю та педагогічною відповідальністю, – Гребенюк Іван Васильович, Касіянчук Василь Дмитрович, Мельник Петро Іванович, Масляк Ігор Миколайович, Дурманов Володимир Юрійович, Огоньок Юрій Володимирович. Декілька останніх років заступниками завідувача кафедри були Жирак Руслан Михайлович та Шевчук Мирослава Олегівна, які відповідали за спеціальності «Архітектура та містобудування» та «Будівництво і цивільна інженерія» відповідно. Сьогодні кафедру очолює доктор філософії, доцент кафедри архітектури та будівництва Жирак Руслан Михайлович, який є першим аспірантом кафедри, що захистив дисертацію в разовій спеціалізованій раді зі спеціальності «Архітектура та містобудування», створеній в ЗВО «Університет Короля Данила». З 2025 року на кафедрі є посада проектного менеджера кафедри, яку займає Ковальчук Юрій Богданович – практикуючий архітектор, член Національної спілки архітекторів України. Колектив кафедри об'єднує фахівців, яким притаманні християнські чесноти терпіння, взаємоповаги та щирого ставлення до студентів, що цілком відповідає баченню освіти, сформульованому засновником Університету. Загалом на кафедрі працює

3 доктори наук та 1 – за сумісництвом, 7 кандидатів наук, 4 доктори філософії, старші викладачі, викладачі та асистенти [2].

Кафедра активно працює над реалізацією освітніх програм «Архітектура та містобудування» освітніх рівнів доктора філософії, магістра та бакалавра, а також «Будівництво та цивільна інженерія» освітнього рівня магістра та бакалавра. Приємно, що у 2025 році відбулися перші чотири захисти дисертацій аспірантів на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 191 «Архітектура та містобудування».

Підготовка фахівців зі спеціальностей «Архітектура та містобудування» та «Будівництво та цивільна інженерія» на кафедрі ґрунтується на поєднанні професійних компетентностей із гуманістичними та християнськими цінностями, у центрі яких перебуває здобувач освіти – студент. У цьому контексті визначальною є позиція отця Івана Михайловича Луцького про те, що розвиток суспільних інститутів має бути підпорядкований гідності людини та її гармонійному розвитку [1]. Освітній процес за обома спеціальностями поєднує фундаментальну теоретичну підготовку, практичну діяльність і формування етичної відповідальності майбутніх архітекторів та інженерів. Такий підхід відповідає християнському розумінню освіти як цілісного процесу формування професійно зрілої, соціально відповідальної та духовно свідоми особистості.

У контексті архітектурної та будівельної освіти особливо значення набуває думка І. М. Луцького про те, що «людина, змінюючи світ, не має права втрачати моральні орієнтири, бо саме вони визначають межі відповідального розвитку» [1]. Саме тому на кафедрі архітектури та будівництва значна увага приділяється не лише технічним і проектним аспектам, а й усвідомленню соціальної, культурної та духовної відповідальності фахівця за створюване ним середовище. Таким чином, кафедра не лише готує висококваліфікованих фахівців, а

й виступає живим свідченням реалізації ідей засновника Університету – поєднання професійної досконалості з християнською любов'ю, людяністю та відповідальністю перед суспільством.

Список використаних джерел:

1. Луцький І. М. Християнство як світоглядне джерело української держави і права: Монографія. — Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. — 582 с.
2. Кафедра архітектури та будівництва: URL: https://ukd.edu.ua/sites/default/files/2023-11/%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F_%D0%9A%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B8_%D0%B0%D1%80%D1%85.pdf

УДК 001.32(477)(092)

Жукевич Ігор Васильович,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права імені акад. УАН о. Івана Луцького
Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна*

СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК ЗАСАДА ПРАВОДЕРЖАВОТВОРЕННЯ У ПРАЦЯХ О. ІВАНА ЛУЦЬКОГО

Справедливість є одним із найважливіших аспектів право-державотворення. Адже вона формує основу наших правових систем та впливає на розвиток державної політики.

Ідеї справедливості держави, права, суспільного порядку започатковуються в античні часи. Платон виводив справедливість зі людської душі. Аристотель пов'язував справедливість з людською діяльністю (наприклад, торгівлею): щоб

обмін був справедливий, має існувати загальний критерій цінності. У римлян справедливість вважалася невід'ємною стороною держави, її управлінських структур, законності як підстави діяльності Сенату, консулів, преторів, зв'язку провінцій і метрополії та ін. Спадкоємцем античного періоду розвитку філософсько-правової категорії справедливості була епоха Відродження. Справедливість упродовж цього періоду трактується, з одного боку, як прояв людського духу та його зв'язку із трансцендентним, з другого – ув'язується із такими видами людської діяльності, як продукування товарів, аграрні взаємини, управлінська діяльність і судочинство. Водночас новітнє трактування справедливості ув'язує концепцію справедливості з возданням за заслуги, винагородою, насущною соціальною потребою рівності. Такий підхід до справедливості робить її невід'ємною складовою верховенства права (поряд із свободою, рівністю, відповідальністю, правовою стабільністю) [1].

Зауважимо, що вагомий внесок у сферу філософсько-правових досліджень, в яких обґрунтовується з позицій філософії і юриспруденції феномен права в його співвідношенні з категоріями свободи, моралі, рівності, справедливості, закону і влади, [1] свого часу зробив Іван Михайлович Луцький (7 березня 1949, Боднарів - 16 травня 2014, Угорники) – український фахівець у галузі права, доктор юридичних наук, доктор філософії, доктор канонічного права, митрофорний протопресвітер [3]. Особлива увага Івана Михайловича була приділена відкриттю й розвитку Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. За відносно короткий період за його безпосередньої участі було створено сучасну матеріально-технічну навчальну базу, сформовано міцний науковий кадровий потенціал. Не можна не згадати безпосередню участь ректора університету в формуванні бібліотечного фонду, який нині є одним із кращих серед вищих навчальних

закладів області. Іван Михайлович постійно знаходився у пошуках нового та вболівав за розвиток університету [3].

Варто відзначити, що наукові інтереси І. М. Луцького були зосереджені на питаннях філософії права, актуальних проблемах канонічного права, теорії та історії держави і права. Іван Михайлович – автор багатьох наукових праць, у тому числі дев'ятьох індивідуальних монографій, одного підручника, 29-ти навчальних посібників (23 з них у співавторстві) [4, с. 7].

Так, у своїй статті «Справедливість та демократія як визначальні засади українського державотворення» [5] І. М. Луцький дослідив філософсько-правові категорії справедливості та демократії. Зміст означених категорій безпосередньо і опосередковано віддзеркалює правовідносини у державі, суспільно-політичні, соціально-економічні і соціокультурні умови життєдіяльності суспільства, тенденції його розвитку.

В іншій праці отця Івана Луцького, зокрема у статті «Поняття справедливості у новітній філософсько-правовій думці», [6] розглянуто еволюцію, методологічні підходи та сутнісні характеристики справедливості в сучасній європейській та вітчизняній науці. При цьому розкрито справедливість як фундаментальну філософсько-правову категорію, поєднуючи моральні та юридичні аспекти, що підкреслює її роль у забезпеченні прав людини.

У його пізнішій статті «Філософсько-правові основи рівності та справедливості в процесі творення права» [7] проаналізовано фундаментальні категорії права крізь призму філософії. За підсумком проведеного дослідження було розкрито рівність та справедливість як сутнісні принципи законотворчості, що гарантують легітимність права та забезпечують баланс інтересів у суспільстві, ґрунтуючись на правосвідомості. Автор наголошує, що рівність та справедливість є визначальними категоріями, які виправдовують закономірності існування права.

Разом з тим, найважливішим його доробком у контексті досліджуваного питання є захищена у 2005 році кандидатська дисертація на тему: «Справедливість як філософсько-правова засада українського державотворення», [1] в якій автором було визначено історичні, соціокультурні та філософські передумови формування ідеї справедливості в європейській традиції; наведено поняття справедливості як категорії у вітчизняній науці філософії права, розкрито її зміст; виявлено та проаналізовано колізії між демократією і справедливістю в сучасній українській практиці; охарактеризовано анахронічні уявлення про справедливість (зокрема про патерналізм держави); виявлено перспективи розвитку категорії справедливості в майбутньому розвитку української держави.

На думку І. М. Луцького, справедливість є однією з найважливіших філософсько-правових категорій, смислове значення якої тісно взаємопов'язане із демократією, рівністю, свободою, відповідальністю та системою правових норм і державним устроєм. Зміст означеної категорії певною мірою безпосередньо і опосередковано віддзеркалює правовідносини у державі, суспільно-політичні, соціально-економічні і соціокультурні умови життєдіяльності суспільства, тенденції його розвитку [1].

Насамкінець зауважимо, що правові системи продовжують розвиватися, щоб вирішувати нові виклики та відображати суспільні зміни. Наприклад, суспільні зміни можуть призвести до нових законів, що захищають маргіналізовані групи, що відображає зростаюче розуміння суспільством справедливості. Правові реформи часто зумовлені вимогою до справедливості, а також бажанням забезпечити, щоб закони залишалися актуальними та відповідали потребам суспільства.

Список використаних джерел:

1. Луцький І. М. Справедливість як філософсько-правова засада українського державотворення: дис... канд. юрид. наук: 12.00.12 / Національна академія внутрішніх справ України. К., 2005. 192 с.
2. Луцький І. М. Філософія права: навч. посіб. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 223 с.
3. о. Іван Луцький. URL: https://geroi.if.ua/content&content_id=213 (дата звернення: 28.01.2026).
4. Іван Михайлович Луцький (у вінок шани і пам'яті): анотований біобібліографічний покажчик / Івано-Франк. ун-т права ім. Короля Данила Галицького, бібліотека; уклад. М. О. Чуділіна; авт. передм. М. Шурик. Івано-Франківськ: Ред.-вид.центр ІФУПіКДГ, 2015. 39 с.
5. Луцький І. М. Справедливість та демократія як визначальні засади українського державотворення. *Наукові записки. Серія «Право»*. 2005. Вип.6. С. 103-114.
6. Луцький І. М. Поняття справедливості у новітній філософсько-правовій думці. *Університетські наукові записки. Часопис Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2010. №2. С. 8-18.
7. Луцький І. М. Філософсько-правові основи рівності та справедливості в процесі творення права. *Університетські наукові записки. Часопис Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2012. №5. С. 16-20.

УДК 322:2-67(477)

Жупник Василь Васильович,
*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна*

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ У ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ТА СУСПІЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ

Відновлення незалежності України у 1991 році стало не лише політичною подією, а й комплексним суспільно-культурним та духовним процесом, який супроводжувався глибокою трансформацією суспільних інституцій і ціннісних орієнтирів. Одним із визначальних чинників цих змін стала активізація релігійного життя, зокрема легалізація Української греко-католицької церкви (УГКЦ), що протягом десятиліть перебувала під забороною радянської влади. Відновлення її легального існування у 1989-1991 роках співпало з процесами національного відродження і становлення української державності, що зумовило її вагомую роль у консолідації суспільства та формуванні нових моральних орієнтирів.

Історично УГКЦ виконувала важливу функцію збереження української культурної та національної ідентичності, підтримуючи розвиток мови, освіти та духовної традиції. У період радянського режиму її діяльність була заборонена, а духовенство зазнавало переслідувань, що змусило Церкву діяти підпільно. Водночас досвід підпільного існування сприяв формуванню особливого типу духовного лідерства, заснованого на відповідальності, жертвовності та служінні громаді. Коли наприкінці 1980-х років розпочався процес легалізації Церкви, вона виявилася готовою до активної участі у відновленні суспільного життя та підтримці державотворчих процесів [1].

На західноукраїнських землях, зокрема на Прикарпатті, вихід УГКЦ з підпілля став важливим чинником громадянської мобілізації та відновлення духовної інфраструктури. Відкриття храмів, відновлення парафіяльної мережі, повернення церковного майна, створення духовних семінарій та освітніх ініціатив сприяли формуванню нового соціального середовища, в якому Церква виступала не лише релігійною, а й суспільно-культурною інституцією. У цей період значну роль відігравали священнослужителі, які поєднували пастирське служіння з активною громадською діяльністю, спрямованою на підтримку процесів державотворення та формування громадянського суспільства.

Важливим аспектом діяльності УГКЦ у період становлення незалежної України була підтримка національного руху та утвердження нової системи цінностей. Церква виступала носієм моральних орієнтирів, сприяла поширенню ідей гідності, відповідальності, солідарності та служіння суспільству. У багатьох регіонах духовенство брало участь у громадських ініціативах, підтримувало освітні проекти та культурні програми, сприяло формуванню нової освітньої політики. Діяльність священнослужителів виходила за межі суто релігійної сфери, набуваючи значення важливого чинника суспільної трансформації.

На Прикарпатті ці процеси мали особливу інтенсивність і набули конкретного інституційного втілення. Саме в цьому регіоні відбувалося активне відновлення церковного життя, формувалися нові освітні та культурні ініціативи, що поєднували духовний і громадянський виміри. Серед діячів, які відіграли важливу роль у цих процесах, слід виокремити отця Івана Луцького, чия діяльність поєднувала пастирське служіння з активною участю в освітньому та суспільному житті регіону. Він належав до покоління духовенства, яке усвідомлювало необхідність формування нових інституцій, здатних забезпечити розвиток освіти, права і культури в

умовах відновленої державності [2, с. 77].

Особливу увагу у своїй діяльності він приділяв освітній сфері. У період трансформації української системи освіти виникла потреба у створенні навчальних закладів, які б поєднували професійну підготовку з вихованням моральної та національної свідомості. У цьому контексті ініціатива створення університету стала відповіддю на запит суспільства щодо формування нової інтелектуальної еліти. Такий підхід відповідав ширшій стратегії УГКЦ, спрямованій на підтримку освітніх і культурних інституцій як основи державотворення та розвитку громадянського суспільства.

Вплив Церкви на процеси становлення незалежної України проявлявся також у формуванні суспільної довіри. У період політичної і соціальної нестабільності духовенство часто виступало авторитетним моральним орієнтиром. Люди зверталися до священнослужителів не лише з духовними питаннями, а й за порадами щодо суспільних і особистих рішень. Така роль сприяла зміцненню соціальної солідарності та формуванню відповідального громадянського середовища. На регіональному рівні це означало активну участь духовенства у громадському житті, підтримку освітніх і культурних ініціатив, спрямованих на розвиток молоді.

Діяльність отця Івана Луцького на Прикарпатті відображала ширші тенденції взаємодії Церкви і суспільства в умовах державотворення. Він усвідомлював необхідність поєднання духовних і правових засад у формуванні нової правової культури. Християнське вчення розглядалося ним як світоглядна основа для розвитку державних інституцій, орієнтованих на гідність людини, свободу і відповідальність. Такий підхід відповідав процесам переосмислення ролі релігії у пострадянському суспільстві, де відбувалося формування нової системи цінностей.

Взаємодія Церкви і держави у цей період була багатовимірною. З одного боку, відбувалося інституційне

розмежування відповідно до принципу світськості держави. З іншого – Церква залишалася важливим моральним і соціальним партнером у процесах формування громадянського суспільства. Її участь у розвитку освіти, культури і соціальних ініціатив мала стратегічне значення для становлення нової держави. У цьому контексті діяльність окремих духовних лідерів на регіональному рівні сприяла формуванню інституцій, здатних забезпечити розвиток суспільства на засадах моральності та відповідальності.

Таким чином, роль Української греко-католицької церкви у відновленні української державності полягала не лише у відродженні релігійного життя, а й у формуванні моральних, культурних і освітніх основ суспільства. Її вихід з підпілля співпав із процесами національного відродження і став одним із чинників суспільної консолідації. На прикладі Прикарпаття можна простежити, як ці процеси набували конкретного втілення через діяльність духовенства, спрямовану на розвиток освітніх і культурних інституцій. Серед таких діячів важливе місце посідає отець Іван Луцький, чия діяльність поєднувала духовне служіння з активною участю у формуванні освітнього і громадського середовища. Його внесок є прикладом того, як духовне лідерство може сприяти державотворчим процесам і формуванню громадянського суспільства в умовах відновленої незалежності України.

Список використаних джерел:

1. 35 років тому в Івано-Франківську відбулося перше публічне моління після виходу УГКЦ з підпілля. Синод Єпископів Української Греко-Католицької церкви. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/35-rokiv-tomu-v-ivano-frankivsku-vidbulosya-pershe-publichne-molinnya-pislya-vyvodu-ugkts-z-pidpillya-15234/> .
2. Церква і церковна єдність: документи і матеріали. 1899-1944: (Збірник). Митрополит Андрей Шептицький: Життя

і діяльність. А. Кравчук (гол. ред); Постуляція митрополита Андрея Шептицького, Центр. іст. архів України у Львові. Львів : Свічадо, 1995. Т.1 /А. Кравчук, О. Гайова (упоряд). 523 с.

УДК 321.01:316.42

Загурський Олександр Богданович,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права
імені академіка УАН о. Івана луцького
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

**РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ПЕРІОД ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ СУСПІЛЬСТВА
(за науковим доробком професора І. М. Луцького)**

Трансформація суспільних відносин, що відбувається в Україні протягом останніх десятиліть, актуалізує питання про місце та функції держави в цих процесах. У науковому дискурсі тривалий час домінувала ліберальна парадигма, яка передбачала мінімізацію втручання держави в економіку та соціум. Однак, як зазначає у своїх працях Іван Михайлович Луцький, такий підхід в умовах перехідного періоду становить значні ризики. Метою цих тез є аналіз поглядів вченого на необхідність посилення ролі державних інститутів для забезпечення стабільного розвитку правової, економічної та соціальної систем.

Іван Луцький у своїй праці «Роль держави в умовах трансформації правової, економічної та соціальної систем в Україні на сучасному етапі» піддає критичному аналізу підходи, які зводили роль держави до позиції «нічного сторожа».

Автор стверджує, що механічне перенесення моделей

розвинених західних демократій (де ринкові механізми вже налагоджені) на український ґрунт призвело до деструктивних наслідків. В умовах несформованого ринку відсутність державного регулювання спричинила хаос, а не порядок. Трансформація не повинна бути стихійною. Вчений наголошує, що перехід від однієї системи до іншої потребує чіткої стратегії, яку може забезпечити лише сильна держава.

Згідно з дослідженням І. М. Луцького, на етапі реформування роль держави має не зменшуватися, а трансформуватися та посилюватися у трьох ключових сферах:

А) Правова сфера. Держава виступає головним архітектором нової правової системи. В умовах змін старих норм недостатньо просто скасувати радянське законодавство. Необхідно створити нову, цілісну правову базу, яка б відповідала європейським стандартам, але враховувала національні інтереси. Держава має бути гарантом верховенства права, забезпечуючи невідворотність покарання та захист прав громадян.

Б) Економічна сфера. Вчений застерігає від абсолютної лібералізації економіки без створення відповідних інституційних умов. Держава повинна:

- Виступати регулятором економічних процесів, запобігаючи монополізації та олігархізації.
- Захищати національного виробника в умовах глобалізації.
- Забезпечувати стратегічне планування розвитку економіки, орієнтуючись на інноваційні моделі, а не сировинний придаток.

В) Соціальна сфера. Це один із ключових аспектів у працях Івана Луцького. Трансформація не може відбуватися за рахунок зубожіння населення. Держава зобов'язана:

- Забезпечити соціальні гарантії (медицина, освіта, пенсійне забезпечення).
- Виступати арбітром у соціальних конфліктах, не

допускаючи надмірного розшарування суспільства.

- Спрямувати реформи на підвищення якості життя громадян, а не лише на макроекономічні показники [2, с. 43].

Іван Луцький підкреслює, що стратегічною метою України є входження до європейського простору. Проте це входження має бути партнерським, а не залежним. Для того щоб Україна посіла гідне місце серед європейських країн, необхідні сильні державні інститути, здатні відстоювати національні інтереси.

«На сучасному етапі трансформації правової, економічної та соціальної систем роль і вплив держави мають бути значно підсиленими, відповідаючи інтересам усього суспільства» [1, с. 30].

Аналіз наукового доробку Івана Михайловича Луцького дозволяє стверджувати, що в період системних трансформацій держава не може бути пасивним спостерігачем. Успіх реформ залежить від здатності держави ефективно управляти змінами, поєднувати ринкові механізми з державним регулюванням та забезпечувати соціальну справедливість. Слабкість державних інститутів в умовах перехідного періоду є загрозою національній безпеці та гальмом розвитку суспільства.

Список використаних джерел:

1. Луцький І. М. Роль держави в умовах трансформації правової, економічної та соціальної систем в Україні на сучасному етапі. *Науково-інформаційний вісник «Економіка»*. 2010. № 2. С. 30-37.
2. Наукова спадщина академіка Луцького Івана Михайловича. Книга пам'яті: [монографія] / До 20-річчя Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. 1997. 2017. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 328 с.

УДК 27-36:141.319:321:378(477)»19–20

Зварич Роман Васильович,
*доктор юридичних наук, професор,
декан факультету суспільних прикладних наук
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ*

ХРИСТИЯНСЬКА АКСІОЛОГІЯ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ У СПАДЩИНІ ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО: ВІД СОЦІАЛЬНОЇ ДОКТРИНИ ЦЕРКВИ ДО ІНСТИТУЦІЙНОЇ ПРАКТИКИ УНІВЕРСИТЕТУ

Сучасна криза державних інституцій у глобальному вимірі дедалі частіше інтерпретується як криза ціннісних підвалин публічної влади й права: відрив політичних рішень та правового регулювання від моральних засад спричиняє деформацію демократичних процедур у бік популізму, а ринкових механізмів — у бік соціально безвідповідальних практик. Для України, яка перебуває в умовах повномасштабної війни за незалежність і суб'єктність, питання ціннісного фундаменту держави набуває екзистенційного характеру, оскільки йдеться не лише про інституційне відновлення чи модернізацію, а про визначення нормативно-етичного горизонту, на якому має будуватися повоєнна модель державності та суспільного договору. У цьому контексті особливої ваги набуває інтелектуальна й практична спадщина митрофорного протопресвітера, доктора юридичних наук, академіка УАН Івана Луцького – одного з небагатьох діячів новітньої доби, який послідовно намагався інтегрувати християнську соціальну доктрину в реальні практики державотворення та освітнього будівництва. Його візія держави була теоцентричною за змістом, але демократичною за формою: він виходив із пріоритету гідності особи, солідарності, відповідальності та служіння як моральних категорій, що здатні надавати праву внутрішньої легітимації й запобігати перетворенню законності на суто процедурний інструмент

владарювання. Важливим емпіричним виміром його державницької концепції стало розуміння університету – створеного ним приватного вищого навчального закладу (нині Університет Короля Данила) – не як комерційного проєкту, а як інституційної «лабораторії» спільного блага, у межах якої можлива апробація моделі організації спільноти на засадах християнського гуманізму, соціальної справедливості та культури відповідального служіння [1, с. 18-19].

Метою дослідження є розкриття сутності державотворчої концепції Івана Луцького, що ґрунтується на приматі духовного над матеріальним, а також аналіз механізмів трансформації християнських цінностей у корпоративну культуру та освітню стратегію сучасного університету. Вихідним положенням для такого аналізу є теза, згідно з якою цінності не можуть бути додатком до правопорядку; навпаки, вони визначають його «дух», тобто внутрішній смисл і межі допустимого в політиці, економіці та праві. У межах інтерпретації світогляду Івана Луцького простежується переконання, що формула «без Бога ні до порога» у публічному вимірі означає пріоритет моральної відповідальності як умови тривкості інституцій, довіри та солідарності. Аналіз його праць, проповідей і управлінських рішень дає підстави виокремити кілька концептуальних опор, які визначають логіку його державницького мислення та практик [2, с. 84].

По-перше, держава в його концепції постає як інструмент досягнення спільного блага (*bonum commune*), а не як апарат примусу чи сукупність адміністративних процедур. У такому підході політика інтерпретується як етичне служіння, а влада – як форма відповідальності перед людиною і суспільством. Практичним підтвердженням цього підходу виступає інституційна логіка університету як «держави в мініатюрі», де мають працювати механізми справедливості й довіри: підтримка соціально вразливих груп, прозорість процедур, академічна чесність, персоналістичне ставлення до студента як до носія

гідності, а не до «клієнта» освітньої послуги. Таким чином, університет у його розумінні виконує не лише освітню, а й громадянсько-виховну функцію, демонструючи, що етичні норми можуть бути практично дієвими й сумісними з ефективністю.

По-друге, фундаментальною категорією його праворозуміння є природне право, яке надає позитивному закону морального виміру та встановлює межі легального, але несправедливого. Поєднання юридичної науки й священничого служіння сформувало специфічну оптику, в якій закон оцінюється не тільки як текст і процедура ухвалення, а як нормативний акт, що має відповідати гідності людини, справедливості та загальному благу. Саме з цієї позиції постає вимога гуманізації юридичної освіти: підготовка юриста має включати формування совісті, професійної відповідальності та здатності до моральної рефлексії, оскільки правник, позбавлений етичного виміру, перетворює право на техніку влади. У такій логіці дисципліни світоглядного спрямування (етика, релігієзнавство, канонічне право) набувають не факультативного, а методологічного значення: вони конструюють духовно-моральний каркас правничого мислення, без якого неможливе правосуддя як справедливість, а не як формальна легальність.

По-третє, університет у його концепції розглядається як простір християнської ідентичності, де цінності передаються не лише через навчальні курси, а через інституційну культуру, символічний порядок, практики спільності та взаємоповаги. У цьому сенсі особливого значення набуває принцип «цінності як середовище»: моральні орієнтири не можуть бути ефективно прищеплені суто декларативно, вони потребують соціального «контейнера» - атмосфери, ритуалів, інституційних стандартів поведінки, які формують звичку до добродетності. Архітектурна й організаційна присутність сакрального елемента в структурі університетського простору виконує функцію нормативного маркера: він вказує на пріоритет духу, гідності та внутрішньої дисципліни. При

цьому така ідентичність не означає ізоляції чи конфесійної замкненості; навпаки, вона може формувати відкритість і людяність як інституційну рису, зокрема через підтримку слабших, культуру ненасильницької комунікації, запобігання булінгу та знеособленню.

По-четверте, державницька стратегія Івана Луцького орієнтована на формування «нового громадянина» як передумови оновлення еліт і практик управління. У його логіці системні деформації публічної влади не усуваються виключно інституційними реформами; вони потребують антропологічної трансформації – виховання цілісної особистості, здатної поєднати професіоналізм, патріотичну відповідальність і духовну зрілість. Професіоналізм у цьому контексті постає як моральний обов'язок розвитку власних здібностей; патріотизм – як форма відповідальності перед спільнотою та історією; духовність – як засіб запобігання перетворенню людини на функціональний «інструмент», позбавлений внутрішніх обмежень. Інституція університету, відповідно, має продукувати не лише фахівців, а носіїв ціннісної компетентності, здатних переносити етичні стандарти у практику права, бізнесу, управління і судочинства.

По-п'яте, важливим елементом його концепції є орієнтація на екуменічність та суспільну єдність як умову політичної соборності. Попри чітку конфесійну приналежність, його бачення держави має інклюзивний характер: християнські цінності подаються як універсальні моральні підвалини (правда, свобода, любов, гідність), релевантні й для людей світського світогляду. Університет як публічний майданчик діалогу в такій логіці може виступати інтеграційною інституцією, де формується досвід співжиття різних ідентичностей на основі спільних етичних норм, що особливо важливо для суспільства, травмованого війною та внутрішніми розколами.

Отже, спадщина Івана Луцького може бути концептуалізована як рідкісний для сучасної України приклад синтезу

віри, права та інституційного менеджменту, у якому мораль не протиставляється ефективності, а виступає її передумовою. З огляду на це, створена ним освітня інституція постає емпіричною моделлю того, як християнська соціальна доктрина може бути переведена з рівня декларацій у рівень правил, процедур, практик взаємодії та корпоративної культури. Практична значущість такого досвіду полягає в тому, що він пропонує альтернативний сценарій модернізації: не лише через технологічні та нормативні інструменти, а через відновлення ціннісного фундаменту державності. В умовах війни й повоєнної реконструкції ця перспектива набуває особливої актуальності, оскільки питання «на чому будувати» виходить за межі правотворчої техніки і торкається базових антропологічних та моральних основ суспільного життя; відповідно, завдання університету, що продовжує інституційну традицію, пов'язану з ім'ям Івана Луцького, може бути визначене як формування покоління фахівців, здатних поєднувати професійну компетентність із ціннісною відповідальністю, тобто бути будівничими справедливості як змісту, а не лише форми держави.

Список використаних джерел:

1. Луцький І. М. Християнство як світоглядне джерело української держави й права. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*. 2014. Випуск 8 С. 108-113.
2. Наукова спадщина академіка Луцького Івана Михайловича. Книга пам'яті: [монографія] / До 20-річчя Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. 1997. 2017. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 328 с.

УДК 378:316.472.4:008

Іванків Ігор Володимирович

*Викладач кафедри туризму
та готельно-ресторанної справи
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна,
керівник «Карпатського мистецького фонду»*

УНІВЕРСИТЕТ ЯК ПРОСТІР САКРАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ ТА КУЛЬТУРНОЇ ТЯГЛОСТІ

Розвиток сучасних освітніх інституцій дедалі частіше осмислюється не лише як підготовка фахівців, а як формування духовно-культурного середовища, здатного зберігати історичну пам'ять і транслювати цінності. У цьому вимірі університет постає не тільки простором академічного знання, а й інституцією культурної тяглості, що підтримує ідентичність спільноти та забезпечує зв'язок між традицією і сучасними соціальними практиками. Відтак ініціативи, спрямовані на дослідження й актуалізацію сакральної спадщини, набувають значення елементів університетської місії, оскільки поєднують освітню, наукову та культуротворчу функції.

Сакральна культура Карпатського регіону є фундаментальною складовою української культурної спадщини. Вона охоплює традиції сакральної архітектури, народного мистецтва, духовні практики й локальні історичні наративи, що формують цілісний культурний ландшафт. Її вивчення та популяризація потребують міждисциплінарного підходу, який інтегрує історичні, мистецтвознавчі, архітектурні, теологічні та культурологічні методи. Саме таку логіку реалізує проєкт «Сакральні Карпати», що об'єднує різні фахові спільноти навколо завдання осмислення й збереження духовної та культурної спадщини регіону [1].

Університетський простір є природним середовищем для реалізації подібних ініціатив, оскільки він забезпечує

інституційну підтримку досліджень, створює майданчики для фахової дискусії та відкриває можливості залучення студентської молоді до роботи зі спадщиною. Участь університету в культурних проєктах такого типу означає вихід за межі суто навчальної функції та посилення його ролі як культурного суб'єкта на регіональному рівні. Через організацію наукових і мистецьких подій університет здатен консолідувати партнерства, формувати відповідальне ставлення до спадщини й продукувати нові культурні практики, що мають як науковий, так і соціальний ефект.

Ця модель університету як культурної інституції органічно узгоджується з ідеєю, закладеною засновником отцем Іваном Луцьким. Заснування університету було не лише освітнім кроком, а й культурною ініціативою, спрямованою на творення простору, де знання, духовність і суспільна відповідальність взаємопов'язані. Його бачення передбачало, що освіта має формувати світогляд і ціннісні орієнтири, а університетська спільнота – бути середовищем моральної та культурної зрілості. Саме тому сучасні культурні й наукові проєкти, що реалізуються в університеті, можуть розглядатися як продовження цієї засадничої логіки.

Проєкт «Сакральні Карпати» показує, як університет здатен поєднати дослідницькі завдання з мистецькими ініціативами та створити простір діалогу між науковцями, митцями й представниками духовенства. Важливо, що в межах таких проєктів сакральна спадщина осмислюється не лише як туристичний ресурс, а передусім як культурно-духовна цінність, що потребує коректного представлення, етичного ставлення та науково обґрунтованих підходів до популяризації. Це формує практику відповідальної культурної роботи, у якій університет виступає координатором, партнером і гарантом якості.

Хоча я не мав нагоди особисто знати отця Івана Луцького, його постать є знаковою для університетського середовища.

З огляду на його розуміння університету як простору духовного розвитку й культурної відповідальності, є підстави стверджувати, що подібні ініціативи він підтримав би й схвалив як такі, що відповідають місії освітньої інституції. У цьому сенсі участь університету в проєкті «Сакральні Карпати» може бути інтерпретована як прояв тяглості – закладена засновником ідея університету як середовища цінностей знаходить практичне продовження в сучасних формах культурної та наукової діяльності.

Отже, системна робота зі сакральною спадщиною Карпатського регіону, реалізована через університетські ініціативи та партнерські проєкти на кшталт «Сакральних Карпат», засвідчує потенціал університету як культурної інституції. Вона демонструє здатність освітнього середовища формувати відповідальні підходи до збереження спадщини, підтримувати міждисциплінарну взаємодію та забезпечувати культурну тяглисть у поєднанні традиції й сучасності. У такій діяльності простежується актуальність ідей і принципів, закладених отцем Іваном Луцьким: університет лишається простором, де освіта і культура взаємно підсилюють одна одну, а духовні та сакральні цінності отримують інституційну підтримку й нові можливості для осмислення та розвитку.

Список використаних джерел:

1. III Міжнародний форум «Сакральні Карпати: діалог традиції та новаторства» в УКД. Університет Короля Данила. 2025. URL: <https://ukd.edu.ua/news/kultura/iii-mizhnarodnyy-forum-sakralni-karpaty-dialoh-tradytsiyi-ta-novatorstva-v-ukd>.

УДК 340.15(477):316.752

Ілин Любомир Михайлович,
*кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри архітектури та будівництва
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна*

ПОСТАТЬ ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО В КОНТЕКСТІ ІСТОРИКО-ПРАВОВОЇ ПАМ'ЯТІ ТА ФОРМУВАННЯ НОВІТНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ

У сучасній історико-правовій науці домінує теза про те, що радянський період став часом глибокої деформації української правової культури, розриву з європейською традицією та втрати інституційної пам'яті. «Антропологічна катастрофа» ХХ століття призвела до появи феномену «радянської людини» (*homo sovieticus*) з притаманним їй правовим нігілізмом та патерналізмом [1]. Тому після проголошення незалежності в 1991 р. завданням українських правників стала не лише нормотворчість, а й реставрація глибинних архетипів українського права – ідеї справедливості, верховенства права та сакральності закону. Цей процес не відбувається абстрактно, він реалізувався через діяльність конкретних особистостей – пасіонаріїв, які виступають носіями історичної пам'яті.

Постать митрофорного протопресвітера, доктора юридичних наук Івана Луцького, є унікальним об'єктом для історико-правового дослідження. Він став своєрідним «містком» між перерваною традицією українського церковного і звичаєвого права та викликами постмодерну. Його діяльність з відновлення духовних та освітніх інституцій слід розглядати як свідому стратегію відродження української правової ідентичності.

Досліджуючи феномен Івана Луцького крізь призму теорії правової культури, можна виділити кілька ключових

аспектів його впливу на формування національної правосвідомості. По-перше, варто говорити про подолання розриву між «правом» і «мораллю». Радянський юридичний позитивізм зводив право до «волі панівного класу, зведеної в закон», повністю вихолощуючи його моральний зміст. Іван Луцький став одним із перших правників незалежної України, хто на доктринальному та практичному рівні почав повертати праву його аксіологічний (ціннісний) вимір. Спираючись на традицію київського християнства (від «Слова про Закон і Благодать» Іларіона до філософії Памфіла Юркевича), він стверджував, що легітимність закону визначається його відповідністю вищим моральним нормам [2]. Створення І. Луцьким Університету Короля Данила, де канонічне право викладалося поруч з криміналістикою, було спробою подолати шизофренічне роздвоєння особистості юриста, який у професії керувався інструкцією, а в житті – совістю.

По-друге, о. Іван Луцький є прикладом того, як історична пам'ять виступає інструментом легітимації майбутнього. Вибір патрона для університету – Короля Данила – є блискучим прикладом «політики пам'яті». І. Луцький свідомо апелював до доби Галицько-Волинської держави – періоду, коли українські землі були органічною частиною європейського правового простору, мали магдебурзьке право та династичні зв'язки із Заходом. Цим він відкидав нав'язаний колоніальний наратив про «спільну колиску» з Москвою чи про «молодшого брата». Через символи, назви, архітектуру він формував у студентів ідентичність спадкоємців королівської традиції. Це має колосальне значення для виховання гідності. Студент, який відчуває себе нащадком європейської традиції, має зовсім інший рівень правових вимог до держави, ніж той, хто вихований на радянських міфах.

По-третє, постать о. І. Луцького слід розглядати крізь призму ревіталізації архетипу «Священника-Просвітителя». В історії України (особливо на Галичині) священник завжди

був більше, ніж служителем культу. У ХІХ–ХХ ст. саме духовенство (М. Шашкевич, А. Шептицький, Й. Сліпий) брало на себе функції національного проводу, правозахисту та просвіти. Радянська влада знищила цей прошарок. Іван Луцький своїм життям відновив цей архетип. Він показав, що Церква не є архаїчним пережитком, замкненим у гетто, а є активним суб'єктом громадянського суспільства. Поєднання сану і наукового ступеня доктора юридичних наук стало символом нового суспільного договору, де віра і наука не протистоять, а доповнюють одна одну.

Четвертим аспектом постаті о. І. Луцького є його боротьба з проявами правового нігілізму. Якщо теорія «розбитих вікон» стверджує, що безлад породжує злочинність, то І. Луцький діяв від протилежного – краса і порядок породжують правосвідомість. Його вимогливість до естетики простору, до зовнішнього вигляду студентів, до дотримання слова була методом боротьби з правовим нігілізмом. Він розумів, що повага до Конституції починається з поваги до Статуту університету, до чистоти в коридорі, до вчасно зданої сесії. Виховуючи дисципліну не через страх, а через культуру, він формував законослухняного громадянина європейського зразка.

Насамкінець варто згадати й про антропоцентризм правового світогляду о. І. Луцького. У центрі правової філософії Івана Луцького перебувала «Людина» – не абстрактний носій прав і обов'язків, сконструйований нормативною системою, а жива, конкретна особистість із гідністю та безсмертною душею. У своїй правозахисній і депутатській діяльності він послідовно ставав на бік соціально вразливих, керуючись не лише юридичними приписами, а насамперед принципом милосердя як вищої моральної категорії [3, с. 21]. Такий підхід органічно поєднується з традицією природного права й водночас передре сучасній доктрині прав людини, у якій держава розглядається як інструмент служіння особі. І. Луцький наполягав на тому, що держава існує для людини, а не людина – для

держави, тим самим заперечуючи будь-які форми правового етатизму. Його відома формула «Найвищий закон – це Любов» може видаватися непрофесійною з позицій юридичного позитивізму, однак у філософсько-правовому вимірі вона репрезентує граничну форму розуміння права як ціннісного феномену, що відповідає класичній максимі *jus est ars boni et aequi* – право є мистецтвом добра і справедливості [4].

Таким чином, Іван Михайлович Луцький увійшов в історію українського права не просто як успішний менеджер чи освітянин, а як людина, яка інтуїтивно відчувала, що побудова правової держави в Україні неможлива без відновлення її духовного фундаменту. Через своє життя і створені ним інституції він здійснив рецепцію кращих зразків української історичної спадщини (княжої та церковної доби) й імплементавав їх у сучасний контекст. Його спадщина є доказом того, що українська ідентичність є життєздатною, модерною і конкурентною. Для нас постать Івана Луцького залишається взірцем того, як індивідуальна воля та віра здатні змінювати правову реальність, перетворюючи населення на громадян, а територію – на державу. Він залишив нам не лише збудовані стіни, а й відновлену ментальну матрицю українського правника – освіченого, віруючого і вільного.

Література:

1. Каганов Ю. О. Конструювання «радянської людини» (1953–1991): українська версія. Вид. 2-ге. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 432 с.
2. Луцький І. М. Християнство як світоглядне джерело української держави і права: монографія. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 476 с.
3. Луцький І.М. Правовий та релігійний підхід до поняття людської гідності. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. 2014. Вип.9. С. 19-25.

4. Наша історія – від мрії людини до університету. Університет Короля Данила. URL: <https://ukd.edu.ua/nasha-istoriya>

УДК 330.1:17:2-1

Івашків Тарас Степанович,
*доцент кафедри бізнесу та управління,
кандидат економічних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

МОРАЛЬНО-РЕЛІГІЙНИЙ ВИМІР В ЕКОНОМІЧНІЙ НАУЦІ

Сучасний інформаційний простір насичений різноманітними уявленнями та вченнями про економіку, її основних законів та принципів. Дуже часто поняття «економіка» висвітлюється лише в матеріалістичному і нігілістичному вимірі. Духовний та релігійний ґрунт, як інституціональна основа життя людини, викривляється або подається у досить непривабливому світлі. Автори ставлять на перше місце раціональність, ефективність та максимізацію вигоди. Хоча в наукових працях багатьох вчених світу мораль та релігійні закони є основою економіки або основними чинниками її зародження, життя та розвитку. Тому популяризація їхніх напрацювань є актуальною.

Моральний та релігійний вимір економічних процесів і явищ був основою наукових поглядів вчених ще з давніх часів. У кожному поколінні були дослідники, які оцінювали економіку з позиції добра і зла, адже вона має основне завдання зробити суспільство щасливим. Даний підхід був найбільш детально розкритий в працях дослідників класичної економічної школи, інституціоналістів, історичної школи та сучасних вчених ХХІ століття. Так, ідею про моральну

природу економіки розглядав Арістотель у працях «Нікомахова етика» та «Політика». Філософ в даних працях розділив загальне розуміння економіка на «ойкономіс» – природний процес ведення господарства та «хрематистику» – надмірне прагнення до збагачення. Якщо ойкономіс він вважав позитивним економічним процесом, то хрематистику він засуджував і вважав небезпечною та неморальною [1, с. 208]. У середньовічній філософії Фома Аквінський загострив увагу на негативній стороні хрематистики шляхом засудження лихварства та пропонував встановлення справедливої ціни на всі товари та послуги.

Найвідоміший економіст Адам Сміт, який розробив концепцією «невидимої руки ринку», та «економічної» людини, яка приймає всі свої рішення лише на основі егоїзму та корисності, сам підкреслював, що економічна поведінка людей регулюється передусім моральними почуттями та соціальними нормами [4, с. 33]. Представники інституціоналізму розвинули цю думку, стверджували, що ролі культурних та етичних інститутів в економічному розвитку є визначальним.

Серед сучасних вчених можна виділити Томаша Седлачка, який написав працю «Економіка добра і зла». Він стверджує, що економічне мислення виникло задовго до появи сучасної економічної науки. Як приклад він пропонує міф із шумерського Епосу про Гільгамеша, біблійні тексти, античну філософію та християнські погляди Середньовіччя, щоб показати, що питання праці, багатства, боргу та справедливості завжди мали моральний вимір. Для прикладу автор пропонує тексти із Біблії, де економічна діяльність та багатство часто розглядаються не лише як благословення, а й як випробування, що може віддалити людину від Бога і моральних цінностей. Автор показує, що сучасна економіка відокремилася від своїх етичних коренів і почала претендувати на статус «чистої науки». Хоча навіть найскладніші економічні моделі базуються на певних уявленнях про людську природу, щастя

та сенс життя. Адже люди часто приймають рішення, керуючись емоціями, моральними переконаннями, традиціями та почуттям солідарності. Томаш Седлачек зауважує, що постійне і безмежне прагнення до нескінченного економічного зростання стало своєрідною сучасною «релігією» [3, с. 431]. А те, що зростання ВВП обов'язково має покращити якість життя стало вірою урядів всіх країн світу. Фінансові кризи, екологічні катастрофи та експлуатація праці є результатами не лише технічних помилок, а й морального вибору, тому людство повинно повернути етику, релігію та віру в економічне мислення. Це не означає відмову від ринкових механізмів, а радше усвідомлення того, що ринок повинен служити людині, а не навпаки.

Отже, сучасна економіка потребує нового світогляду, де релігійні цінності, мораль, межі зростання будуть так само важливими, як раціональність, ефективність та прибуток. Усвідомлення цього факту, глибоке переосмислення може забезпечити сталий і справедливий розвиток суспільства та гармонійне співіснування людини, суспільства і природи.

Список використаних джерел:

1. Арістотель. Нікомахова етика К.: «Аквілон-Плюс», 2002. 480 с.
2. Баумейстер А. О. Тома Аквінський: вступ до мислення. Бог, буття і пізнання. Київ: Дух і Літера, 2012. 408 с.
3. Сідлачек Т. Економіка добра і зла. Видавництво Старого Лева. 2017. 520 с.
4. Smith A. The Theory of Moral Sentiments. Penguin. 2010. 528 с.

УДК 340.15(477):316.752

Карпаш Максим Олегович,
доктор технічних наук, професор
професор кафедри архітектури та будівництва
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна

СПАДЩИНА ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО ЯК ФУНДАМЕНТ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТУ КОРОЛЯ ДАНИЛА: ВІД ВІЗІЇ ДО СТАЛОГО ПОСТУПУ

Університет Короля Данила (УКД) сьогодні є динамічною освітньою екосистемою, чия місія – творення інноваційного середовища для успішних та соціально відповідальних лідерів. Цей шлях був закладений першим ректором, архієпископом і митрополитом, доктором права та канонічного права, професором Іваном Михайловичем Луцьким. Його творчий доробок, що поєднував духовне служіння, глибокі правничі дослідження та освітнє меценатство, став тим ціннісним каркасом, на якому вибудована сучасна Стратегія розвитку до 2028 року [1].

У ході систематичного розроблення та перегляду Стратегії УКД як базису для розбудови корпоративної культури керівництвом університету було визначено, в першу чергу, духовність та етику. Отець Іван Луцький завжди наголошував на важливості морального виховання молоді [2]. Сьогодні ця ідея трансформована у ключові цінності УКД: Любов і взаємоповага, вдячність і підтримка, а також Відповідальність та етична поведінка. У своїх працях [2, 3] та проповідях засновник Університету Короля Данила розглядав правосуддя не лише як юридичну категорію, а як етичну норму. Це знайшло відображення в обов'язковому вступному модулі для студентів, що присвячений цінностям університету та етиці. Саме такий засадничий підхід знайшов своє відображення у наступній сучасній реалізації відповідно до стратегічних документів: 100%

працівників та студентів охоплені програмами з академічної доброчесності, що є прямим продовженням етичного вчення першого ректора.

Однаково значної важливості у вченні отця Івана Луцького посідала правова освіта та інтелектуальний капітал України, відображені в УКД. Як фахівець із канонічного та цивільного права, отець Іван Луцький прагнув створити школу, де юриспруденція слугуватиме людині. Його наукові розвідки у сфері релігійного та світського права заклали підвалини для розвитку юридичного напрямку в університеті. Сьогодні університет ставить за мету, щоб 60% викладачів мали наукові ступені, а наукова діяльність приносила до 10% бюджету установи. Це відповідає прагненню засновника до високої науковості та фінансової незалежності закладу, утвердженню принципів побудови суспільства на системі цінностей, високих наукових здобутків, суспільного визнання та прогресу.

Інтернаціоналізація як інструмент забезпечення відкритості Університету Короля Данила світові була серед пріоритетів управлінської парадигми роботи професора. Отець Іван Луцький був людиною широкого світогляду, що підтримувала зв'язки з європейськими релігійними та науковими центрами. Сучасна Стратегія інтернаціоналізації УКД на 2026-2028 роки є логічним розвитком його прагнень інтегрувати прикарпатську освіту в глобальний контекст [4]. Згідно із цим документом, Університет планує впровадити щонайменше одну програму подвійних дипломів з європейським університетом до 2028 року та забезпечити викладання 25% вибіркових компонент англійською мовою. Колектив університету цінує та підтримує інтелектуальну та управлінську спадщину свого засновника через відкритість до міжнародної мобільності викладачів та студентів (зокрема у рамках програми Erasmus+), яка базується на принципах толерантності та соціальної відповідальності, які проповідував засновник.

Концепція «Служіння суспільству» (*Third Mission*), закріплена у Плані дій сталого розвитку УКД [5], корінням сягає благодійної діяльності отця Івана Луцького [2, 3]. Університет спрямовує ресурси на відкриття освітніх просторів для громад області та залучає 25% студентів до волонтерських заходів. Політика сталого розвитку передбачає виховання екологічно свідомих лідерів, що перегукується з християнським вченням про відповідальність за сотворений світ.

Таким чином, отець Іван Михайлович Луцький заснував не просто заклад вищої освіти, а інституцію, побудовану на цінностях та духовних підвалинах. Сучасні стратегічні документи УКД — це дорожня карта реалізації його мрії про сучасний український університет, який є інноваційним, міжнародно визнаним, але водночас глибоко вкоріненим у національні та духовні цінності.

Список використаних джерел:

1. Стратегія розвитку Університету Короля Данила до 2028 року. URL: <https://ukd.edu.ua/stratehiya>.
2. Луцький І. М. Християнство як світоглядне джерело української держави і права: монографія. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 476 с.
3. Луцький І.М. Правовий та релігійний підхід до поняття людської гідності. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. 2014. Вип.9. С. 19-25.
4. Стратегія Інтернаціоналізації Університету Короля Данила на 2026-2028 року. URL: https://ukd.edu.ua/sites/default/files/2025-12/international_strategy_KDU_2026-2028%20%281%29.pdf
5. План дій сталого розвитку ЗВО «Університет Короля Данила» на 2026-2028 роки. URL: https://ukd.edu.ua/sites/default/files/2025-12/SDAP_KDU_2026-2028%20%281%29.pdf

УДК 001.32(477)(092)

Касіянчук Василь Дмитрович

кандидат технічних наук,

старший науковий співробітник

професор кафедри архітектури та будівництва

ЗВО «Університет Короля Данила»

м. Івано-Франківськ, Україна

БЕЗ ДРУЖБИ НЕ МОЖЕ БУТИ СПРАВЖНЬОЇ ЛЮБОВІ. НАУКОВА СПАДЩИНА ОТЦЯ-АКАДЕМІКА ІВАНА МИХАЙЛОВИЧА ЛУЦЬКОГО І ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ПОКОЛІНЬ

Майже дванадцять років тому, 16 травня 2014 року, раптово обірвалося життя отця-ректора, засновника ЗВО «Університет Короля Данила», доктора юридичних наук, професора, академіка, доктора права, доктора філософії, доктора канонічного права, відмінника освіти України, адвоката, митрофорного протопресвітера – Івана Михайловича Луцького. Завдяки Божому промислу і світлій пам'яті отця-ректора, академіка, доктора І. М. Луцького, мені пощастило працювати з отцем Іваном пліч-о-пліч п'ять років. Це був період становлення і розвитку університету, період боротьби з перешкодами, яких на той час було багато. Усі ці труднощі під керівництвом отця-ректора успішно долалися.

Ми тішилися, що у нас було 1300 студентів, а на день відкритих дверей приходило близько 100 охочих вступити. Сьогодні ці показники зросли багатократно, університет і фаховий коледж динамічно розвиваються, щорічно утворюються нові спеціальності. Наш заклад вийшов на європейський рівень і може успішно конкурувати з європейськими закладами.

Ефективно і результативно продовжують справу свого батька дочка і сини Івана Михайловича, єдиний учень отця-академіка, перший проректор М. М. Косьмій, відмінно

навчаються його внуки, розвивається науково-дослідний інститут, яким успішно керує племінник отця Івана, Р. П. Луцький. Створений дружній науково-педагогічний колектив, який працює відповідно до вимог сьогодення, впроваджуючи в освітній процес прогресивні інновації.

Світлої пам'яті Іван Михайлович багато і продуктивно працював, ніколи не зупинявся на досягнутому, розвивався як в духовній, так і в освітній сфері. Власним прикладом надихав своїх колег творити добро і ставитися один до одного з любов'ю, особливо до студентів. Він брав приклад з життя патріарха Йосипа Сліпого, за сприяння якого після тюрем було побудовано у Римі Собор святої Софії, придбано і відновлено парафіяльний храм Жировицької Матері Божої, зорганізовано Український Католицький Університет святого Климента.

Патріарх Йосип Сліпий залишив після себе пам'ять, добрий слід і настанови, які є актуальними і сьогодні: «Великого бажайте! Одушевлятися великим, високим і мати перед очима гідну мету – само собою підносить людину... Людина росте зі своїми задумами і своїми планами. Високі пориви її підносять, а низькі і грішні похоті руйнують. Правда, не кожний вродився генієм і не кожному дав Бог довершувати спасенні діла і повертати умовинами часу, немов коловоротом, але кожному дано бажати «великого», молити Бога про те, помагати посильно у великих духовних будовах, бо з дрібних цегол виростає гігант. Кожний може чинити добре, а в кожному доброму є і велике... Держись вічного життя! Навчійся, що все своє, рідне, треба любити. Любіть свій нарід, за нього постійно молитесь, для нього працюйте, вчіться і жийте... Два крила, якими підноситься людський дух в безкраї простори – це віра і наука. Від початку людської історії вели вони людину впродовж віків, як два нерозлучні товариші, удосконалювали її знання, мораль і життєві вимоги. Ціль науки – пізнати правду. Об'явлення не відводить науку від

правди, але відкриває нове. Певність надприродних правд є більша, ніж природних, бо їх відкриває непомильний Бог, а не помільний чоловік. І тому наука й віра не тільки не можуть собі суперечити, але, навпаки, мирна співпраця і взаємна поміч виходить їм на обопільну користь... Коли хто з миром і любов'ю глядить на свою працю, на свої клопоти і труди під кутом вічності, а не матерії, що проминає, то, як каже Христос, зачинає вже тепер своє вічне життя і відчуває його благодатній вплив і полегшу: «Шукайте перш Царства Божого» [3].

Отець-ректор Іван Луцький був не тільки освіченим і розумним, але й простим, великодушним, співчутливим та чуйним до людських проблем і потреб. Він любив працювати, постійно був в русі, його завзяття вражало та мотивувало оточуючих. Світлої пам'яті Іван Михайлович завжди з любов'ю ставився до всіх людей, його любили та поважали студенти, колеги і всі ті, хто мав за честь бути з ним знайомим. У своїй монографії «Людина і мораль» поряд з усіма людськими чеснотами отець Луцький Іван Михайлович акцентує увагу на найважливішій чесноті – любові. Любов – це істинне морально-естетичне почуття, яке базується на емоційно-духовному переживанні, зацікавленості, симпатії, що виражається у цілеспрямованій прихильності до предмета любові, у безкорисливому і самовідданому прагненні до нього [2].

Поняття любові в етиці багатозначне. Це любов до Бога, ідеї, людини, справи (професії), батьківщини, народу, материнська і батьківська любов до дітей, дитяча любов до батьків, кохання між чоловіком і жінкою – тобто любов має найрізноманітніші форми і способи виявлення.

Специфічний зміст любові складають вибірковість, самовідданість, духовна близькість і висока емоційно-духовна напруга, ідеалізація предмета любові, потреба у з'єднанні з ним, взаємопроникнення, здатність до загостреного сприйняття навколишнього світу. Любовні стосунки за

своєю природою вибіркові і самоцінні. Почуття любові виражаються у найрізноманітніших людських стосунках.

Любов – одна з фундаментальних властивостей людського існування. На думку багатьох мислителів, це феномен, в якому найадекватніше виявляється боголюдська сутність особистості. Вона є найважливішою складовою людського духу. Любов не має жодних зовнішніх причин для свого існування, не має критеріїв вибору. Як і всі фундаментальні вираження людського буття, вона є таємницею [2].

У визначенні ШІ: любов — почуття глибокої сердечної прихильності, що охоплює низку потужних і благодійних емоційних і психічних станів від найвищої чесноти чи доброї звички, глибокої міжособової ніжності до найпростішого задоволення.

Моральна цінність любові полягає у її здатності мобілізувати всі сили особистості, збуджувати в ній творчу енергію, створювати і формувати людину і людське в ній. Моральне в любові виражає багатство й красу людських почуттів, пронизує багатоманітні зв'язки людини з суспільством, іншими людьми. З поняттям любові пов'язуються уявлення про щасливе людське життя, про багатство духовного світу людини. Вона є показником людської культури. Любов є своєрідною формою ставлення людини до світу і вищою моральною цінністю, яка визнається такою протягом багатовікової історії людства [2].

Головним у житті отця Івана Луцького було служіння Богові, любов до Бога, благодійність, духовне наставництво. У спілкуванні він завжди звертався до Святого Євангелія. Коли зустрічався з колективом, друзями, колегами, завжди вітався словами Ісуса Христа: «Мир вам!». Важливим в житті отця-ректора була віра, але він завжди повторював, що «віра без діл мертва». У своїй повсякденній клопіткій роботі отець-ректор завжди своїм прикладом показував, як добиватися запланованого кінцевого результату.

«По їхніх плодах ви пізнаєте їх» — це біблійний вираз (Матвія 7:16), що закликає оцінювати людей, лідерів чи вчення не за їхніми словами, обіцянками чи зовнішнім виглядом, а за реальними вчинками, результатами діяльності та моральними якостями. Добрі справи свідчать про добру людину, а погані — про злу, подібно до того, як дерево пізнається за плодами. Суть вислову: це критерій істини, який допомагає відрізнити правду від обману, а справжніх людей — від лицемірів. Дії важливіші за слова: не варто вірити лише гучним заявам чи обіцянкам; справжня сутність проявляється у діях. Цей біблійний вираз був головним життєвим кредо в трудовій діяльності ректора І. М. Луцького. Важливим була відповідальність перед Богом, перед людьми за свої діяння.

Отець-академік І. М. Луцький повторював слова Святого Євангелія: «Якою міркою міряєте, такою й вам відміряється». Це біблійний принцип із Нагірної проповіді (Матвія 7:2), що означає ставлення до людей (суд, любов, прощення). Це заклик до милосердя, оскільки суворість до ближніх притягує таку ж суворість до вас [4].

Важливість монографії отця Івана Михайловича Луцького для майбутніх поколінь полягає у самій головній чесноті людського життя – Любові. «Бог є любов» – це ключова біблійна істина, зафіксована у 1-му посланні Івана 4:8 та 4:16, яка означає, що любов є самою суттю та природою Бога, а не просто Його якістю. Вона є жертвовною, безумовною та виявляється у спасінні людей через Ісуса Христа. Суть Бога: Любов – це Його природа. Бог не просто робить добрі вчинки, Він є джерелом і уособленням любові. Бог є любов: Він живе в Самому Собі повнотою співпричастя як Трійця та рясно виливає цю любов на Своїх створінь. Тим, хто Його приймає, Він дає владу стати Його дітьми, з Його ДНК, зі здатністю любити. А Його любов є подарунком, вона звільняє від всякого страху, боязливості [1].

Отже, духовність, вибірковість, взаємність, тривалість й інтенсивність – суттєві ознаки людського почуття любові. Життя виробило загальні моральні вимоги в любові. Найважливішими з них є такі: ставитися до любові як до великої моральної цінності, яка возвеличує людину і рівень розвитку якої є показником багатства особистості; бачити в люблячому друга і розуміти, що без дружби не може бути справжньої любові [1].

Список використаних джерел

1. Бог є любов, і хто перебуває в любові, той перебуває в Бозі, і Бог перебуває в ньому. Місіонер пресвятого серця Ісусового. *Український католицький часопис*. <https://misionar.in.ua/publish/apostolstvo/dzhordano-luka-1632-1705-potsilunok-yudi/>
2. Луцький І.М. Людина і мораль: монографія. Івано-Франківськ, 2011. с. 208.
3. 10 думок патріарха Йосифа Сліпого, які здатні допомогти нам сьогодні URL: <https://synod.ugcc.ua/data/10-dumok-patriarha-yosyfa-slipogo-yaki-zdatni-dopomogty-nam-sogodni-14111/>
4. Якою міркою міряєте, такою й вам відміряється» — це біблійний принцип із Нагірної проповіді (Матвія 7:2) URL: <https://wol.jw.org/uk/wol/b/r15/lp-k/nwtsty/40/7#study=discover&v=40:7:12>

УДК 001.32(477)(092)

Каськів Олег Володимирович,
*доктор богослов'я, професор,
ректор Івано-Франківської академії
Івана Золотоустого,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ДУШПАСТЕРСЬКА ТА РЕЛІГІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

В сучасних умовах тривалої російсько-української війни, що розпочалася у 2014 році й триває донині, українське суспільство переживає не лише воєнні та політичні випробування, але й глибокі світоглядні та історичні переосмислення. На тлі цих подій особливої актуальності набувають питання історичної пам'яті, ролі релігійних інституцій у процесах державотворення та їхнього ставлення до національно-визвольної боротьби. У цьому контексті символічного значення набуває відзначення у 2026 році 84-ї річниці створення Української Повстанської Армії, що спонукає до нового осмислення взаємин Української Греко-Католицької Церкви з ідеєю української державності, національною ідеєю та феноменом збройного визвольного руху.

Російська агресія проти України стала потужним катализатором консолідації українського суспільства, в якій релігійні спільноти відіграють важливу моральну й соціальну роль. Українська Греко-Католицька Церква виявила себе як одна з активних інституцій громадянського суспільства, що послідовно підтримує державу у боротьбі за незалежність і територіальну цілісність. Її позиція проявляється не лише у публічних заявах і духовній підтримці вірян, але й у конкретних практичних ініціативах, спрямованих на допомогу військовим, вимушеним переселенцям, пораненим та родинам загиблих [2, с. 25].

Одним із найбільш виразних прикладів такої співпраці стала інституалізація Служби військових капеланів у Збройних Силах України. Законодавче врегулювання діяльності військового капеланства засвідчило визнання державою важливості духовного супроводу військовослужбовців. Значну частину капеланського корпусу становлять священики УГКЦ, які здійснюють пастирське служіння безпосередньо в зоні бойових дій. Їхня діяльність виходить за межі суто релігійних функцій: вони надають психологічну підтримку, сприяють зміцненню морального духу війська, допомагають у подоланні травматичного досвіду війни. Таким чином, сучасна співпраця УГКЦ з державними структурами демонструє органічне поєднання духовної місії Церкви з потребами суспільства в умовах екзистенційної загрози [1, с. 88].

Звернення до історичного досвіду Другої світової війни дозволяє побачити певні паралелі з сучасністю. У період діяльності Української Повстанської Армії духовенство УГКЦ також не залишалося осторонь національно-визвольного руху. Попри внутрішні дискусії щодо допустимості збройних методів боротьби, значна частина ієрархії та священства поділяла прагнення українців до відновлення власної державності. Священники часто виконували роль духовних наставників для учасників підпілля, підтримували місцеве населення, сприяли збереженню національної ідентичності в умовах окупаційних режимів.

Водночас ставлення Церкви до діяльності ОУН і УПА не було однорідним. Деякі представники духовенства висловлювали застереження щодо радикальних форм боротьби, наголошуючи на моральних дилемах, пов'язаних із насильством. Інші ж розглядали визвольний рух як вимушену відповідь на історичні обставини та як прояв природного права народу на самозахист. Така багатоманітність позицій свідчить про складність історичної ситуації та про намагання Церкви поєднати євангельські принципи з реаліями національного виживання.

З позицій сьогодення оцінювання подій середини ХХ століття залишається непростим завданням. Обмеженість джерельної бази, ідеологічні нашарування та суперечливість свідчень ускладнюють формування однозначних висновків. У цьому сенсі важливо усвідомлювати, що історичне дослідження покликане не лише фіксувати факти, але й прагнути зрозуміти мотивацію людей, які діяли в екстремальних умовах. Саме тому сучасна історіографія дедалі більше звертається до біографічних і просопографічних методів, що дозволяють реконструювати життєві стратегії окремих діячів і цілих соціальних груп.

Застосування таких підходів до вивчення історії УГКЦ відкриває можливість глибше осмислити її роль у формуванні української нації. Через аналіз особистих історій священників, ієрархів і мирян можна простежити, як релігійні переконання поєднувалися з національними прагненнями, як формувалася мережа взаємної підтримки між Церквою та суспільством, як духовні авторитети впливали на суспільну свідомість. Такий мікроісторичний вимір доповнює загальні наративи та робить історичну картину більш об'ємною і людяною.

Особливого значення набуває також питання історичної пам'яті. Для сучасної України звернення до спадщини визвольного руху та ролі УГКЦ у цих процесах є частиною ширшого пошуку національної ідентичності. Пам'ять про минуле стає ресурсом для осмислення теперішніх викликів і формування майбутнього. У цьому контексті Церква виступає не лише як релігійна інституція, але й як носій культурної та історичної традиції, що сприяє збереженню тягlosti поколінь [3, с. 57].

Таким чином, сучасна взаємодія УГКЦ з українською державою в умовах війни має глибоке історичне коріння. Вона продовжує традицію участі Церкви у суспільному житті, яка проявлялася і в період Другої світової війни. Порівняння цих

епох дозволяє краще зрозуміти еволюцію церковної позиції щодо національно-визвольної боротьби та усвідомити сталість прагнення до поєднання духовних цінностей із ідеєю державної незалежності.

Зосередження на персональних вимірах історії, використання біографічних і просопографічних досліджень створює передумови для формування більш цілісного бачення ролі УГКЦ у розвитку національного руху. Такий підхід допомагає відійти від спрощених схем й ідеологічних стереотипів, натомість акцентуючи увагу на складності людського вибору. У підсумку це сприяє глибшому розумінню процесів становлення української нації та відродження української державності, що залишається надзвичайно важливим для сучасного суспільства, яке продовжує виборювати своє право на свободу й незалежність.

Список використаних джерел:

1. Гоголь В., Делятинський Р. Історія становлення військового капеланства в Збройних Силах України (1991–2022 роки). Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2022. Вип. 42. С. 26-38.
2. Наукова спадщина академіка Луцького Івана Михайловича. Книга пам'яті: [монографія] / До 20-річчя Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. 1997. 2017. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 328 с.
3. Попик В. І. Біографістика. Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навчальний посібник для студентів ВНЗ / І. Н. Войцехівська (кер. авт. кол.), В. В. Томазов, М. Ф. Дмитрієнко та ін. Київ : Либідь, 2008. С. 94–103

УДК 378:005.32

Криховецький Андрій Зеновійович,
бакалавр
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

ТИША, ПРАЦЯ І ПІДТРИМКА ЯК ТРИ ЗАСАДНИЧІ ПРИНЦИПИ УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ РОЗБУДОВИ УНІВЕРСИТЕТУ КОРОЛЯ ДАНИЛА

Коли мого дідуся не стало, мені було тільки дев'ять років. Це той вік, коли ще не до кінця розумієш масштабу особистості людини поруч, але дуже добре відчуваєш тепло, увагу і присутність. Сьогодні, уже навчаючись на четвертому курсі університету, який дідусь заснував, я дедалі частіше повертаюся подумки до тих коротких, але дуже важливих років, коли ми жили разом. Багато речей, які тоді здавалися звичайними, з часом відкрилися по-іншому. Я почав розуміти, що поруч зі мною був не просто дідусь, а людина, яка вміла створювати навколо себе простір розвитку, довіри й спокою.

Мої дитячі спогади дуже прості: дідусь завжди працював. Він працював зосереджено і водночас залишався відкритим до розмови. Коли я заходив до кімнати, він завжди знаходив час запитати, як минув день, що нового в школі, чи є труднощі. Його запитання були спокійні й щирі. Він не тиснув, але завжди давав зрозуміти, що поруч є дорослий, який готовий вислухати [1].

Мені запам'яталася атмосфера нашого дому. Це був простір, де поєднувалися робота, молитва, навчання і родинне життя. Усе було дуже впорядковано, але не суворо. Я тоді не міг цього сформулювати, але тепер розумію, що дідусь створював середовище, у якому хотілося бути уважним до себе й до інших. Для мене, як для майбутнього архітектора,

ці відчуття стали важливими. Я зрозумів, що простір може виховувати. Тиша може навчати. Порядок може давати внутрішню рівновагу.

Дідусь багато працював, але ніколи не був відстороненим. Він умів бути поруч навіть тоді, коли займався важливими справами. Пам'ятаю, як він пояснював прості речі: чому потрібно доводити розпочате до кінця, чому важливо бути чесним, чому знання дають свободу. Він говорив це дуже спокійно, без повчань. Його слова не звучали як лекції – швидше як розмова, у якій відчувалася повага до дитини.

Коли я став старшим і почав цікавитися архітектурою, я часто думав про те, як він ставився до середовища, до університету, до простору навколо. Він вірив, що місце, де навчається людина, має формувати її характер. Що будівля – це не лише функція, а й атмосфера. І хоча ми не встигли багато обговорити це на дорослому рівні, його підхід до життя допоміг мені зрозуміти сенс моєї професії. Архітектура для мене – це теж про відповідальність за середовище, у якому живуть люди [2, с. 82].

Мені запам'яталася його повага до праці. Він прокидався рано, працював системно, планував свій день. Але водночас у нього завжди був час для родини. Він умів зупинитися, усміхнутися, пожартувати. У дитинстві ці моменти здавалися звичайними, а тепер я розумію, що саме вони формували відчуття стабільності й довіри, гарантованої присутності дорослого, на якого можна рівнятися.

Його приклад навчив мене ще однієї важливої речі – не розділяти життя на «роботу» і «цінності». Для нього це було єдиним цілим. Він працював так, як жив, і жив так, як навчав. Ця внутрішня цілісність дуже відчувалася навіть у дитячому сприйнятті. Я бачив, що слова і вчинки в нього збігаються. Це давало відчуття надійності.

Сьогодні, коли я працюю над архітектурними проектами, часто думаю про простір дитинства. Про той дім, у якому

було багато світла, книжок і розмов. Про те, як важливо створювати середовище, де люди можуть зростати. Я розумію, що моя професія – це теж певною мірою продовження тих принципів, які я побачив поруч із дідусем: відповідальність за людей, увага до деталей, повага до праці.

Мені не вистачило часу, щоб поговорити з ним, як дорослий із дорослим. Але ті роки, які ми прожили поруч, стали міцним фундаментом. Вони навчили мене цінувати родину, працювати системно, ставитися до знань як до інструменту свободи. І хоча я пам'ятаю його передусім як дідуса, з віком дедалі більше усвідомлюю масштаб його особистості й значення того, що він зробив для освіти і для людей.

Для мене дідусь залишився прикладом людини, яка вміє будувати – не лише установи чи проекти, а й довіру, середовище, родину. І навіть ті кілька років спільного життя стали для мене важливим орієнтиром. Я відчуваю, що багато рішень у своєму житті приймаю, спираючись на ті прості, але сильні принципи, які він передав нам своїм прикладом.

Список використаних джерел:

1. Наша історія – від мрії людини до університету. URL:<https://ukd.edu.ua/nasha-istoriya>.
2. Наукова спадщина академіка Луцького Івана Михайловича. Книга пам'яті: [монографія] / До 20-річчя Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. 1997. 2017. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 328 с.

УДК 005.32:27-1:929

Криховецький Іван Зеновійович,
*доктор юридичних наук, професор,
віце-президент з інфраструктури,
професор кафедри права
імені академіка УАН о. Івана Луцького
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ПОВЕДІНКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У КОНТЕКСТІ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО

У сучасному освітньому менеджменті однією з найбільш проблемних сфер залишається управління людськими ресурсами, зокрема висока плинність кадрів, міжпоколінний розрив між досвідченими працівниками та молоддю, а також втрата інституційної ідентичності в умовах зміни управлінських команд. Значна частина українських закладів вищої освіти функціонує в режимі постійної трансформації, за якої зі зміною керівництва відбувається переорієнтація стратегічних пріоритетів, нівелюються усталені традиції та руйнується ціннісна спадковість. На цьому тлі, досвід Університету Короля Данила постає показовим прикладом інституційної стійкості, що ґрунтується на цілеспрямованій кадровій політиці та збереженні внутрішньої ідентичності. Засновник університету, митрофорний протопресвітер Іван Луцький, ще на етапі становлення закладу обрав управлінську модель, яку в термінах сучасної теорії людського капіталу можна окреслити як поєднання внутрішнього рекрутингу та управління талантами, наповнивши її водночас глибоким духовно-етичним змістом. Його стратегія була зорієнтована не на інвестування в матеріальну інфраструктуру як самоціль, а передусім на розвиток людського потенціалу, що зумовило формування стабільного кадрового ядра з числа власних

випускників. Значна частина сучасного адміністративного та науково-педагогічного складу університету є колишніми студентами цього ж закладу, що дозволяє розглядати УКД як приклад успішної реалізації моделі наступності, у межах якої випускник повертається до Альма-матер у ролі викладача або керівника, стаючи носієм інституційної пам'яті та корпоративної культури.

Управлінська візія Івана Луцького ґрунтувалася на переконанні, що університет є не просто організацією з надання освітніх послуг, а спільнотою, об'єднаною спільними цінностями та місією. Він неодноразово наголошував, що для розбудови університету європейського зразка недостатньо формально залучити зовнішніх фахівців; необхідними є люди, які внутрішньо ідентифікують себе з інституцією, поділяють її світоглядні засади та готові нести відповідальність за її майбутнє. Саме тому ключовим елементом його кадрової політики стала системна робота з молоддю, починаючи зі студентських років. Він виявляв академічний і управлінський потенціал у студентів уже на ранніх етапах навчання, здійснюючи не лише професійне, а й особистісне наставництво. В умовах 1990-х – початку 2000-х років, коли наукова кар'єра не була соціально привабливою, особиста підтримка ректора, його віра в здібності молодшої людини та чітке формулювання очікувань відігравали роль потужного мотиваційного чинника, що спонукав до наукового зростання.

Важливою складовою цієї моделі стала фінансова й організаційна підтримка молодих науковців. Усвідомлюючи структурну дилему між науковою діяльністю та необхідністю матеріального забезпечення, Іван Луцький підтримував наукові дослідження молоді, спонукав до участі в конференціях і стажуваннях, захисту дисертацій. Ця стратегія була пов'язана з очевидними фінансовими ризиками, адже не передбачала жорстких контрактних зобов'язань щодо подальшого працевлаштування. Проте

вона спиралася на моральні гарантії та взаємну довіру, що виявилось ефективнішим механізмом утримання кадрів. У такий спосіб було сформовано соціальний ліфт, який дозволяв талановитій молоді незалежно від соціального походження реалізувати себе в академічному середовищі, водночас формуючи нову генерацію української інтелігенції, пов'язаної з університетом не лише професійно, а й ціннісно.

Особливе місце в управлінській практиці Івана Луцького посідала довіра як метод керівництва. Він не уникав призначення молодих фахівців на відповідальні адміністративні посади, що суперечило усталеним уявленням про ієрархію в академічному середовищі. Такі рішення ґрунтувалися на переконанні, що енергія, ініціативність і готовність до інновацій є не менш важливими, ніж формальний стаж. Надання права на помилку поєднувалося з категоричною вимогою небайдужості, що стимулювало професійне зростання та формувало відповідальне лідерство [1, с. 88]. У результаті було сформовано управлінську команду, яка поєднує сучасні управлінські підходи з ціннісною спадковістю, закладеною засновником університету.

Ключову роль у забезпеченні інституційної стійкості відіграє феномен інституційної пам'яті, носіями якої стали випускники, що повернулися працювати до університету. Для них історія закладу є не формальним нарративом, а частиною власного життєвого досвіду. Це зумовлює високий рівень залученості до збереження та трансляції базових цінностей університету, зокрема християнської етики, патріотизму, відкритості та соціальної відповідальності. Передача цього досвіду новим поколінням студентів формує неперервність поколінь і сприяє сприйняттю університету як цілісної спільноти, а не сукупності індивідуальних кар'єрних траєкторій.

Окремого аналізу потребує психологічний аспект управлінської моделі Івана Луцького, що проявлявся у поєднанні душпастирської інтуїції з практиками добору персоналу.

Його підхід можна охарактеризувати як ціннісно-орієнтований поведінковий менеджмент. Ключовим елементом цієї практики було уважне спостереження за вербальними й невербальними реакціями кандидата, зокрема використання традиційного біблійного вітання «Мир вам!» як індикатора внутрішнього стану особистості. Така комунікативна практика дозволяла оцінювати не лише професійні компетентності, а й рівень емпатії, відкритості та готовності до командної взаємодії. Поєднання високого емоційного інтелекту з принципом «наймай за ставлення, навчай навичок» забезпечувало формування колективу, орієнтованого на співпрацю та взаємну відповідальність [2, с. 54].

Управління через традицію, емпатію та авансування довіри створило в університеті особливий організаційний клімат, у якому механізми саморегуляції виявилися ефективнішими за формальні санкції. Віра в людину, готовність дати другий шанс і водночас вимога особистої відповідальності сприяли розкриттю потенціалу працівників, що узгоджується з відомим у психології ефектом Пігмаліона. У підсумку була сформована самовідтворювальна модель еліти, у межах якої учні з часом ставали наставниками для наступних поколінь.

Отже, управлінська стратегія Івана Луцького може бути охарактеризована як візіонерська модель розвитку персоналу, що поєднує сучасні підходи теорії людського капіталу з християнською антропологією та глибоким розумінням психології особистості. Створена ним екосистема, у якій навчання трансформується у співпрацю, а співпраця – у спільне служіння, забезпечила довготривалу інституційну стабільність Університету Короля Данила. Той факт, що ключові управлінські та академічні позиції нині обіймають його вихованці, свідчить про життєздатність цієї моделі та її потенціал для застосування в ширшому контексті реформування системи вищої освіти України.

Список використаних джерел:

1. Луцький І. М. Філософія права: навч. посіб. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 223 с.
2. Наукова спадщина академіка Луцького Івана Михайловича. Книга пам'яті: [монографія] / До 20-річчя Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. 1997. 2017. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 328 с.

УДК 172:2-42:341.48

Кузенко Уляна Іванівна,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права імені академіка
УАН о. Івана Луцького,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

**ЕТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ: РОЛЬ
РЕЛІГІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗАПОБІГАННІ ВОЄННИМ
ЗЛОЧИНАМ**

Збройні конфлікти сучасності супроводжуються системними порушеннями норм міжнародного гуманітарного права, зокрема воєнними злочинами, злочинами проти людяності та серйозними порушеннями прав людини. Попри наявність розгалуженої системи міжнародно-правових механізмів відповідальності, практика свідчить, що юридичних засобів стримування насильства часто виявляється недостатньо. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема етичної відповідальності під час війни, яка діє не лише через зовнішній примус, а й через внутрішні моральні переконання суб'єктів збройного конфлікту. Важливу роль у формуванні такої відповідальності відіграють релігійні цінності, що історично впливали на уявлення про допустимі межі застосування сили [1, с. 32].

Етична відповідальність у збройному конфлікті полягає у внутрішньому усвідомленні моральної заборони на вчинення дій, які принижують людську гідність, навіть за відсутності негайної загрози юридичного покарання. На відміну від кримінально-правової відповідальності, яка має ретроспективний характер, етична відповідальність виконує превентивну функцію, формуючи поведінку комбатантів і політичних лідерів ще до вчинення злочину [2, с. 412]. Саме в цьому аспекті релігійні цінності можуть виступати потужним чинником запобігання воєнним злочинам.

Релігійні етичні системи різних цивілізацій містять універсальні моральні настанови, спрямовані на обмеження жорстокості війни. У християнській традиції центральне місце займають принципи любові до ближнього, милосердя, поваги до людського життя та особистої відповідальності за заподіяну шкоду. Доктрина справедливої війни, сформульована Августином Блаженным і Фомаю Аквінським, наголошувала на необхідності дотримання моральних обмежень під час ведення війни, зокрема щодо захисту невинних осіб і недопущення надмірного насильства. Подібні положення знайшли своє відображення у сучасних принципах *jus in bello* [4, с. 187].

В ісламській етиці війни воєнні дії розглядаються як крайній засіб, що підлягає суворим моральним обмеженням. Класичні ісламські правники забороняли вбивство цивільних осіб, жінок, дітей, літніх людей і духовних осіб, а також знищення цивільної інфраструктури. Ці положення мають безпосередній зв'язок із принципом розрізнення комбатантів і цивільного населення, який є наріжним каменем міжнародного гуманітарного права. У юдейській та буддистській традиціях також наголошується на персональній відповідальності за насильство та необхідності мінімізації страждань навіть у ситуації війни [5, с. 145].

Практичне значення релігійних цінностей у формуванні

етичної відповідальності можна простежити на прикладах сучасних збройних конфліктів. У конфлікті в Сирії релігійний фактор використовувався як для радикалізації та виправдання масових порушень міжнародного гуманітарного права, так і як інструмент гуманітарного впливу. Релігійні лідери та організації брали участь у створенні гуманітарних коридорів, сприяли обміну полоненими та публічно засуджували воєнні злочини, апелюючи до моральних і релігійних заборон на вбивство невинних [3, с. 21].

Конфлікт у Ємені демонструє, що релігійні цінності можуть виконувати функцію морального стримування навіть у ситуації глибокої гуманітарної кризи. Попри масові порушення *jus in bello*, ісламські гуманітарні організації та богослови активно використовують релігійну етику для засудження невибіркового застосування сили, бомбардування цивільних об'єктів і блокування гуманітарної допомоги. Така діяльність сприяє формуванню морального осуду воєнних злочинів як усередині конфліктуючих сторін, так і на міжнародному рівні.

Російсько-українська війна особливо яскраво ілюструє роль релігійних цінностей у формуванні етичної відповідальності суспільства та комбатантів. Хоча релігія не є причиною конфлікту, релігійні організації в Україні відіграють ключову роль у наданні гуманітарної допомоги, підтримці жертв війни, публічному засудженні воєнних злочинів і документуванні порушень міжнародного гуманітарного права [6, с. 490]. Апеляція до релігійних цінностей у цьому контексті посилює моральну нетерпимість до злочинів проти цивільного населення та сприяє формуванню культури відповідальності.

Водночас слід визнати, що релігійний фактор може бути використаний і в деструктивний спосіб – для виправдання насильства, дегуманізації супротивника та підриву універсальності міжнародного права. Саме тому

ключовим завданням міжнародної спільноти є відмежування релігійних етичних цінностей від їх ідеологізованого та маніпулятивного використання. У цьому аспекті міжнародне право не протистоїть релігії, а, навпаки, може спиратися на її гуманістичний потенціал.

Отже, релігійні цінності відіграють важливу роль у формуванні етичної відповідальності під час війни та можуть істотно доповнювати міжнародно-правові механізми запобігання воєнним злочинам. Поєднання норм міжнародного гуманітарного права з морально-етичними настановами релігійних традицій сприяє не лише притягненню винних до відповідальності, а й формуванню превентивної культури поваги до людської гідності в умовах збройних конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Женевські конвенції від 12 серпня 1949 року та Додаткові протоколи до них 1977 року. Київ: МКЧХ, 2010. 412 с.
2. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2011. 656с.
3. Міжнародний Комітет Червоного Хреста. Релігія і міжнародне гуманітарне право. Женева, 2016. 78 с.
4. Августин Блаженний. Про град Божий. Київ: Основи, 2001. 412 с.
5. Хаддурі М. Війна і мир в ісламському праві: монографія. Київ: Основи, 2002. 320 с.
6. Кассезе А. Міжнародне право: підручник. Пер. з англ. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 784 с.

УДК 27-36:17:37(477)»19»

Косьмій Михайло Михайлович,
*доктор архітектури, професор,
професор кафедри архітектури та будівництва,
перший проректор
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ВИКОРИСТАННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЧИННИКІВ У ПОВСЯКДЕННИХ ПРАКТИКАХ ТА ІНСТИТУЦІЙНОМУ БУДІВНИЦТВІ ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО

У сучасному матеріалістичному світі панує переконання, що «буття визначає свідомість». Економіка, ресурси, інфраструктура вважаються базисом, а культура, духовність, етика — лише надбудовою. Проте життєвий шлях і спадщина мого Вчителя, митрофорного протопресвітера, доктора юридичних наук Івана Луцького, спростовують цей марксистський постулат. Феномен Університету Короля Данила (УКД) – це приклад того, як нематеріальне (ідея, віра, воля) детермінує матеріальне (будівлі, фінанси, кадри). Отець Іван діяв у реальності, де ресурсів завжди бракувало, але він створював їх силою свого духу та організаційного хисту. Для нас, його учнів, він став доказом того, що успішний менеджмент – це насамперед менеджмент смислів. Актуальність цих тез полягає у необхідності осмислення методології Івана Луцького.

Саме тому, згадуючи о. Івана Луцького, варто проаналізувати взаємозв'язок між ціннісними установками отця Івана та матеріальними результатами його діяльності; розкрити механізм трансформації «невидимого» (морального авторитету, довіри, віри) у «видиме» (успішну освітню корпорацію); обґрунтувати роль духовного чинника в повсякденному адмініструванні [2, с. 52].

Досвід безпосереднього спостереження за діяльністю Івана Луцького дає підстави для аналізу не лише організаційних результатів його діяльності, а й глибинних світоглядних і методологічних засад його управлінської моделі. У цьому контексті доцільно говорити про своєрідну «метафізику успіху», яка ґрунтувалася на принципі пріоритетності духовного виміру над матеріальним і визначала логіку інституційного розвитку створеної ним освітньої спільноти. Його управлінська практика формувалася на основі переконання, що матеріальні результати є похідними від ціннісних орієнтацій, ідеї та внутрішньої мотивації суб'єктів діяльності, що дозволяє інтерпретувати її як модель ціннісно орієнтованого управління.

У межах цієї моделі успіх розглядався не як сукупність економічних показників чи адміністративних досягнень, а як результат взаємодії духовних, моральних і соціальних чинників, які формують інституційну цілісність організації. Матеріальний розвиток університету, зокрема його інфраструктурне зростання, у такій логіці постає не первинною, а вторинною реальністю, що виникає як наслідок реалізації ідеї та мобілізації нематеріальних ресурсів – довіри, репутації, солідарності та спільної візії. Цей феномен можна концептуалізувати як особливу форму «аксіологічного капіталу», коли система цінностей трансформується в соціальний і матеріальний ресурс, здатний забезпечувати стійкість і розвиток інституції.

Важливою характеристикою світогляду Івана Луцького була відсутність дихотомії між сакральним і профанним вимірами діяльності. Освітній процес, управлінські рішення, повсякденні практики організації університетського життя інтерпретувалися ним як єдиний простір служіння, у межах якого будь-яка діяльність набуває морального змісту. Такий підхід формував особливу культуру інституційного життя, де дисципліна, порядок, естетика простору, академічна

добročесність і повага до особистості розглядалися не як допоміжні елементи управління, а як структурні компоненти освітньої місії. У результаті формувалася специфічна організаційна культура, у якій етичні норми поступово набували статусу соціального капіталу та конвертувалися в інституційний престиж і суспільну довіру. Управлінська модель Івана Луцького також ґрунтувалася на пріоритеті довіри як ключового соціального ресурсу. Вона передбачала мінімізацію бюрократичних бар'єрів і надмірного контролю, які розглядаються сучасною соціальною теорією як «витрати недовіри», що уповільнюють розвиток організацій. Орієнтація на персональну відповідальність, слово честі та моральне зобов'язання давала змогу формувати особливий тип інституційних відносин, у межах яких лояльність колективу, солідарність і готовність до спільної відповідальності були важливими чинниками стабільності організації, особливо в кризові періоди соціально-економічних трансформацій [1, с. 131-132].

Окремого значення у цій системі набувала роль слова як інструменту управління й символічного впливу. Мовлення Івана Луцького виконувало не лише комунікативну, а й нормативну функцію, задаючи стандарти поведінки, формуючи культуру взаємодії та визначаючи моральні межі допустимого. Створення простору високої культури мовлення та міжособистісної комунікації сприяло формуванню особливого академічного середовища, яке приваблювало мотивованих здобувачів освіти й формувало відчуття належності до спільноти з високим рівнем ціннісної ідентичності.

Неменш важливим аспектом його управлінської філософії було специфічне розуміння часу як моральної категорії. Час розглядався не лише як управлінський ресурс, а як форма відповідальності, що передбачає максимальну насиченість діяльності змістом і сенсом. Такий підхід формував культуру

інтенсивної праці, орієнтованої не на механічне виконання функцій, а на усвідомлену реалізацію стратегічних цілей, що надає управлінській діяльності екзистенційного виміру.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що спадщина Івана Луцького репрезентує унікальний тип інституційного лідерства, у межах якого духовні цінності виступають не декларативним елементом, а системоутворювальним принципом управління. У цьому сенсі Університет Короля Данила постає не лише як освітній заклад, а як соціально-культурний проєкт, у якому реалізовано модель інтеграції духовного, освітнього й управлінського вимірів. Збереження такого ціннісного фундаменту є необхідною умовою подальшого розвитку інституції та підтверджує тезу про визначальну роль духовно-моральних чинників у формуванні життєздатних моделей державотворення й освітнього менеджменту.

Список використаних джерел:

1. Косьмій М. М. Нематеріальне в архітектурі та просторі міст. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2022. 364 с.
2. Наукова спадщина академіка Луцького Івана Михайловича. Книга пам'яті: [монографія] / До 20-річчя Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. 1997. 2017. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 328 с.

УДК 005.96:27-1(477):929

Луцький Андрій Іванович,
*доктор юридичних наук, професор,
президент ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ФЕНОМЕН ХРИСТИЯНСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ДІЯЛЬНОСТІ ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО ЯК ПРОДОВЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ТРАДИЦІЇ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО

В українському суспільному дискурсі тривалий час зберігається стійкий стереотип про нібито несумісність духовного служіння з ефективною господарською та управлінською діяльністю. Священник у цій уявній опозиції постає як постать, зосереджена виключно на сфері сакрального, тоді як економічна ініціатива, підприємництво та інституційне будівництво сприймаються як сфери, що перебувають поза межами духовної місії. Проте історичний досвід Української Церкви переконливо спростовує подібну дихотомію. Особливо показовою в цьому контексті є діяльність Андрія Шептицького, який у своїй пастирській і суспільній місії поєднав духовне провідництво з масштабною організаційною та економічною діяльністю. Усвідомлюючи, що духовне відродження народу неможливе без належної матеріальної та інституційної бази, митрополит ініціював створення банківських, кооперативних, медичних і культурних інституцій, розглядаючи господарську діяльність як необхідну умову національного й духовного самоствердження.

У незалежній Україні послідовним продовжувачем цієї традиції, на наш погляд, став митрофорний протопресвітер Іван Луцький. Поєднуючи священниче служіння з роллю засновника та керівника освітньої інституції, він проявив себе як далекоглядний організатор, будівничий і управлінець,

здатний інтегрувати християнські цінності у практику сучасного інституційного розвитку. Аналіз його діяльності крізь призму соціальної доктрини християнства та управлінської спадщини Андрея Шептицького дозволяє концептуалізувати модель етичного підприємництва та християнського прагматизму, що набуває особливої актуальності в умовах післявоєнної відбудови України та пошуку сталих моделей суспільного розвитку.

Для отця Івана Луцького постать митрополита А. Шептицького була не лише історичним прикладом, а й практичним орієнтиром у власній діяльності. Його звернення до спадщини митрополита мало не декларативний, а прикладний характер, адже ключові принципи моделі А. Шептицького, зокрема постулати праці, відповідальності, довготривалого інституційного мислення тощо, були органічно інтегровані у повсякденну управлінську практику. Характерною є ідейна спадкоємність, що проявлялася не лише в риторичі, а передусім у способі дії, заснованому на переконанні, що справжня любов до спільноти реалізується через системну й послідовну працю.

Важливим елементом цієї спадковості є принцип *oikonomos* – доброго господаря [1, с. 66]. Подібно до митрополита А. Шептицького, отець Іван Луцький усвідомлював, що реалізація масштабних освітніх і духовних проєктів потребує стабільного ресурсного забезпечення. Він не обмежувався очікуванням зовнішньої допомоги з боку держави чи меценатів, а натомість формував власну економічну базу, беручи на себе фінансові та управлінські ризики. Будівництво університетського кампусу, розвиток освітньої інфраструктури, створення сакральних і культурних просторів вимагали підприємницької ініціативи, стратегічного мислення та здатності до довгострокового планування. У цій діяльності вбачалася реалізація біблійного принципу відповідальності за даровані таланти, які мають

бути примножені в інтересах спільноти, а не збережені в пасивності.

Економічна самодостатність у цій моделі розглядалася не як самоціль, а як умова свободи. Якщо митрополит А. Шептицький створював фінансові й кооперативні інституції задля емансипації українців від зовнішньої економічної залежності, то отець Іван Луцький, розбудовуючи приватний університет, прагнув забезпечити автономію освітнього простору від надмірного адміністративного та ідеологічного тиску. Саме фінансова незалежність дала змогу сформувати середовище інтелектуальної свободи, у якому наукова й педагогічна діяльність не підпорядковувалася кон'юнктурним вимогам, а розвивалася на основі внутрішніх ціннісних орієнтирів [2, с. 86].

Водночас господарська діяльність отця Івана Луцького мала чітко виражений соціальний вимір. Подібно до традиції соціального служіння, запропонованої А. Шептицьким, отець Іван Луцький розглядав прибуток не як кінцеву мету, а як інструмент реалізації суспільного блага. Університет під його керівництвом став простором соціальної мобільності, де можливість здобути освіту отримували студенти з уразливих соціальних груп. Такий підхід можна інтерпретувати як інвестицію в людський капітал, що поєднує економічну раціональність із християнським розумінням відповідальності за ближнього.

Характерною рисою діяльності отця Івана Луцького була також послідовність і системність. Як і митрополит А. Шептицький, він мислив категоріями інституцій, а не разових ініціатив. Розбудова університету розглядалася ним як тривалий процес, що включає формування кадрового потенціалу, створення наукових шкіл, здобуття ліцензій, утвердження академічної репутації. Ця кропітка, часто малопомітна робота вимагала дисципліни, внутрішньої зібраності та стратегічного терпіння, які були визначальними рисами його управлінського стилю.

Окрему увагу в цій моделі посідає естетичний вимір. Переконання в тому, що краса є чинником виховання, було спільним для митрополита А. Шептицького й Івана Луцького. Архітектурна та просторово-візуальна якість університетського середовища, доглянутість і сучасність збудованих об'єктів розглядалися як інструменти формування гідності, смаку та внутрішньої дисципліни особистості.

Таким чином, постать отця Івана Луцького репрезентує успішну імплементацію принципів християнського соціального вчення в умовах ринкової економіки та сучасного інституційного розвитку. Продовжуючи традицію митрополита Андрея Шептицького, він продемонстрував, що духовне служіння не лише не суперечить господарській ефективності, а й надає їй ціннісного виміру. Його спадщина – це не лише матеріальні об'єкти чи організаційні структури, а й дієва модель суспільного творення, що поєднує віру, працю, власність і освіту як взаємопов'язані складові сталого розвитку українського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Голубка С.М, Штулер І.Ю., Голубка М.М. Економічна концепція Андрея Шептицького. *Науковий вісник Полісся*. 2017. Вип. 1(4(12)). С. 62–71.
2. Наукова спадщина академіка Луцького Івана Михайловича. Книга пам'яті: [монографія] / До 20-річчя Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. 1997. 2017. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 328 с.

УДК 37.013:37.091.4(477)(092)

Луцький Мирослав Іванович,
*доктор юридичних наук, професор,
ректор ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ПЕДАГОГІЧНИЙ ВІЗІОНАРИЗМ ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО: ВІД ПРИВАТНОЇ ІНІЦІАТИВИ ДО СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ

Історія української освіти доби незалежності – це історія пошуку нових форм та змістів. На зламі 1990-х років, коли стара радянська система зазнала краху, а нова ще не сформувалася, виникла гостра потреба у лідерах, здатних взяти на себе відповідальність за майбутнє молоді. Саме в цей час проявився феномен нашого батька, отця Івана Луцького, який розглядав освіту не як надання послуг, а як місію державотворення. Для нас, як його спадкоємців та науковців, важливо осмислити його спадщину не лише крізь призму родинної пам'яті, а як унікальний кейс освітнього менеджменту. Створення ним вищого навчального закладу (нині – Університет Короля Данила) було відповіддю на цивілізаційний виклик – чи зможе Україна виховати власну інтелігенцію, яка поєднуватиме європейський професіоналізм з християнською мораллю? Актуальність цих тез полягає у аналізі ролі освітнього лідера, який через інституційну розбудову закладає фундамент інтелектуального суверенітету держави.

Аналізуючи життєвий шлях отця Івана Луцького, ми бачимо чітку еволюцію його візії: від душпастирства в церкві до «душпастирства» в аудиторії. Він глибоко усвідомлював, що храм науки і храм Божий мають єдину мету – вдосконалення людини. Створення Університету в умовах економічної нестабільності 90-х років виглядало для багатьох як авантюра. Але для нього це був прорахований стратегічний

крок. Він розумів, що державна освіта того часу була надто інертною, забюрократизованою і часто корумпованою. Його метою було створити альтернативу – заклад, де студент є партнером, а не підлеглим, де панує академічна свобода, а не ідеологічний диктат.

Отець Іван послідовно обстоював переконання, що освіта є не лише соціальним ліфтом, а передусім інструментом особистісного й суспільного визволення. У своїх зверненнях до студентів і викладачів він наголошував на цінності знань як умови гідності та самоповаги, підкреслюючи, що неосвіченість створює підґрунтя для маніпуляції та залежності. У цьому контексті освіта розглядалася ним як засіб подолання комплексу меншовартості та відновлення суб'єктності людини. Програмним і символічно вивіреном був і вибір патрона університету – Короля Данила, що означало свідому апеляцію до європейської історичної традиції України, до періоду її повноцінної політичної та культурної інтегрованості в європейський простір, коли українські землі виступали рівноправним учасником загальноєвропейських процесів [2, с. 93].

Засадничим принципом його освітньої моделі була антропоцентричність. Отець Іван сприймав університет не як формалізовану інституцію, а як спільноту, в основі якої – особистість студента з її потребами, сумнівами та потенціалом. Він знав студентів поіменно, цікавився їхніми життєвими обставинами, демонструючи приклад відповідального й емпатійного лідерства. Університет у його баченні функціонував як цілісний морально-інтелектуальний простір, що ґрунтується на довірі, взаємній підтримці та спільній відповідальності.

Як науковець і доктор права, він наполягав на органічній єдності теорії та практики, розглядаючи їх не як альтернативи, а як взаємодоповнювальні складові якісної освіти. Вимоги, які він ставив до викладацького складу, були принциповими й водночас справедливими: навчання мало виходити за

межі абстрактних схем і формувати у студентів здатність до практичного мислення, відповідального прийняття рішень і професійної автономії. Власним прикладом він утверджував ідею безперервної освіти, постійно навчаючись, здійснюючи наукові пошуки та захищаючи дисертації, демонструючи, що «навчання впродовж життя» є не декларативним гаслом, а етичним і професійним стилем лідера [1, с. 49].

Особливе місце в його педагогічній концепції посідав виховний компонент. Не уникаючи потенційної критики, він послідовно відстоював доцільність упровадження християнських дисциплін у світському університеті, виходячи з переконання, що професійна компетентність без морального підґрунтя є суспільно небезпечною. На його переконання, фахівець у галузі права, економіки чи архітектури, позбавлений етичних орієнтирів, здатен завдати шкоди не меншої, ніж відверто некомпетентний професіонал. Саме тому його стратегічною метою було формування покоління відповідальних інтелектуалів – носіїв моральної рефлексії та «інтелектуальної совісті нації».

Сьогодні, продовжуючи його справу, ми бачимо, наскільки далекоглядними були його рішення. Університет став потужним науковим хабом, центром культурного життя та волонтерства. Те, що він заклав у фундамент – повага до особистості, патріотизм без пафосу, віра в Бога і власні сили – працює і розвивається.

Таким чином, отець Іван Луцький увійшов в історію як «будівничий храмів душ людських». Його освітнє лідерство полягало не в адміністративному тиску, а в силі особистого прикладу та віри в потенціал молодого покоління. Він довів, що одна особистість, озброєна ідеєю та вірою, здатна створити інституцію, яка змінює регіон і країну. Його спадщина – це тисячі випускників, які сьогодні будують Україну, та Університет, який продовжує нести світло науки і віри, реалізуючи заповіт свого засновника: «Ви пізнаєте їх по їхніх плодах».

Список використаних джерел:

1. Луцький І. М. Людина і мораль: монографія. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2011. 210с.
2. Наукова спадщина академіка Луцького Івана Михайловича. Книга пам'яті: [монографія] / До 20-річчя Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. 1997. 2017. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 328 с.

УДК 37.01:141.7:929

Луцька Наталія Іванівна,
*докторка економічних наук, професорка,
Віцепрезидентка університету з фінансових питань
професорка кафедри бізнесу та управління
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна*

ПЕДАГОГІЧНИЙ ТА СВІТОГЛЯДНИЙ ФЕНОМЕН ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО

У добу глибоких глобальних трансформацій і системних викликів, що постали перед українським суспільством, особливо виразно проявляється криза традиційних соціальних інститутів, передусім інституту сім'ї. Повномасштабна війна, масова вимушена міграція, фрагментація соціальних зв'язків, а також релятивізація моральних орієнтирів істотно ускладнюють процес міжпоколінної передачі культурних, ціннісних і світоглядних засад, які забезпечують тяглість національної ідентичності. У цих умовах особливої наукової уваги потребує переосмислення ролі батьківства як соціального, культурного й антропологічного феномену, зокрема образу Батька як носія норми, традиції, відповідальності та символічного порядку в родинному й ширшому соціальному просторі.

З огляду на зазначене, постать Івана Луцького – митрофорного протопресвітера, доктора юридичних наук, академіка УАН – розглядається не лише як об'єкт теоретичного аналізу, але й як репрезентативний приклад синтезу традиційних християнських уявлень про батьківство з викликами модерного світу. Отець Іван Луцький зумів реалізувати цю модель не лише в межах приватного родинного простору, але й у ширшому соціальному вимірі. Йдеться не просто про зведення матеріальних об'єктів – храму чи університету як організаційної структури, а про формування спільноти, яка функціонує за логікою розширеної сім'ї. У такій спільноті відносини будуються на засадах довіри, відповідальності, взаємної підтримки та чітко артикульованої ціннісної ієрархії, що має християнське підґрунтя. Саме ця «сімейна» модель соціальної організації може бути розглянута як один із чинників успішності, стабільності та конкурентоспроможності створених ним інституцій.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового осмислення механізмів трансферу цінностей і солідарності поколінь в умовах сучасних соціальних потрясінь. Особливий інтерес становить аналіз тих моделей родинної взаємодії, у яких авторитет батька не вступає в конфлікт із свободою дітей, а релігійне виховання не обмежує, а, навпаки, створює підґрунтя для формування відповідальної, самостійної та соціально успішної особистості. У цьому контексті досвід отця Івана Луцького дозволяє окреслити перспективну модель батьківства як соціального інституту, здатного забезпечити ціннісну тяглість і водночас адаптацію до вимог сучасного світу.

Сім'я у християнській та правовій традиції розглядається як первинна соціальна й нормативна спільнота, що історично та концептуально передує державі. З позицій теорії права й канонічного права вона постає природним союзом, у межах якого формується первинний досвід норми,

відповідальності та справедливості. Для митрофорного протопресвітера І. Луцького це положення мало характер аксіоми. Він осмислював сім'ю як сакральний простір – «Малу Церкву», у якій батько виконує не лише функцію матеріального забезпечення, а й роль духовного наставника, морального орієнтира та гаранта внутрішнього порядку [1, с. 55]. Його педагогічна модель ґрунтувалася насамперед на принципі особистого прикладу – вимоги, які ставилися до дітей, завжди корелювали з його власною поведінкою та життєвою позицією. У цьому сенсі виховання мало чітко виражений правовий вимір, адже формувало здатність розрізняти свободу й свавілля. Свобода в цій системі координат тлумачилася як усвідомлена відповідальність, а не як відсутність обмежень. Родинний порядок будувався на ієрархії цінностей, у центрі якої перебував Бог, що дозволяло сприймати право не як сукупність заборон, а як нормативну систему, спрямовану на гідне життя. Повторювана отцем Іваном теза про те, що найвищим законом у сім'ї є любов, поєднувалася з уявленням про її вимогливий характер.

З економічної точки зору підхід отця Івана до родини може бути інтерпретований як стратегічне управління людським капіталом. Він послідовно виходив із переконання, що найціннішою спадщиною для дітей є не матеріальні активи, а освіта, виховання та репутація. Незважаючи на власний статус і можливості, він принципово уникав створення для дітей умов безвідповідального комфорту, натомість демонструючи приклад наполегливої праці в різних сферах – від будівельної діяльності до управління освітньою та парафіяльною спільнотами. Економічна успішність родини ніколи не розглядалася як самоціль, а слугувала інструментом служіння іншим. Принцип соціальної відповідальності – ділитися тим, що маєш, і передавати те, що вмієш – став підґрунтям для формування освітньої місії, у межах якої Університет Короля Данила постає не як комерційний проєкт, а як спільна родинна

справа з чітко артикульованою суспільною метою [2, с. 65].

Важливим виміром виховання була ідентичність, зокрема українство як спосіб життя. Отець Іван Луцький виступав носієм глибинної національної самосвідомості, яка в родинному просторі не потребувала декларацій, оскільки була органічно вплетена в повсякденні практики – мову, традиції, знання історії. Його патріотизм мав характер дії, а не символічної риторики. Родина осмислювалася як фортеця, здатна протистояти асиміляційним процесам і зберігати духовну та культурну тяглість. В умовах радянського атеїзму саме такі родинні спільноти забезпечували збереження віри, а в період незалежності – формували розуміння того, що українська ідентичність сумісна з професіоналізмом світового рівня.

Аналіз лідерських якостей отця Івана Луцького дозволяє виявити унікальне поєднання м'якої сили та твердих переконань. Як публічний лідер – ректор і священник – батько володів беззаперечним авторитетом, який у родинному колі трансформувалася в ненав'язливе, але послідовне моральне лідерство. Його здатність інтегрувати нових членів родини, не руйнуючи їхньої ідентичності, а сприяючи її розвитку, засвідчує високий рівень соціальної та емоційної компетентності. Для чоловіків родини він формувалася модель відповідального лідерства, що передбачає здатність бути опорою, тоді як ставлення до жінки ґрунтувалося на глибокій повазі та партнерстві. У цій моделі традиційна християнська сім'я постає не як ієрархія підлеглості, а як спільнота взаємної відповідальності.

Ключовим, однак, залишається есхатологічний вимір виховання. Найсуттєвішим спадком отця Івана є передана віра, яка не обмежувалася словесними настановами, а втілювалася в щоденній практиці спільної молитви, участі в літургійному житті та дотриманні церковних традицій. Така релігійна практика формувала орієнтацію не лише на земний успіх, а й на перспективу вічності. Перехід отця

Івана Луцького у вічність став для родини випробуванням, яке, однак, не переросло у відчай, оскільки було осмислене крізь призму християнської надії та відповідальності за продовження його справи. Його моральний авторитет і сьогодні виконує функцію внутрішнього етичного камертону, з яким співвідносяться ключові рішення як у родинному, так і в інституційному вимірах.

Таким чином, постать отця Івана Луцького в контексті сімейного виховання репрезентує модель, у межах якої традиційні цінності виступають не гальмом, а рушійною силою особистісного й соціального успіху. Його педагогічна спадщина ґрунтується на поєднанні любові, відповідальності та праці як взаємодоповнюючих принципів. Досвід цієї родини підтверджує, що сім'я залишається найбільш ефективною інституцією формування цілісної особистості, здатної до економічної самостійності, правосвідомої поведінки та громадянської відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Луцький І. М., Луцький А.І., Луцький М.І. Церковне та публічне сімейне право: навч. посіб.коментар. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2013. 92 с.
2. Наукова спадщина академіка Луцького Івана Михайловича. Книга пам'яті: [монографія] / До 20-річчя Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. 1997. 2017. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 328 с.

УДК 37.013:159.923

Луцька Галина Василівна,
*докторка юридичних наук, професорка,
професорка кафедри права
імені академіку УАН отця Івана Луцького,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ЧЕРЕЗ ПРИКЛАД НАСТАВНИКА ІВАНА МИХАЙЛОВИЧА ЛУЦЬКОГО

Коли я згадую отця Івана Луцького, переді мною постає людина, яка ще в юні роки стала для мене життєвим і професійним орієнтиром. До університету я прийшла зовсім молодю студенткою, згодом мала нагоду працювати поруч із ним. Сьогодні, оцінюючи свій шлях у правничій професії, я усвідомлюю, що багато моїх рішень і підходів сформувалися під впливом його прикладу, а головні принципи професійної етики були закладені саме в той період.

Час становлення університету збігся з нашим власним професійним і світоглядним формуванням. Ми вчилися не лише за підручниками, а й через спільну роботу, спостереження, щоденне спілкування. Отець Іван умів створювати атмосферу відповідальності за спільну справу, але водночас не нав'язував готових відповідей. Його педагогіка полягала в тому, щоб спрямувати людину до самостійного осмислення власних рішень. Він не давав категоричних вказівок, а ставив запитання, які допомагали побачити моральний вимір кожної дії. Саме так формувалося розуміння того, що професійний вибір має ґрунтуватися на цінностях, а не лише на доцільності.

Особливе місце у його підході займало ставлення до правничої професії. Він часто наголошував, що юрист – це не тільки фахівець у сфері норм і процедур, а людина, яка несе моральну відповідальність за наслідки своїх рішень. Право

без внутрішніх етичних орієнтирів, за його словами, втрачає свій зміст. Для мене ці настанови стали фундаментом професійної позиції. У нотаріальній практиці я не раз переконавалася, що формальна правильність рішення не завжди є достатньою, важливо враховувати людський вимір ситуації, повагу до особи, відповідальність перед кожним, хто звертається по допомогу.

Робота в приймальні дала змогу спостерігати за ним у повсякденних комунікаціях. До нього зверталися з найрізноманітнішими питаннями – від навчальних і професійних до особистих. Він умів слухати уважно і без поспіху, вникав у деталі, ставив уточнювальні запитання. Його поради були лаконічними, але змістовними й завжди стосувалися не лише конкретного кроку, а й принципу, на якому можна будувати подальші рішення. Він навчав орієнтуватися на внутрішню чесність і відповідальність перед собою навіть у складних обставинах.

Важливою рисою його наставництва була здатність бачити потенціал у кожній людині. Він підтримував розвиток молодих фахівців делікатно й без зайвого пафосу. Зауваження були точними, але не принижували, а стимулювали працювати над собою. Водночас він вимагав якості, дисципліни та послідовності, формуючи середовище, в якому вимогливість поєднувалася з повагою до особистості. Такий стиль керівництва формував не лише професійні навички, а й внутрішню впевненість і відповідальність [1, с. 211].

Його вплив на моє становлення як юристки був визначальним. Він показав, що правнича діяльність – це насамперед служіння людям, де кожен документ чи рішення має значення для конкретної людської долі. Саме тому важливо діяти не лише відповідно до букви закону, а й у згоді з совістю. Цей принцип супроводжує мене в щоденній роботі й визначає ставлення до професійних обов'язків.

З роками я дедалі чіткіше усвідомлюю, що його роль

виходила за межі навчального процесу чи адміністративної діяльності. Він формував середовище, в якому професійне зростання поєднувалося з особистісним становленням. Його власна послідовність у дотриманні принципів створювала атмосферу довіри, коли слова підтверджувалися вчинками, а вимогливість супроводжувалася підтримкою. Саме цей баланс принциповості й людяності став для багатьох із нас орієнтиром.

Сьогодні, займаючись правничою діяльністю, я часто повертаюся до тих настанов, які почула ще в студентські роки. У складних ситуаціях саме вони допомагають зберігати професійну рівновагу, приймати рішення відповідально і чесно. Його вплив відчувається не лише в окремих професійних кроках, а в загальному розумінні ролі юриста в суспільстві – як фахівця, що має поєднувати компетентність із моральною зрілістю.

Отже, постать отця Івана Луцького залишається для мене прикладом наставника, який умів не тільки навчати, а й формувати світогляд. Він допоміг усвідомити, що професійний успіх має сенс лише тоді, коли ґрунтується на цінностях і повазі до людей. Саме збереження цих принципів у щоденній практиці я вважаю найкращим продовженням тієї духовної і професійної спадщини, яку він залишив.

Список використаних джерел:

1. Наукова спадщина академіка Луцького Івана Михайловича. Книга пам'яті: [монографія] / До 20-річчя Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. 1997. 2017. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 328 с.

УДК 159.9:27-584(092)

Луцька Анна Мирославівна,
бакалавр
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

ПСИХОЛОГІЯ ПРИСУТНОСТІ АКАДЕМІКА ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО, ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ПІДРИМКИ НА ЖИТТЄВОМУ ШЛЯХУ

Коли мій дідусь відійшов у вічність, я була ще дитиною. У юному віці не завжди усвідомлюєш значення постаті дорослого, який поруч, зате дуже чітко відчуваєш його тепло, уважність і внутрішню опору, яку він дає. Дитяча пам'ять зберігає не стільки розмови, скільки відчуття безпеки, уваги, підтримки. Сьогодні я навчаюся на психолога і дедалі частіше думаю про те, який вплив дідусь мав на моє особисте зростання. Багато речей, які в дитинстві сприймалися як звичайні, тепер відкриваються як важливі психологічні уроки.

Мій дідусь був священником і науковцем, але для мене він був людиною, яка вміла слухати. Я не пам'ятаю довгих розмов чи складних пояснень, я пам'ятаю спосіб, у який він був поруч. У дитячому сприйнятті це означало спокій і впевненість, що тебе бачать і чують. Він не поспішав оцінювати, не підвищував голос, не створював напруження. Його присутність давала відчуття, що все можна обговорити і що поруч є дорослий, який не злякається твоїх емоцій [1, с. 22].

Тепер, вивчаючи психологію, я розумію, що така поведінка формує базову довіру до світу. Дитина, яка відчуває стабільну підтримку, виростає з відчуттям внутрішньої опори. Дідусь умів створювати саме таке середовище. Він був уважним до дрібниць. Він не завжди пояснював, але його реакції були дуже м'якими і водночас впевненими. Це поєднання м'якості і внутрішньої сили зараз здається мені ключовим у роботі психолога.

Його роль священника багато в чому збігалася з роллю психолога. Люди приходили до нього зі своїми труднощами, сумнівами, болем. Я пам'ятаю, як до нього зверталися за порадою, підтримкою, словом. Він умів слухати без поспіху і без осуду. Навіть у дитинстві було видно, що він ставиться до кожної людини з повагою. Його ставлення вчило нас, що будь-яка людина заслуговує на увагу і розуміння.

У нашій родині він створював атмосферу прийняття. Це не означало відсутність вимог. Він очікував відповідальності, чесності, порядності. Але ці вимоги не були жорсткими. Вони поєднувалися з теплом. Дідусь показував, що помилка – це не привід для сорому, а можливість для зростання. Це дуже важливий психологічний принцип, який я зараз усвідомлюю як фундаментальний для розвитку особистості.

Важливим для мене було його ставлення до емоцій. Дідусь не знецінював дитячих переживань. Якщо щось засмучувало, він не казав, що це дрібниці, а уважно реагував, показував, що почуття мають значення. Це вчило не боятися власних емоцій і не соромитися їх. Зараз я розумію, наскільки важливо, щоб у дитинстві поруч була людина, яка визнає твої переживання [2].

Його життєва позиція формувала у нас відчуття сенсу. Він вірив у важливість служіння людям та у цінність освіти. Ці ідеї не подавалися як теорія. Вони проявлялися в поведінці. Він допомагав, підтримував, радив. І ця послідовність між словами і вчинками створювала відчуття довіри. Для дитини це означає дуже багато – світ стає передбачуваним і безпечним.

З віком я почала розуміти, що його вплив був глибшим, ніж здавалося. Він формував не лише наші звички чи поведінку, а й спосіб мислення. Він показував, що важливо бути уважним до людей, не поспішати з висновками, бачити за поведінкою причини. Це дуже близько до того, що сьогодні називається психологічною емпатією. Його приклад вчив

бачити в людині більше, ніж її вчинок чи настрої.

Сьогодні, обираючи шлях психолога, я відчуваю, що частково продовжую ту лінію служіння людям, яку уособлював отець Іван Михайлович Луцький. Його спосіб слухати, підтримувати, бути поруч став для мене орієнтиром. Я розумію, що справжня допомога починається з уваги і поваги до іншого. Саме це він демонстрував щодня [2].

Хоч спільних років було небагато, їх вистачило, щоб закласти основу. Дитячі відчуття підтримки, прийняття і довіри з часом перетворилися на усвідомлені цінності. Його приклад навчив, що внутрішня сила поєднується з добротою, а авторитет – із здатністю слухати. Ці принципи залишаються зі мною і сьогодні, формуючи мій професійний шлях і моє ставлення до людей.

Список використаних джерел:

1. Наша історія – від мрії людини до університету. URL:<https://ukd.edu.ua/nasha-istoriya>.
2. Наукова спадщина академіка Луцького Івана Михайловича. Книга пам'яті: [монографія] / До 20-річчя Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. 1997. 2017. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 328 с.

УДК 929:37.013:316.472.4

Луцький Іван Андрійович,

магістрант

ЗВО «Університет Короля Данила»

м. Івано-Франківськ, Україна,

ПАМ'ЯТЬ ПРО ДІДУСЯ АКАДЕМІКА, ОТЦЯ ІВАНА ЛУЦЬКОГО, ЩО СФОРМУВАЛА МОЄ МАЙБУТНЄ

Ім'я отця Івана Луцького для мене не тільки сторінка з підручника чи біографічна довідка про науковця, ректора і священника – це насамперед дідусь, якого ми пам'ятаємо в щоденних ситуаціях, за столом, у розмовах, у пораді, у тиші його кабінету з книжками. Життя дідуся було дуже насиченим і різноплановим. Він навчався, викладав, писав наукові праці, розвивав університет, служив у Церкві. Для стороннього спостерігача це виглядає як кар'єра сильного і наполегливого професіонала. Але для нас він був передусім людиною, яка вміла поєднати вимогливість і доброту. Він ніколи не ставив досягнення вище за людину. У нашій родині часто звучала думка, що освіта і віра мають сенс лише тоді, коли вони допомагають залишатися людьми.

Дідусь дуже цінував навчання. Він сам усе життя вчився і часто говорив нам, що знання – це не лише диплом чи звання. Це спосіб мислення і спосіб життя. Він переконував, що освічена людина має бути відповідальною за свої вчинки, за свої слова, за свою країну. Для нього освіта була інструментом внутрішньої свободи. Він казав, що людиною з твердими переконаннями важче маніпулювати, бо вона має внутрішній стрижень. Ці слова ми чули багато разів і з роками почали розуміти їх глибше.

У сім'ї він був дуже уважним до виховання. Він не читав нам довгих моралей, але завжди звертав увагу на дрібниці. Якщо ми щось обіцяли, він нагадував виконати. Якщо щось

робили недбало, він спокійно пояснював, що будь-яка справа варта того, щоб робити її добре. Він вірив у силу прикладу. Його власна дисципліна була найкращим уроком для нас. Дідусь рано вставав, працював, читав, готувався до лекцій, писав тексти. І ми бачили, що це не обов'язок, а спосіб життя.

Водночас він був дуже теплим і відкритим. У домі дідуся було прийнято говорити, радитися, ставити запитання. Він уважно слухав, особливо нас, дітей. Йому було важливо, щоб кожен відчував свою цінність. Він часто наголошував, що сім'я – це насамперед місце підтримки. Якщо людина має міцну родину, їй легше проходити життєві випробування. Ця думка була для нього очевидною і природною.

Його ставлення до людей було дуже поважним. Він умів бачити в кожному потенціал. У розмовах із нами він говорив, що справжня сила не в посаді чи титулі, а в умінні залишатися чесною і справедливою людиною. Він багато розмірковував про справедливість як основу держави і права, але для нас це означало прості речі, зокрема: не ображати слабшого, не обманювати, не зраджувати довіру. Він пояснював, що велика справедливість починається з маленьких щоденних рішень.

Дідусь особливо любив Україну і вірив у її майбутнє. Але ця віра була не декларативною, а практичною. Він працював для розвитку освіти, підтримував студентів, створював можливості для навчання. Для нього університет був не лише місцем роботи, а середовищем, де формується нове покоління. Він бачив у молодих людях потенціал і намагався його розкрити. У родині він теж часто говорив про відповідальність перед суспільством, про важливість служіння людям.

Особливо важливою для нього була тема допомоги. Він вчив нас бути уважними до інших. Якщо хтось потребує підтримки – треба знайти спосіб допомогти. Він робив це тихо, без зайвих слів. Ми знали, що він може підтримати студента, порадити колезі, допомогти знайомим. І це не

було показовим. Це було природним продовженням його переконань. Він вірив, що добро має бути щоденним і конкретним.

Його життєвий шлях показував, що поєднання науки, віри і практичної діяльності можливе. Він не розділяв ці сфери. Для нього вони доповнювали одна одну. Він міг говорити про філософію права і водночас цікавитися нашими шкільними справами. Він умів переходити від складних тем до простих і зрозумілих пояснень. І це було дуже цінним для нас, бо ми бачили, що глибокі знання не віддаляють людину від життя, а навпаки – допомагають краще його розуміти [1, с. 181].

Сьогодні, коли я думаю про вплив дідуся, отця Івана Михайловича Луцького, я розумію, що багато його принципів стали частиною нашого світогляду. Це повага до праці, любов до навчання, відповідальність за свої слова, готовність допомагати іншим. Це розуміння того, що сім'я є фундаментом, на якому будується все інше. І це віра в те, що кожна людина може зробити свій внесок у спільну справу.

Для мене особисто важливо зберігати цю спадщину не лише в пам'яті, а й у щоденних діях. Його приклад показує, що великі ідеї починаються з простих вчинків. Якщо бути уважним до людей, чесно працювати, вчитися і допомагати іншим, можна продовжити ту традицію, яку він започаткував. Його життя було прикладом того, як поєднати професійну діяльність, віру і родинні цінності. І саме цей приклад залишається для мене найважливішим орієнтиром.

Список використаних джерел:

1. Луцький І.М. Справедливість як філософсько-правова засада українського державотворення: монографія. Івано-Франківськ, 2004. 200 с.

УДК 001.32(477)(092)

Луцький Роман Петрович,
*доктор юридичних наук, професор,
директор Науково-дослідного інституту
імені Академіка Івана Луцького
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

НАУКОВА СПАДЩИНА ОТЦЯ-АКАДЕМІКА ІВАНА ЛУЦЬКОГО ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ПОКОЛІНЬ

У своєму житті отець Іван часто стикався з труднощами, чимало з яких здавалися нездоланими. І завдяки вірі й молитві, він зміг усе перемогти і стати сильнішим. Переконавня в тому, що людина ніколи не буде щасливою, якщо через віру не відкриє своє серце любові Божій і не буде довіряти Господу Богу, допомагало йому здійснювати свої задуми, мрії і бажання робити добрі справи для процвітання рідного краю.

Він був щасливий тим, що поруч із ним завжди була його дружина, діти й онуки, які підтримували та допомагали йому в усьому. Він був щасливий, бо в нього була велика мрія – створити вищий навчальний заклад європейського рівня для навчання і виховання національно свідомої, всебічно розвинутої і сильної еліти для України.

Аналізуючи надбання, які залишив нам Іван Михайлович, доцільно було б зупинитися на змісті такої праці, як «Справедливість як філософсько-правова засада українсько-го державотворення».

Розкриваючи суть першого монографічного видання, необхідно відзначити, що загальний обсяг монографії становив 11 друкованих аркушів – це 232 сторінки, на яких автор, окреслюючи особливості сучасних демократичних процесів, акцентував увагу на їхніх недоліках, зокрема зазначаючи, що зміни, які відбулися в державно-правовій системі України,

зробили актуальним питання про вдосконалення демократії з позиції ідеї справедливості [4, с. 25].

Справедливість є універсальною світоглядною категорією, яка має багато аспектів. Вона проявляється в економічному, філософському, моральному, політологічному, психологічному, правовому і релігійному напрямках. Універсальний характер справедливості проявляється у Творця та Його діяннях. Але теологічний аспект справедливості – це тема іншого дослідження. У своєму дослідженні автор розкривав «мирський», а не «божественний» характер справедливості. Проблема справедливості хвилювала уми мислителів від своєї давнини і до сьогодні.

Категорія «справедливість» нерозривно пов'язана із свідомістю, особливо такою її формою, як правосвідомість. Оскільки зміст справедливості є діалектичним, тобто динамічним, суперечливим, цілісним і роздільним, то й дефінітивно її визначити не просто. Можна намагатися окреслити сутність цієї категорії як вищу цінність, захищати і культивувати яку покликана вся система права [1, с. 128].

Число визначень можна б продовжувати і далі. Однак Івану Михайловичу у його праці видавався більш ефективним спосіб трактування цього терміна описово – через характеристику того, у чому проявляється і до чого має стосунки категорія «справедливість» [2, с. 124].

З іншого боку, у справедливості мусить бути і міра як сукупність певних умов і допусків, і ця міра не може бути зовсім формальною. Навпаки, вона здатна стати об'єднуючим началом хоч би за мінімальною змістовністю. І чим чіткіше проявляється змістовність справедливості, тим менш значною стає форма, формальність, закладена в рівності [3, с. 85].

У літературі виділяють декілька форм справедливості: моральну, правову, юридичну. На нашу думку, це види, а не форми справедливості. І список цей може бути доповнений ще такими видами, як релігійний, економічний, психологічний,

історичний, політичний, міжнародний тощо.

Доцільно конкретизувати основні різновиди справедливості. Моральна справедливість може розглядатися як ставлення суспільної думки до поведінки людей, дій громадських і державних інституцій, оцінки їх через призму сьогоднішнього розуміння Добра і Зла. Дана категорія визначає розумність чи нерозумність суспільного життя, правильність розподілу благ, почесей, обов'язків, вигод та інше.

Виділення окремо правової і юридичної справедливості видається безпідставним. Правова справедливість трактується як «оціночно-установчі акти, які виходять із сутності загального в окремому», а юридична справедливість є «відповідністю суспільних реакцій встановленим правилам, законам, іншим нормативним актам». Наведене свідчить про недостатнє розуміння (який є філософом «за походженням») понять «правове» і «юридичне» та про те, що за висвітлюванням викладу втрачається зміст терміну справедливості. Поняття «правова» і «юридична» щодо справедливості мають трактуватися як синоніми. Правова, або юридична, справедливість нерозривно пов'язана з правом. Вона визначає зміст і принципи права; на ній базується покарання, стимулювання, розподіл. Завдяки справедливості дається поштовх до подальшої динаміки, розвитку чи застосування реституції.

Для справедливості притаманні такі ознаки, як упорядкованість, протилежність до несправедливості, те, що вона виступає мірою. Іван Михайлович бачив категорію справедливості як синтетичну – філософсько-правову, тобто і філософську, і правову водночас. Філософська справедливість стосується буття людини і соціуму, вона є проявом розумності суспільного життя, виступає наскрізною соціальною чеснотою, важливим критерієм оцінки суспільства та інституцій упродовж людської історії. Правова справедливість бачиться, швидше, як формальна, закріплена в Законі рівність людей сьогодні і тут, у цій державі чи союзі держав.

Трактування справедливості як інтегративної філософсько-правової може мати дещо штучний характер. Однак, ставлячи собі за мету розкрити особливості сьогоденного державотворення в Європі, засновник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького вважав, що власне інтегративний характер справедливості як філософсько-правової категорії дає нашому суспільству змогу побачити її роль як визначальну засаду в українському державотворенні та точніше описати характерні прояви й особливості цього процесу.

Список використаних джерел:

1. Бачинин В.А. Філософія права: словник. За ред. В. А. Бачиніна, В. С. Журавського, М. І. Панова. Київ: ІнЮре, 2003. 329 с.
2. Луцький І.М. Справедливість як філософсько-правова засада українського державотворення: монографія. Івано-Франківськ, 2004. 200 с.
3. Малахов В. П. Філософія права. Харків: Ділова книга, 2002. 298 с.
4. Наукова спадщина академіка Луцького Івана Михайловича. Книга пам'яті: [монографія] / До 20-річчя Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. 1997. 2017. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 328 с.

УДК 271.2-722(477):929

Лотоцький Михайло Васильович,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права
імені академіка УАН о. Івана Луцького
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ОТЕЦЬ ІВАН ЛУЦЬКИЙ ЯК ПРИКЛАД УКРАЇНСЬКОГО СВЯЩЕНИКА ТА ПАТРІОТА

Сучасна Україна переживає складний етап державного та цивілізаційного самоствердження. Подолання наслідків тривалого колоніального минулого, утвердження принципів верховенства права та розбудова демократичних інститутів супроводжуються глибокими соціальними й культурними змінами. У цих умовах особливо гостро відчувається потреба в лідерах нового типу – особистостях, які здатні поєднувати високий рівень професійної компетентності з беззаперечним моральним авторитетом, громадянською відповідальністю та духовною зрілістю. Йдеться про формування еліти, що мислить категоріями служіння, а не лише управління.

У цьому контексті постає митрофорного протопресвітера, доктора юридичних наук, доктора філософії, професора Івана Михайловича Луцького (1949–2014) постає як винятковий феномен українського інтелектуального та духовного простору. Його життєвий шлях і багатогранна діяльність значно виходили за межі традиційного розуміння душпастирського служіння чи адміністративного управління в освіті. Він сформував унікальну модель суспільного служіння, що реалізовувалася на перетині трьох фундаментальних вимірів – духовності, науки та права. Як церковний діяч він утверджував християнські моральні орієнтири; як науковець і освітній організатор – розвивав інтелектуальний потенціал молоді; як правник — сприяв формуванню правосвідомості та культури справедливості.

Звернення до його спадщини має не лише історико-біографічне, а й концептуальне значення. Дослідження постаті Івана Луцького дозволяє окреслити модель сучасного українського елітарія – особистості, у якій державницьке мислення та європейський рівень освіченості органічно поєднуються з глибоким християнським світоглядом. Така модель є надзвичайно актуальною для сьогодення, оскільки пропонує зразок гармонійної інтеграції духовних цінностей, професійної майстерності та громадянської відповідальності. Саме на подібних прикладах може формуватися нова культура лідерства, здатна забезпечити сталий розвиток української держави й суспільства.

Найпомітнішим і стратегічно найвагомим внеском Івана Луцького у процеси українського державотворення стало заснування Університету Короля Данила – інституції, яка від початку замислювалася не просто як освітній заклад, а як осередок формування нової інтелектуальної та моральної еліти. Це рішення мало виразний візіонерський характер. У середині 1990-х років, коли пострадянська система вищої освіти залишалася значною мірою інертною, перевантаженою формалізмом і неготовою до швидких суспільних змін, він гостро усвідомив потребу створення університету нового типу — гнучкого, відкритого до інновацій, зорієнтованого на європейські освітні стандарти, але водночас укоріненого в традиційних духовних і культурних цінностях.

Символічним і концептуально виваженим був вибір патрона університету – Короля Данила – як уособлення історичної тяглості української державності, державницької мудрості та відповідальності перед нацією. Через цю символіку отець Іван прагнув сформувати у студентів відчуття належності до тривалої традиції українського державотворення. Його метою було виховання не вузьких технічних спеціалістів, а свідомих державників – фахівців, здатних мислити категоріями суспільного блага й національної відповідальності. В основі

його педагогічної концепції лежала триєдина формула «Освіта. Духовність. Патріотизм» [1], яка передбачала гармонійний розвиток інтелектуальних здібностей, моральних чеснот і громадянської свідомості.

Унікальність постаті отця Івана Луцького полягала у винятковій здатності органічно поєднати священниче покликання з високим рівнем наукової та правничої компетентності. Він став прикладом рідкісного синтезу духовного служіння і академічної діяльності, поєднавши сутану священника з мантиєю доктора юридичних наук. Його наукові дослідження у сфері права були спрямовані на пошук шляхів узгодження позитивного законодавства з принципами християнської етики, що відображало прагнення до гуманізації правової системи. У його баченні право не могло бути відірваним від моральних основ суспільства, адже лише за цієї формули воно здатне забезпечити справедливий суспільний порядок.

Як депутат обласної ради та активний громадський діяч, він послідовно демонстрував модель відповідального й етично вмотивованого лідерства. В умовах поширеного правового нігілізму, суспільної недовіри до інститутів влади та корупційних практик, він зберігав репутацію морального авторитета, до якого дослухалися представники різних політичних середовищ. Отець Іван трактував правову державу не як механізм суто формального примусу, а як простір реалізації справедливості й людської гідності. Його переконання в тому, що «закон повинен мати душу», концептуально перегукувалися з традицією природного права, яка підкреслює нерозривний зв'язок між правом і мораллю.

Фактично у своїй діяльності він уособлював ідеал християнського демократа в його класичному європейському розумінні – людини, яка входить у сферу політики, науки та освіти не задля особистих амбіцій, а з метою служіння спільному благу. Така позиція робить його постать не лише важливою сторінкою в історії української освіти й громадського життя,

а й значущим орієнтиром для формування сучасної культури лідерства в Україні.

Його цивілізаційна діяльність демонструвала послідовне переконання в тому, що володіння ресурсами неминуче пов'язане з моральним обов'язком служіння спільноті. Власність у його баченні не була виключно інструментом особистого збагачення, а розглядалася як засіб творення суспільного блага та підтримки найуразливіших верств населення. Такий підхід формував модель відповідального лідерства, у якій економічна успішність поєднується з усвідомленням соціальної місії.

У ширшому суспільному контексті цей досвід має важливе повчальне значення для сучасної української бізнес-еліти, яка нерідко недооцінює або ігнорує соціальну функцію капіталу [2, с. 94]. Приклад Івана Луцького переконливо засвідчує, що сталий розвиток держави неможливий без активної участі економічно спроможних громадян у вирішенні соціальних проблем. Його діяльність утверджувала ідею, що філантропія є не проявом ситуативної щедрості, а невід'ємним елементом зрілої громадянської позиції та складовою культури відповідального суспільства.

Отже, постать отця Івана Луцького можна розглядати як яскраве втілення моделі інтегрального лідерства, якої особливо потребує сучасна Україна в умовах глибоких суспільних трансформацій. Його життєвий шлях переконливо засвідчив можливість гармонійного поєднання духовного й світського вимірів у сфері публічного служіння. У своїй діяльності він послідовно долав штучні протиставлення між вірою і наукою, Церквою і державою, демонструючи, що ці сфери не є взаємовиключними, а здатні взаємно збагачувати одна одну. Його спадщина формує цілісне бачення суспільного розвитку, у якому моральні цінності стають підґрунтям для наукового пошуку та управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Наша історія – від мрії людини до університету. *Університет Короля Данила*. URL: <https://ukd.edu.ua/nasha-istoriya>.
2. Наукова спадщина академіка Луцького Івана Михайловича. Книга пам'яті: [монографія] / До 20-річчя Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. 1997. 2017. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 328 с.

УДК 343.8:348.2(477)

Репешкий Сергій Петрович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права
імені академіка УАН о. Івана Луцького,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДУШПАСТИРСЬКОЇ ОПІКИ ЗАСУДЖЕНИХ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СТАТТІ 128-1 КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Інституціоналізація капеланства в установах виконання покарань України є важливим кроком на шляху гуманізації виконання покарань. Не випадково, у 2015 році Кримінально-виконавчий кодекс України (далі – КВК України) було доповнено статтею 128-1 КВК України, яка стала нормативним фундаментом для духовної роботи із засудженими та предметом досліджень багатьох вітчизняних вчених, таких як Є. Ю. Бараш [1], І. Г. Богатирьов [2] та інші. Проте питання правової невизначеності окремих частин ст. 128-1 КВК України досі залишаються дискусійними, а практична реалізація її норм стикається з низкою правових бар'єрів.

Так, в ст. 128-1 КВК України зазначено, що душпастирська опіка засуджених – це діяльність в установах виконання

покарань священнослужителів (капеланів), уповноважених релігійними організаціями, статуту (положення) яких зареєстровані у встановленому законом порядку та спрямована на задоволення релігійних потреб засуджених, їх духовне виховання [4].

Для забезпечення цієї діяльності кримінально-виконавче законодавство передбачає створення дорадчого органу, проходження спеціальної підготовки священнослужителів (капеланів) та надання повноважень на здійснення заходів душпастирської опіки засуджених. Водночас наголошено, що священнослужителі (капелани) можуть відвідувати установи виконання покарань для проведення заходів душпастирської опіки за спеціальним дозволом адміністрації таких установ у завчасно погоджений з адміністрацією установи час, а адміністрація установ виконання покарань повинна сприяти забезпеченню конфіденційності зустрічей засуджених із священнослужителями (капеланами) [4].

З наведеного вбачається, що реалізація душпастирської опіки може бути обмежена низкою процедурних чинників. І першою проблемою є вимога щодо «спеціальної підготовки» священнослужителів (ч. 3 ст. 128-1 КВК України), адже окремо опублікованого «наказу-положення» з детальною програмою навчання від Міністерства юстиції України як самостійного документа, на сьогоднішній день, в публічному доступі немає. Підготовка, зазвичай, здійснюється на базі відомчих навчальних закладах за програмами, погодженими з Душпастирською радою при Міністерстві юстиції України.

Водночас слід зауважити, що оскільки ця програма підготовки повинна бути погоджена центральним органом виконавчої влади, виникає ризик непрямого втручання держави у канонічну діяльність релігійних організацій. Тому, як слушно зазначив І. М. Копотун, така підготовка має обмежуватися виключно питаннями безпеки та режиму, не торкаючись теологічних аспектів [3].

Другим проблемним аспектом є дозвільний характер відвідувань (ч. 7 ст. 128-1 КВК України), оскільки формулювання «за спеціальним дозволом адміністрації» може створити простір для зловживань. Європейський суд з прав людини у справі «Полторацький проти України» наголосив, що держава має позитивне зобов'язання забезпечити доступ до священнослужителя, а обмеження цього права мають бути пропорційними [6]. Чинна ж норма КВК України фактично ставить право засудженого у залежність від суб'єктивної волі начальника установи.

Третє питання стосується конфіденційності (ч. 8 ст. 128-1 КВК України), адже заборона фіксації сповіді технічними засобами часто ігнорується через загальні вимоги відеомоніторингу в кримінально-виконавчих установах. Це, в свою чергу, створює конфлікт між ст. 128-1 КВК України та відомчими актами, що регулюють нагляд за засудженими.

Тому для усунення зазначених проблем, на наше переконання, ч. 7 ст. 128-1 КВК України варто викласти у редакції, що передбачає повідомний, а не дозвільний порядок візитів для капеланів, внесених до відповідних реєстрів; ч. 5 ст. 128-1 КВК України слід доповнити положенням про обов'язковість надання душпастирської опіки особам, які перебувають в умовах суворої ізоляції (ДІЗО, ПКТ), що відповідає позиції ЄСПЛ у справі «Кузнєцов проти України» [5]; а ч. 3 ст. 128-1 КВК України необхідно конкретизувати положенням, що спеціальна підготовка стосується виключно вивчення нормативно-правових актів та заходів безпеки.

На підставі наведеного, слід констатувати, що правове регулювання душпастирської опіки в Україні потребує переходу від моделі «адміністративного контролю» до моделі «сприяння реалізації прав». Усунення оціночних понять у ст. 128-1 КВК України дозволить забезпечити реальну таємницю сповіді та сталий доступ капеланів до засуджених, що є критично важливим для їх успішної ресоціалізації.

Список використаних джерел

1. Бараш Є. Ю. Свобода віросповідання засуджених до позбавлення волі: теоретико-правовий аспект. Пенітенціарна система: історія та сучасність. 2023. № 4. С. 15-22.

2. Богатирьов І. Г. Кримінально-виконавче право України : підручник. Київ : ВД «Дакор», 2024. 452 с.

3. Копотун І. М. Адміністративно-правовий статус капеланів у закладах закритого типу. Науковий вісник публічного та приватного права. 2024. Вип. 2. С. 88-94.

4. Кримінально-виконавчий кодекс України. Кодекс України; Закон, Кодекс від 11.07.2003 № 1129-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#top> (дата звернення 07.02.2026).

5. Справа «Кузнецов проти України» (Kuznetsov v. Ukraine) : Рішення ЄСПЛ від 29 квіт. 2003 р. (заява № 39023/97). URL : <https://ips.ligazakon.net/document/SO0651> (дата звернення 07.02.2026).

6. Справа «Полторацький проти України» (Poltoratskiy v. Ukraine) : Рішення ЄСПЛ від 29 квіт. 2003 р. (заява № 38812/97). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_838#Text (дата звернення 08.02.2026).

УДК 343.211.3:340.12:27-42

Письменський Євген Олександрович,

*доктор юридичних наук, професор,
проректор з наукової роботи
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

НАУКОВИЙ ДОРОБОК ІВАНА ЛУЦЬКОГО: ПОГЛЯД З ПОЗИЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Питання соціальної функції кримінального права як функції поєднання інтересів держави, громадянського суспільства та громадян у протидії злочинності за сучасних умов набувають посиленого значення [1, с. 75]. Ця думка показує, що соціальна функція кримінального права в сучасному суспільстві полягає не лише у протидії злочинності як такої, а у створенні правового механізму узгодження інтересів держави, суспільства та особи, що є необхідною умовою ефективності, справедливості та гуманізації кримінального права.

Соціальна функція кримінального права тісно пов'язана з християнством, що може розглядатися як джерело його формування. На концептуальному рівні це проявляється в тому, що ідея моральної відповідальності особи перед Богом з часом утворила підґрунтя для концепції (індивідуальної) кримінальної відповідальності. Християнські цінності (якот: життя, гідність, справедливість, милосердя) визначають зміст сучасного кримінального права. Саме через призму християнської антропології, тобто уявлення про людину як образ Божий, формується ієрархія цінностей, що захищаються кримінальним правом.

Водночас, якщо християнство закликає прощати «сімдесят разів по сім» (Євангеліє від Матвія, Мт. 18:21-22), тоді як кримінальне право ґрунтується на принципі

невідворотності відповідальності (хоча останнім часом простежується поступовий та вкрай поміркований відхід від цього принципу).

На сьогодні християнство вже не є формальним джерелом кримінального права, але залишається джерелом моральних цінностей, що визначають зміст кримінально-правових норм. Однак християнська мораль, хай навіть опосередковано, але продовжує впливати на кримінальне право через формування суспільних уявлень про добро (позитивна поведінка) і зло (негативна поведінка), межі криміналізації та декриміналізації діянь, гуманізацію кримінальної відповідальності (ідеї милосердя, каюття, прощення, ресоціалізації), утвердження принципу справедливого балансування між правопорушенням і покаранням за нього тощо. У такий спосіб релігійні цінності, не замінюючи правові норми, виконують функцію морального тла, без якого кримінальне право втратило б соціальну легітимність.

Істотним внеском у розвиток ідей християнства у їх взаємозв'язку з правом загалом, і зокрема кримінальним правом, є наукове дослідження Івана Луцького, присвячене проблемі християнства як джерела української держави і права [2].

Він слушно наголошує на тому, що християнські засади є основою правової рівності та справедливості. Християнство проголосило рівність усіх людей («діти Бога і немає ні Елліна, ні Іудея..., варварів, скіфа, раба, вільного»), що можна вважати фундаментом для обґрунтування принципу рівності перед законом у кримінальному праві, а так само однакового застосування кримінально-правових норм до всіх людей незалежно від соціального статусу.

Не можна оминути увагою намагання Івана Луцького розкрити суть справедливості, що є основоположною категорією для сфери кримінального права. Ідеться про значення євангельського «золотого правила», виражене такими словами: «усе, чого тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те саме

чинить їм і ви». Це правило відображає норму взаємності в суспільних відносинах, пояснює принцип пропорційності покарання у кримінальному праві, а також закладає основу принципу «яким судом судити будете, таким же і вас осудять».

Іван Луцький наводить слова апостола Павла: «якою мірою будете міряти, такою відміряють і вам», що знаходить свою кримінально-правову інтерпретацію у виді невідворотності кримінальної відповідальності, рівності й справедливості, за якими має відновлюватися баланс, порушений у результаті вчинення кримінального правопорушення.

Зрештою, учений розвиває ідеї Августина Блаженного про любов як основу етики та права. Такий підхід дає змогу розкрити соціальну функцію кримінального права через гуманізацію кримінальної відповідальності, можливість виправлення правопорушника через любов та милосердя як невід'ємний компонент сучасного правосуддя.

На особливу увагу заслуговує авторський підхід до виділення природних права людини, які є «об'єктом правових реалій»:

- право на життя;
- право на продовження роду;
- право на власність;
- право на безпеку;
- право на захист з боку соціальних інституцій;
- рівність та свобода.

Ці права на сьогодні абсолютно слушно визначають об'єкти кримінально-правової охорони, і саме їх порушення має наслідком настання кримінальної відповідальності.

Отже, здійснений аналіз наукового доробку Івана Луцького у світлі соціальної функції кримінального права дає підстави стверджувати, що його ідеї мають не лише історико-теоретичне, а й виразне сучасне значення. Вони дають змогу глибше осмислити кримінальне право як соціально

зумовлений феномен, спрямований на охорону базових цінностей, утвердження справедливості та підтримання балансу між інтересами держави, суспільства й особи.

Звернення до християнських моральних засад у працях Івана Луцького демонструє, що гуманістичний потенціал кримінального права не суперечить його охоронній функції, а навпаки – посилює соціальну легітимність кримінально-правових заборон і санкцій. Саме через призму християнських уявлень про гідність людини, рівність, відповідальність і милосердя кримінальне право набуває здатності не лише карати, а й відновлювати порушений соціальний порядок.

У цьому контексті наукова спадщина Івана Луцького може розглядатися як методологічна основа для подальшого розвитку кримінально-правової доктрини, орієнтованої на гуманізацію кримінальної відповідальності, розширення відновних практик та посилення соціальної функції кримінального права. Такий підхід є особливо актуальним в умовах трансформації сучасного суспільства, коли зростає потреба в праві, здатному поєднувати ефективність протидії злочинності зі збереженням фундаментальних моральних і правових цінностей.

Саме в цьому полягає наукова й практична значущість ідей Івана Луцького, які й надалі можуть слугувати інтелектуальним орієнтиром для розвитку кримінального права України як справедливого, гуманного та соціально відповідального правового інституту.

Список використаних джерел:

1. Туляков В. О. Соціальна функція кримінального права у світі безладу. *Право України*. 2017. № 2. С. 75 – 83.
2. Луцький І. М. Християнство як світоглядне джерело української держави і права : монографія. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. 468 с.

УДК 2-18:340.12:322

Пташник Олександра Іванівна,
*кандидат соціологічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри права
імені Академіка Івана Луцького
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

Мельникович Михайло Степанович
*доктор філософії у галузі права, доцент,
доцент кафедри імені академіка УАН о. Івана Луцького,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

РОЛЬ РЕЛІГІЇ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ТА ДЕРЖАВИ (НА ОСНОВІ НАУКОВИХ ПРАЦЬ АКАДЕМІКА ІВАНА МИХАЙЛОВИЧА ЛУЦЬКОГО)

У сучасній науковій дискусії питання взаємодії релігії, права та держави набуває нового звучання. Тривалий час у вітчизняній юриспруденції домінував позитивістський підхід, який відокремлював право від його духовних першоджерел. Однак праці доктора юридичних наук, доктора канонічного права Івана Михайловича Луцького переконливо доводять, що побудова правової держави та формування зрілого громадянського суспільства неможливі без звернення до християнських цінностей.

Метою цієї доповіді є розкриття концепції І. М. Луцького щодо ролі релігії як фундаментального чинника, який формує не лише моральний стрижень окремої особистості, а й ціннісний базис самої держави. Аналіз базується на його праці «Правовий та релігійний підхід до поняття людської гідності» та інших доробках автора [1].

Центральним елементом антропології Івана Луцького є поняття «людська гідність». Науковець наголошує, що світський (юридичний) підхід до гідності є важливим, але

недостатнім, оскільки він фіксує лише зовнішній статус особи. Повнота розуміння людини розкривається через релігійний підхід.

Згідно з дослідженнями автора, гідність людини має не набутий, а онтологічний характер. Вона не дарується державою чи суспільством, а є вродженою властивістю, оскільки людина створена за образом і подобою Божою (Imago Dei).

«Гідність людини — це особливий морально-психологічний стан, в якому відображається усвідомлення особою своєї цінності як людини, її соціальна значущість» [1, с. 20].

Релігія дає відповідь на питання: «Чому кожна людина є цінною?». Навіть якщо особа втратила соціальний статус, здоров'я чи волю, вона не втрачає гідності в очах Творця. Це усвідомлення є фундаментом для формування самоповаги та психологічної стійкості особистості.

Іван Луцький підкреслює, що релігія виступає головним інструментом виховання совісті – внутрішнього регулятора поведінки. Бог наділив людину розумом і вільною волею. Формування особистості відбувається через постійний моральний вибір між добром і злом. Релігійне виховання формує почуття відповідальності не лише перед законом (страх покарання), а й перед Вищою Сутністю. Така відповідальність є більш стійкою та глибокою. Релігія задає вектор розвитку особистості – наближення до Першообразу. Це стимулює людину до інтелектуального та духовного зростання, праці над собою, що є корисним для суспільства в цілому.

У своїх працях І. М. Луцький відстоює тезу про те, що право не є штучним утворенням, відірваним від моралі. Навпаки, історично саме релігійні норми стали першоджерелом права. Базові кримінально-правові заборони (не вбий, не вкради) мають релігійне походження. Сучасні демократичні конституції, зокрема й Конституція України, імпліцитно містять християнські цінності. Визнання людини найвищою соціальною цінністю (ст. 3 Конституції України) є юридичним

віддзеркаленням християнського антропоцентризму [1, с. 21].

Автор розглядає державу не як джерело прав людини, а як інститут, покликаний їх захищати. Права на життя, свободу та гідність є природними (даними Богом), а держава лише закріплює механізми їх реалізації. У статті «Правовий та релігійний підхід до поняття людської гідності» зазначається, що Конституція України (ст. 21, 28) гарантує захист гідності. Однак ефективність цього захисту залежить від того, наскільки державні інституції та службовці просякнуті повагою до людини.

«Держава повинна не просто декларувати права, а створювати умови, в яких релігійно-моральне розуміння гідності стає нормою суспільного життя» [1].

Іван Луцький вбачає в релігії потужний запобіжник проти деградації державних інститутів. Коли право відривається від моралі, воно перетворюється на інструмент репресій або формальну бюрократію. Релігійні цінності наповнюють «суху» букву закону духом справедливості. Суспільство, яке втрачає віру, неминуче стикається з кризою легітимності влади та правовим нігілізмом, де закон діє лише з позиції сили.

Науковець не закликає до злиття церкви і держави, але наполягає на їхній співпраці (симфонії) у питаннях виховання.

Важливим аспектом праць І. М. Луцького є роль освіти. Університетська освіта не повинна обмежуватися передачею професійних знань. Вона має формувати світогляд. Впровадження духовно-моральних цінностей в освітній процес сприяє вихованню еліти, яка керуватиме державою не заради власного збагачення, а заради служіння суспільству. Це прямо впливає на якість державного управління та національну безпеку.

Аналіз наукового доробку Івана Михайловича Луцького дає змогу сформулювати такі підсумкові тези:

1. Формування гармонійної особистості неможливе

виключно методами світського виховання. Релігія закладає онтологічний фундамент гідності, який дозволяє людині усвідомити свою унікальність і цінність.

2. Релігія не є пережитком минулого, а залишається живим джерелом правових смислів. Вона легітимізує право, надаючи йому вищого морального авторитету.

3. Роль держави полягає не у створенні моралі, а у захисті тих цінностей, які мають духовне походження. Правова держава є міцною лише тоді, коли спирається на високу релігійну культуру своїх громадян.

4. Сучасна Україна потребує інтеграції правових та релігійних підходів до розуміння людини. Це дозволить подолати кризу моральності та побудувати суспільство, де гідність людини є реальною, а не декларативною цінністю.

Таким чином, творча спадщина Івана Луцького пропонує нам модель державотворення, де Дух і Закон не протистоять, а взаємно підсилюють одне одного заради блага людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Луцький І. М. Правовий та релігійний підхід до поняття людської гідності. *Науково-інформаційний вісник «Право»*. 2014. № 9. С. 20–25.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.

УДК 340.141(477):321.7

Стечишин Алла Василівна,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри права

імені академіка УАН о. Івана Луцького (сумісник),

ЗВО «Університет Короля Данила»,

м. Івано-Франківськ, Україна

ЗВИЧАЄВО-ПРАВОВІ ВИТОКИ НАРОДОВЛАДДЯ: ФЕНОМЕН ГРОМАДИ В УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВОТВОРЧІЙ ТРАДИЦІЇ

Сучасна війна актуалізувала пошук глибинних джерел національної стійкості. Феноменальна здатність українців до самоорганізації, волонтерства та горизонтальної кооперації в умовах колапсу безпекового середовища не може бути пояснена виключно нормами чинного законодавства. Її коріння сягає архаїчних пластів правової культури, де центральне місце посідає поняття «громади». Дослідження звичаєво-правових засад функціонування громади є критично важливим для розуміння природи українського народовладдя, яке історично розвивалося «знизу – вгору». Проблема полягає в тому, що тривалий час українська правова наука перебувала під впливом позитивістських підходів, ігноруючи ментальні та звичаєві аспекти права. Однак саме традиція копних судів, вічевих зборів та сільських сходів сформувала той архетип поведінки, який сьогодні дозволяє об'єднаним територіальним громадам бути ефективними суб'єктами оборони та життєзабезпечення.

З огляду на зазначене, науково актуальною видається потреба розкриття ролі звичаєвого права та інституту громади як первинних, додержавних форм самоврядування, аналізу їх еволюції та впливу на сучасну архітектуру місцевого самоврядування в Україні.

Українська правова традиція є унікальним симбіозом

рецепійованого писаного права та автохтонного звичаєвого права. Основою останнього виступала сільська територіальна громада – «мир», «копа». Ще з часів «Руської Правди» прослідковується суб'єктність верви (сільської громади) як колективного носія прав та обов'язків. Громада несла колективну відповідальність за злочини, скоєні на її території («дика віра»), що стимулювало внутрішню саморегуляцію та підтримання правопорядку [3].

Особливим інститутом українського звичаєвого права, який функціонував аж до XVIII століття, були копні суди. Це зібрання «мужів» громади для розслідування та суду над правопорушниками демонструвало високий рівень правосвідомості селянства [1]. Копний суд базувався на принципах змагальності, безпосередності та відновлення справедливості, а не на каральній функції. Важливо зазначити, що рішення копи були обов'язковими навіть для представників адміністрації, якщо злочин стосувався інтересів громади. Це свідчить про те, що ідея верховенства права громади над свавіллям чиновника є іманентною українській ментальності.

У XIX столітті цей емпіричний досвід був осмислений інтелектуальною елітою. Кирило-Мефодіївське товариство, а згодом М. Драгоманов та М. Грушевський, поклали ідею «громадівства» в основу українського національного проєкту. Для М. Драгоманова вільна громада була джерелом суверенітету, а держава мала будуватися як федерація таких громад [2]. Цей світоглядний підхід кардинально відрізняє українську політичну думку від російської, де домінувала ідея сакральності центральної влади та повного підпорядкування їй суспільства. Українська ж модель тяжіє до поліцентризму, де центр виконує лише сервісні та координаційні функції.

Радянський тоталітарний режим завдав нищівного удару по цій традиції. Колективізація знищила економічну основу вільної громади, а система сільрад перетворила

самоврядування на фікцію. Втім, ментальні структури виявилися стійкішими за політичні режими. Як тільки тиск центру слабшав, українці миттєво поверталися до практик самоорганізації.

Сучасна реформа децентралізації (2014–2024 рр.) стала триумфальним поверненням до архетипу громади. Створення спроможних територіальних громад, наділених ресурсами та повноваженнями, фактично легалізувало традиційний український устрій. В умовах повномасштабного вторгнення саме громади взяли на себе тягар первинного реагування: від створення загонів територіальної оборони до прийому внутрішньо переміщених осіб. Це підтвердило тезу про те, що сильне самоврядування є питанням національної безпеки. Сучасна ОТГ – це модернізована «копа», яка використовує цифрові інструменти та діє в межах законодавства, але керується тим же духом солідарності та відповідальності за спільний простір.

Таким чином, звичаєве право та інститут громади становлять глибинний ментальний фундамент українського місцевого самоврядування, який забезпечив виживання нації в умовах бездержавності. Історична тяглість форм самоорганізації населення свідчить про те, що демократія в Україні не є імпортованим продуктом, а виростає з національного ґрунту. Подальший розвиток державності має відбуватися шляхом гармонізації сучасних європейських стандартів з питомими українськими традиціями громадянства. Це дозволить створити стійку та ефективну модель публічної влади, здатну протистояти будь-яким зовнішнім та внутрішнім викликам.

Список використаних джерел:

1. Бойко І., Бедрій М. Правові засади організації та діяльності копних судів на українських землях у XIV–XVI ст. *Про українське право*. Число III. Київ, 2008. С. 265–276.

2. «Вільна Спілка» – «Вольный Союз». Спроба української політикосоціальної програми. Збір і пояснення М. Драгоманова; пер. Т. Андрусяка. Андрусяк Т. Шлях до свободи (Михайло Драгоманов про права людини). Львів, 1998. С. 121–188.
3. Серьогіна С. Г., Демиденко Г. Г. До витоків місцевого самоврядування та державного будівництва в Україні. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2019. Вип. 37. С. 16-36.

УДК 378:316.3

Тимоць Мирослава Василівна,
*кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри бізнесу та управління
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ*

РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ В РОЗБУДОВІ СУЧАСНОЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ СПІЛЬНОСТІ

В умовах глобалізації та цифрової трансформації вищої освіти, університет постає не просто інституцією з надання якісних освітніх послуг, а складним соціокультурним простором, де ключовим чинником розвитку є особистість. Він стає динамічною екосистемою, де головним капіталом, окрім інфраструктури, виступає людський потенціал.

Сучасна університетська спільнота базується на взаємодії адміністрації, викладачів, здобувачів освіти, кожен з яких робить індивідуальний внесок у розвиток освітнього середовища.

Сьогодні роль викладача трансформується від простого ретранслятора знань до фахівця, який формує культуру академічної доброчесності та критичного мислення. У 2026 році

особлива увага приділяється вмінню викладача інтегрувати штучний інтелект в освітній процес, оцінюючи не лише результат, а й логіку мислення студента.

Студенти більше не є пасивними споживачами знань. Вони стають ініціаторами соціальних змін через студентське самоврядування, розвиваючи лідерський потенціал та громадянську позицію. Сучасне студентство характеризується прагненням до інновацій та патріотизмом.

Академічні лідери – це особистості, які згуртовують колектив навколо спільних цінностей та стратегічних цілей. Ефективне лідерство в університеті часто є розділеним між багатьма членами команди, які співпрацюють на засадах колегіальності. Особистий приклад лідерів та викладачів є вирішальним для утвердження академічної доброчесності, яка є основою сталого розвитку університету [1].

Варто зауважити, що сучасний світ вищої школи дуже різноманітний, кожна освітня система має власні відмінності та особливості. Більше того, практично кожен університет – це окрема корпоративна культура, окремі традиції, правила та поведінкові моделі, установки, переваги. І якщо такі університети піклуються про майбутнє, про виконання власної місії, то вони намагаються розвивати і зміцнювати саме свої переваги, досягнення, позитивні відмінності, які складають «обличчя» закладу, основу його авторитету та іміджу [2, с. 5]. Таким чином, розбудова справжньої академічної спільноти залежить від здатності окремих особистостей, лідерів, до самоорганізації та ціннісного наповнення освітнього простору.

Яскравим прикладом такої особистості є Іван Михайлович Луцький, який зумів трансформувати приватну ініціативу в потужний науково-освітній осередок, оскільки мав чітку візію: поєднання духовності, освіти, науки та інновацій. Будучи доктором права та водночас доктором богослов'я, він інтегрував духовні та моральні цінності в освітній процес. Це сформувало особливу етику в Університеті

Короля Данила, де повага до особистості, моральність та милосердя є такими ж важливими, як і професійні знання. Його концепція базувалася на вихованні «людини честі», а не просто дипломованого фахівця. Професійна діяльність Івана Михайловича довела, що одна людина з чітким баченням здатна змінити освітній ландшафт цілого регіону.

Освітня діяльність Івана Михайловича не обмежувалася лише вищою освітою. Його роль полягала у створенні цілісної безперервної системи навчання: коледж, університет, наукові інституції. Він вірив, що університетська спільнота має бути «сім'єю», де кожен студент відчуває підтримку на кожному етапі свого становлення.

Роль знаменитої постаті Івана Михайловича Луцького у розбудові сучасної освіти полягає в тому, що він зміг виховати покоління управлінців та викладачів, які поділяють його цінності. Це і є найвищим проявом ролі особистості – створити систему, яка продовжує розвиватися та приносити користь суспільству навіть через десятиліття.

Список використаних джерел:

1. Роль університету у розвитку лідерського потенціалу суспільства: концептуальні засади. За заг. ред. С. Калашнікової. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. 100 с.
2. Астахова К.В. Корпоративна політика та корпоративна робота сучасного університету: особливості взаємодії внутрішніх стейкхолдерів. Університетські спільноти та їх роль в умовах дифузності сучасної освіти: матеріали XXII Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 9 лют. 2024 р. Харків: Вид-во НУА, 2024. 216 с. URL: https://nua.kharkov.ua/wp-content/uploads/2024/02/matetialu-konferenciynua-9.02.2024_.pdf

УДК 342.7:2:355.01

Федик Лідія Богданівна,
*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри права
імені акад. УАН Івана Луцького
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ТЛУМАЧЕННЯ СВОБОДИ ВІРОСПОВІДАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Запровадження воєнного стану в Україні суттєво вплинуло на механізми реалізації основоположних прав і свобод людини, зокрема свободи віросповідання. В умовах збройної агресії держава змушена переглядати підходи до балансу між гарантіями свободи совісті та потребами національної безпеки, що безпосередньо відображається у правозастосовній практиці. Судові та адміністративні органи стикаються з новими викликами, пов'язаними з діяльністю релігійних організацій, питаннями їхньої лояльності, гуманітарної участі та можливих загроз державному суверенітету. Це зумовлює необхідність наукового осмислення трансформації підходів до тлумачення змісту та меж свободи віросповідання у надзвичайних умовах. Дослідження цієї проблематики є важливим для формування узгодженої правозастосовної практики, що відповідатиме як конституційним принципам, так і викликам сучасного державотворення.

Метою дослідження є виявлення змін у підходах до тлумачення змісту і меж свободи віросповідання в правозастосовній практиці України в умовах воєнного стану з урахуванням потреб національної безпеки та конституційних гарантій прав людини.

Свобода віросповідання в умовах воєнного стану зберігає статус фундаментального права, однак зазнає розширеного

впливу механізмів допустимого обмеження з боку держави. Тлумачення змісту цього права у правозастосовній практиці дедалі більше пов'язується з категоріями національної безпеки, громадського порядку та інформаційної стійкості держави. Воєнні умови зумовлюють зміщення акценту з індивідуального виміру свободи совісті на колективну діяльність релігійних організацій як потенційних суб'єктів публічно-правових відносин.

Практика правозастосування демонструє посилення контролю за діяльністю релігійних структур у разі наявності зв'язків із державою-агресором або ризиків використання релігійної риторики в інформаційній війні. Прикладом цього є ухвалення спеціального закону про релігійні організації – Закону України «Про захист конституційного ладу у сфері діяльності релігійних організацій», який забороняє діяльність на території України релігійних організацій, афілійованих із Російською православною церквою (РПЦ), центральний орган якої знаходиться в державі-агресорі, із встановленою процедурою дослідження та судового припинення їхньої діяльності у разі невиконання приписів щодо розриву таких зв'язків. Закон передбачає, що релігійні організації, визначені як залежні від центрів у країні-агресорі, в Україні не зможуть користуватися державним та комунальним майном, що створює додаткові правові обмеження для їхньої діяльності [1]. Крім того, Державна служба з етнополітики та свободи совісті отримала повноваження проводити релігієзнавчу експертизу діяльності релігійних організацій стосовно наявності або відсутності ознак підлеглості центрам впливу у країні-агресорі та звертатися до суду для припинення діяльності тих, хто зберігає такі зв'язки [2].

Відбувається переосмислення меж втручання держави у внутрішні справи релігійних організацій з огляду на потреби захисту суверенітету та територіальної цілісності. Судові процеси щодо Української православної церкви (УПЦ),

де уряд ініціював справи про заборону діяльності окремих структур або їх перереєстрацію, оскільки державні органи вважають, що формальні кроки щодо автономії від Російської православної церкви були недостатніми для гарантування національної безпеки [3]. Практика перевірки Державної служби з питань етнополітики та свободи совісті щодо зв'язків релігійних організацій з центрами у державах-агресорах та подальше надання організаціям строку для усунення таких зв'язків здійснюється відповідно до закону [4]. Конституційний Суд України визнав правомірними обмеження у сфері свободи віросповідання під час воєнного стану, зокрема щодо вимоги уточнення статусу релігійних організацій, виходячи з обставин збройної агресії, що підтверджує готовність судової влади враховувати безпековий контекст [5].

Ці приклади демонструють, що в умовах війни Україна переглядає традиційні підходи до невтручання у внутрішні справи релігійних організацій, вводячи нові механізми контролю та нормативні вимоги, які пов'язані не з релігією як такою, а з безпековими викликами, що постали перед державою.

Водночас зміни у підходах до тлумачення свободи віросповідання під час воєнного стану не можуть відбуватися ізольовано в межах лише національного безпекового дискурсу, а повинні залишатися в межах конституційної моделі прав людини та міжнародно-правових зобов'язань України. Конституція України закріплює свободу світогляду і віросповідання як невідчужуване право, обмеження якого можливі лише на підставі закону, в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моралі населення або захисту прав і свобод інших осіб, що в умовах війни потребує особливо ретельного обґрунтування. Крім того, Україна як учасниця Європейської конвенції з прав людини зобов'язана враховувати підходи ЄСПЛ щодо статті 9 Конвенції, зокрема критерії законності, легітимної мети, необхідності у демократичному суспільстві

та пропорційності втручання. Це означає, що навіть за наявності безпекових ризиків держава не може застосовувати колективну відповідальність до всіх вірян певної конфесії, а повинна доводити індивідуалізований характер загрози та зв'язок конкретних дій із посяганням на національну безпеку. Узгодження національної практики з міжнародними стандартами також вимагає недопущення дискримінації за релігійною ознакою та збереження нейтральності держави у богословських питаннях. Окремого значення набуває доктрина «межі розсуду держави» (*margin of appreciation*), яка дозволяє ширші обмеження під час надзвичайних ситуацій, але не скасовує судовий контроль за їх обґрунтованістю. Тому трансформація підходів до тлумачення свободи віросповідання фактично відбувається у трикутнику: національна безпека – конституційні гарантії – міжнародні стандарти прав людини, а стійкість правової системи залежить саме від збалансованості цих елементів.

Отже, воєнний стан зумовив істотну трансформацію підходів до тлумачення свободи віросповідання у правозастосовній практиці України, посиливши її безпековий вимір. Держава дедалі частіше розглядає релігійну сферу не лише як простір реалізації індивідуального права, а й як потенційний чинник впливу на національну та інформаційну безпеку. Це спричиняє розширення механізмів контролю за діяльністю релігійних організацій, особливо за наявності зв'язків із державою-агресором або ризиків антидержавної діяльності. Водночас свобода віросповідання зберігає конституційний характер, а її обмеження повинні відповідати вимогам законності, необхідності та пропорційності з урахуванням міжнародних стандартів прав людини. Сформовані під час війни підходи закладають підґрунтя нової моделі державно-конфесійних відносин, у якій баланс між безпекою та правами людини стає визначальним.

Список використаних джерел:

1. Про захист конституційного ладу у сфері діяльності релігійних організацій: Закон України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T243894?an=8> (дата звернення 22.01.2026)
2. Верховна Рада України прийняла законопроект щодо діяльності в Україні релігійних організацій. URL: https://www.rada.gov.ua/news/razom/242636.html?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 23.01.2026)
3. Україна має намір заборонити православну церкву, яку, за її словами, пов'язують з провоєнною московською церквою. URL: <https://apnews.com/article/ukraine-russia-war-orthodox-church-dispute-8e96c2b037597c0f001bb0d605b9aeab> (дата звернення 26.01.2026)
4. Україна: Новий закон викликає занепокоєння щодо свободи віросповідання. URL: https://www.hrw.org/uk/news/2024/11/01/ukraine-new-law-raises-religious-freedom-concerns?utm_source (дата звернення 26.01.2026)
5. Конституційний суд України. URL: https://ccu.gov.ua/storinka/36?utm_source (дата звернення 26.01.2026)

УДК: 378.014.5:17:37.017.4

Ходак Світлана Михайлівна

*кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри права
імені академіка УАН о. Івана Луцького,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ФОРМУВАННЯ ВИСОКОМОРАЛЬНОГО ТА НАЦІОНАЛЬНО СВІДОМОГО ВИПУСКНИКА

Освітня діяльність засновника Івано-Франківського інституту права, економіки та будівництва, що в 2007 році переріс в Івано-Франківський університет права імені Короля Данила Галицького, а з 2017 року перейменовано в Університет Короля Данила була зосереджена на адаптацію таких морально-етичних категорій, як право, справедливість, християнство та віра в сучасні теоретичні підходи світосприйняття й розуміння сьогоденної дійсності. Саме тому отець Іван, будучи автором понад 150-ти наукових та навчально-методичних праць, серед яких 20 навчальних підручників та 10 монографій з грифом МОН, у своїх виступах на конференціях весь час наголошував на старому латинському прислів'ї «Ora et labora» (молися і працюй), що служило девізом святого Бенедикта Нурсійського, який 529 року заснував монаше співтовариство ордену бенедиктивців – найстарший монаший орден у Римо-Католицькій Церкві. Слова «Ora et labora» стали духовною основою монашого статуту, написаного святим Бенедиктом. Ця формула є центром духовного життя монахів-бенедиктивців, які у своїй діяльності поєднують молитву і фізичну працю.

Свідомі християнські правники на своїй науковій ниві повинні пам'ятати, що без Бога та християнських ідеалів,

окреслених в Новому Завіті, освітянин не здатний повноцінно навчати молоде покоління, яке нам довірили їхні батьки.

Стосовно «labora» (праці), то щорічні конференції, які проходили та традиційно продовжуються, є тому підтвердженням. Виступи та доповіді викладені в матеріалах всеукраїнських науково-практичних конференцій не лише професорсько-викладацьким складом, але й студентами, як одноосібно, так і у співавторстві з науковими керівниками.

Тому доцільно стверджувати, що ректор та його послідовники намагаються продовжувати святу місію нести світло, науку та зберігати й утверджувати нашу прабатьківську віру не лише на своїх теренах, але й поширювати її через молодь далі, на Схід нашої багатостраждальної України, оскільки розуміли, що виховати свідомого громадянина й патріота означає сформувати в молоді комплекс певних знань і умінь, особистісних моральних якостей і рис характеру.

Отець Іван не раз наголошував, що в найближчій перспективі відбудеться оновлення системи національної освіти на засадах демократизації навчально-виховного процесу, докорінних змін у підготовці фахівців нового покоління, звернення належної уваги на християнське та патріотичне виховання молоді, формування людини гармонійної, всебічно розвиненої тощо. У зв'язку з цим роль морально-патріотичного виховання у навчальному закладі як важливого чинника у процесі формування висококваліфікованого й високоморального фахівця, гармонійної, цілісної, патріотично спрямованої, громадськоактивної особистості стане вимогою для кожного вищого навчального закладу [2, с. 231].

Головною ідеєю філософії освіти, на думку академіка, є посилення християнської складової у підготовці фахівців будь-якого профілю, адже християнська освіта здатна оберігати людину від технократизму й примітивного прагматизму, підвищувати творчий потенціал та життєстійкість особистості. Безумовно, християнський компонент освіти, через

який власне здійснюється гуманітаризація та гуманізація, традиційно відповідає за формування гармонійно-розвинутої особистості, культури, моральності, створення умов для соціалізації особистості, надання можливості для творчого пошуку фахівця нового покоління, зростання перспективи його самореалізації.

Крім того, викладання гуманітарних дисциплін, на нашу думку, не повинно зосереджуватись лише на розширенні загальноосвітніх знань молоді, а повинно мати тісний зв'язок із профільними дисциплінами, забезпечуючи таким чином чітку орієнтацію на майбутню фахову діяльність, що надасть можливість випускникам використовувати набуті гуманітарні знання безпосередньо у сфері своєї професійної діяльності. Професіоналізація гуманітарних знань сприятиме позбавленню їх абстрактності, віддаленості від фаху, демонструватиме їх практичну значущість для професії [2, с. 238].

Християнська освіта має національно-патріотичний характер. Виховний процес враховує, що сучасному суспільству потрібні фахівці, які володіють не тільки рисами які традиційно є притамані українцям, але й такими, які в складних умовах могли б забезпечити розбудову держави. Саме тому, важливою функцією християнської освіти є виховання у молоді високих гуманістичних якостей: людяності, поваги до людей, доброзичливості, людської гідності, патріотизму. Християнська освіта спрямована на збереження та зміцнення традицій єдності поколінь. Вона базується на визнанні цінностей кожної людини, свободі вибору, захисті права особистостей на власний спосіб самореалізації.

У сучасній парадигмі української освіти гостро постає проблема виховання цілісної особистості, здатної реалізувати свій потенціал, бути суб'єктом своєї життєдіяльності і стратегії власної долі. Аналізуючи духовно-моральний стан українського суспільства, можна дійти висновку, що він викликає глибоке занепокоєння. Руйнація усталених

духовно-моральних та патріотичних цінностей є наслідком прагматизації життя, нехтування правових, соціальних норм, що за своїми масштабами становить глобальну соціальну проблему. Ось чому основним завданням сучасного освітньо-виховного процесу є не тільки сформувати необхідні знання, а в першу чергу – інтелектуально розвинену, духовно і морально зрілу особистість, готову протистояти викликам глобалізації життя [1, с. 187-188].

Таким чином, аналізуючи сутність патріотичного виховання, слід відзначити, що воно включає у себе соціальні, цільові, функціональні, організаційні та інші аспекти.

Система освіти має готувати особистість, яка не лише вміє жити в громадянському суспільстві і правовій державі, а й створювати їх. Адже лише вільна й освічена людина, котра відчуває, що її поважають, може бути корисною в умовах інтелектуалізації будь-якого виду професійної діяльності. Державотворчі процеси сучасного українського суспільства вимагають розвитку духовної культури, виховання національної свідомості та патріотичних почуттів у молоді.

Таким чином отець Іван розумів і втілював в життя поєднання християнської освіченості з професійною кваліфікацією майбутніх спеціалістів, що було є і буде одним з найактуальніших викликів для освіти. Саме тому, ідеалом виховання виступає різнобічно та гармонійно розвинений національно та патріотично свідомий, високоосвічений, життєво компетентний громадянин-фахівець, здатний до саморозвитку та самовдосконалення лише на вічних ідеалах, які нам залишив Ісус Христос.

Список використаних джерел:

1. Куріто О. В. Аксиологічні орієнтири філософії освіти сучасного українського соціуму. Вісник Донецького національного університету. Серія. Гуманітарні науки. 2012. № 2 (54). С. 180-188.

2. Педагогіка вищої школи: підручник [Чернілевський Д. В., Луцький І.М., Зарічанський О. А. та ін.]; за ред. Д. В. Чернілевського. Вінниця : АМСКП, Глобус-Прес, 2010. 408 с.

УДК 929:001:2

Черепій Петро Миколайович,
*суддя у відставці,
Заслужений юрист України,
голова Івано-Франківського окружного
адміністративного суду 2007-2014 рр.*

НАУКОВЕ СЛУЖІННЯ ЯК ФОРМА ДУХОВНОГО ПОКЛИКАННЯ У ЖИТТІ О. ІВАНА ЛУЦЬКОГО

Варто почати з того, що отець Іван Луцький належав до тих постатей, присутність яких не вимагала гучності, але залишала тривалий слід. Його наукова й духовна діяльність ніколи не була самодостатньою, вона завжди була звернена до іншого: до студента, співрозмовника, спільноти. Він умів поєднувати глибину мислення з людською простотою, а академічну вимогливість із внутрішньою делікатністю.

Знати отця Івана означало бачити, як наука може бути формою служіння. У його способі мислення й праці не було розриву між вірою та дослідженням, між священничим покликанням і академічною відповідальністю. Він не прагнув публічного визнання, проте вмів формувати середовище, в якому зростали інші інтелектуально й духовно.

Ці тези народилися з досвіду тривалого спілкування з отцем Іваном, з уважного спостереження за його стилем життя і праці. Вони є спробою вловити не лише те, що він говорив чи писав, а те, як він обрав науку як шлях вірності, внутрішньої дисципліни та служіння істині.

Варто зазначити, що у сучасному академічному середо-

вищі наукова діяльність часто осмислюється крізь призму кар'єрного успіху, продуктивності та інституційного визнання. В такому контексті постає акад. о. Івана Луцького відкриває альтернативний спосіб розуміння науки як форми служіння, що має глибокий духовний і екзистенційний вимір.

Слід звернути увагу на той факт, що екзистенційний підхід дозволяє розглядати науку не лише як сукупність методів і результатів, а як спосіб буття людини у світі. Для о. Івана Луцького наукова праця була відповіддю на внутрішній покликання, тісно пов'язаний із його священничим служінням. У цьому сенсі наука постає не як нейтральна діяльність, а як особиста відповідальність перед істиною, ближнім і Богом.

Слід відмітити, що характерною рисою наукової позиції о. Івана Луцького була органічна інтеграція віри й дослідження. Він не протиставляв богословське мислення академічній раціональності, а розглядав їх як взаємодоповнювальні виміри пізнання. Такий підхід уникає як редукації віри до суб'єктивного досвіду, так і спокуси ізоляції науки від морального та духовного контексту.

Наукове служіння у розумінні о. Івана Луцького передбачало також певний етичний стиль: скромність, уважність до іншого, відмову від інтелектуального самолюбства. Наука для нього не була засобом самоствердження, а шляхом співпраці, наставництва та формування відповідального академічного середовища.

Особливо актуальним такий підхід є для молодих науковців, які сьогодні опиняються між вимогами ефективності та пошуком сенсу власної праці. Досвід о. Івана Луцького показує, що наукова діяльність може бути не лише професійним вибором, але й формою цілісного життєвого покликання, в якому поєднуються інтелектуальна чесність, духовна глибина та служіння спільноті.

Отже, осмислення наукової спадщини о. Івана Луцького в екзистенційному ключі відкриває перспективу відновлення

гуманістичного й духовного виміру науки, що є особливо важливим у сучасних умовах кризи сенсів в академічному просторі.

Особливо актуальним такий підхід є для молодих науковців, які сьогодні опиняються між вимогами ефективності, кількісних показників наукової діяльності та пошуком сенсу власної праці. В умовах інституціоналізації науки, її нормативної регламентації та зростання зовнішнього тиску на академічну продуктивність зростає ризик редукції наукової діяльності до технічного виконання формальних вимог. Досвід о. Івана Луцького показує, що наукова праця може бути не лише професійним вибором або елементом кар'єрної стратегії, але й формою цілісного життєвого покликання, у якому поєднуються інтелектуальна чесність, духовна глибина та відповідальне служіння спільноті.

З правової перспективи такий підхід актуалізує питання етичних засад наукової діяльності, академічної доброчесності та відповідальності науковця перед суспільством. Наука у цьому контексті постає не лише як сфера виробництва знань, але як нормативно значуща діяльність, що впливає на формування правової культури, суспільних цінностей і уявлень про справедливість. Саме тому інтеграція екзистенційного виміру в наукову діяльність сприяє подоланню формалізму в правничих дослідженнях і повертає їм людський, гуманістичний сенс.

Таким чином, осмислення наукової спадщини о. Івана Луцького в екзистенційному ключі відкриває перспективу відновлення гуманістичного і духовного виміру науки, що є особливо важливим у сучасних умовах кризи сенсів в академічному та правовому просторі. Такий підхід дозволяє переосмислити роль науковця не лише як фахівця, але як носія відповідальності за якість інтелектуального та нормативного середовища, в якому формується правопорядок і суспільна довіра.

Список використаних джерел:

1. Луцький І. М. *Християнство як світоглядне джерело української держави і права* // Вісник Прикарпатського університету. Політологія. Вип. 8.
2. Наукова спадщина академіка Луцького Івана Михайловича. Книга пам'яті: [монографія] / До 20-річчя Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2017. 328 с.
3. Фуллер С. *Філософія науки і відповідальність ученого*. Харків: Гуманітарний центр, 2014.
4. Франкл В. *Людина в пошуках справжнього сенсу*. Київ: Дух і Літера, 2016.

УДК 27-4:316.7

Шевчук Любомир Васильович,
*доцент кафедри права
імені академіка УАН о. Івана Луцького,
кандидат юридичних наук
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ХРИСТІЯНСЬКІ ЦІННОСТІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Питання християнських цінностей у сьогоденнісному світі, на жаль, спрямоване в русло альтернативної течії потреб, в якій суспільство, в міру знайденого часу, лиш поверхнево задумується над пошуком особистісного сенсу життя, моральних цінностей та внутрішньою гармонією.

Сьогоднішній світ інформаційних технологій та штучного інтелекту впевнено диктує свої умови здобуття матеріальних благ, розкошів та привілеїв, акцент у яких активно зосереджено на відволіканні від осягнення християнських цінностей, принципів духовності, тих Божих чеснот, які

власне повинні бути стрижнем людського життя. Віра, надія, любов – це ті принципи життя, які чомусь свідомо відкинуто черствістю суспільства. І байдужість до цього – параліч душі, яка потребує власне цих відкинутих ліків.

Людству потрібно розуміти, що християнські цінності в сьогоденні повинні залишатися фундаментом моралі, пропонуючи орієнтири любові, милосердя, чесності, справедливості та відповідальності перед Богом і суспільством. Вони допомагають зберігати гідність, сприяють волонтерству та захисту життя. У сучасному світі ці цінності є альтернативою споживацтву, зміцнюючи традиційну сім'ю та формуючи відповідального громадянина.

Але, як показує реальність, суспільство надто прив'язане до рушійного локомотива сьогодення, що забуває для чого його приведено в цей світ, що є змістом його щоденності, чи дійсно є потреба в тих речах, за якими так шалено гониться людське бажання.

Чому, поки в нашому тілі пульсує життя, ми не можемо зупинитись бодай на коротку мить для зустрічі із самим собою, своєю душею та серцем. Щоденна гонитва за вітряними благами сучасності закриває наші вуха, щоб не почути стукіт Творця у двері наших сердець: «Ось Я стою під дверима та стукаю...» [1].

Багато постає питань до нас самих, але, на жаль, відповідь, яку ми дуже часто можемо почути, така: «Життя дається раз, і нам потрібно спішити його прожити із задоволенням». Але, щоб це задоволення було дійсно якісним, варто іноді зупинитися й запитати себе: «Що саме сьогодні зробить мене щасливішим?».

Свобода волі робить людину відповідальною за власну долю та моральний стан. Людина створена за образом Божим, що передбачає здатність свідомо обирати між добром і злом. Цей дар є водночас і найбільшим викликом, адже кожен вибір має свої наслідки для душі та світу [1].

Попри те, що дійсно велика моральна криза пронизує усі сфери нашого сьогодення, а картина світу далеко не приваблива, нам потрібно розуміти, що християнство як релігія моралі, де акцент вчення — це любов, пройшло випробовування часом двох тисячоліть [2].

Дві головні заповіді любові, на яких, за словами Ісуса Христа, ґрунтуються весь закон і пророки (Мт. 22:40), це: 1) любити Господа Бога всім серцем, душею та розумом; 2) любити свого ближнього, як самого себе. Ці заповіді є нерозривними, де перша визначає ставлення до Бога, а друга — до людей. Вдумуючись у ці заповіді любові, нам стає очевидним, що дійсне дотримання їх сприятиме лиш мирним відносинам між людьми, в суспільстві та в усьому світі. Ісус Христос вчив наповнювати серця любов'ю до Бога та ближнього, вважаючи це найвищою заповіддю. Його вчення базується на любові як до Батька, так і до Сина, що є основою Євангелії. Він закликав мати серце, подібне до Його власного – лагідне, смиренне, сповнене милосердя та щирості до кожної людини.

Любов є основою життя кожного віруючого. Ми не просто повинні виконувати правила, наче згідно з якимось правовим актом, а повинні мати серця, сповнені щирого почуття до Бога та людей.

Щодня в засобах масової інформації нам доводиться чути про численні вбивства на війні, втрачені долі, повітряні тривоги, розбиті сім'ї.

Звичайно, постає природне питання: як жити далі із цим всім? Але саме в ці

випробовувальні миті життя нас повинна об'єднати християнська віра із тими простими, але настільки вартісними принципами: любов, милосердя, справедливість, чесність, добро. Нам потрібно тільки захотіти зробити крок до Христа, який сказав: «Прийдіть до Мене, всі струждені та обтяжені, і Я заспокою вас!» [1]. Ці слова зазвичай сприймаються як обіцянка духовної підтримки, полегшення внутрішнього

тягаря та віднайдення спокою в складні часи.

«Люби – і роби що хочеш» – відомий вислів Августина Аврелія, християнського богослова і філософа, впливового проповідника, єпископа Гіпонського, що жив у Північній Африці на межі IV-V століть, який означає, що якщо в серці панує справжня, жертвна любов до Бога та ближнього, то совість не дозволить вчинити зло, роблячи будь-які вчинки. Цей вислів підкреслює, що любов є основою моралі, а не просто свободою дій. Він лаконічний, категоричний, і при цьому в ньому відчувається дух справжньої християнської свободи [3].

Людство, на жаль, через власну волю піддається зовнішнім і внутрішнім впливам, що виявляються у спокусах тіла, навколишнього середовища і злого духу [4]. Криза духовних орієнтирів та поступове витіснення християнських цінностей зі сфер політики, культури, освіти на периферію суспільного життя може стати фатальним наслідком для людини в цілому.

Список використаних джерел:

1. Іван Огієнко: «Я все зробив, що міг зробити...»: Бібліог. покажчик / Уклад.: Л. Оленич, В. Чупрова. Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. 112 с.
2. Тернопільський навчально-виховний комплекс «Школа-колегіум Патріарха Йосифа Сліпого». Християнські цінності як запорака сучасного правового виховання школярів. URL: <https://12.school-info.te.ua/blog/5/hristijanski-cinnosti-jak-zaporuka-suchasnogo-pravovogo-vihovannja-shkoljariv>.
3. Радіо Марія. Святий Августин, єпископ і Вчитель Церкви. URL: <https://radiomaria.org.ua/svyatii-avgustin-piskop-i-vchitel-cerkvi-2976>
4. Огірко О.В. Християнська етика в університетській системі освіти. Львівський інститут Міжрегіональної академії управління персоналом URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Ohirko_Oleh/Khrystyianska_etyka_v_universytetskii_systemi_osvity.pdf?

УДК 37.015.3:159.923

Шевчук Мирослава Олегівна,
*доцент кафедри архітектури та будівництва,
кандидат хімічних наук, доцент,
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна*

РОЗВИТОК АСЕРТИВНОСТІ ПРАЦІВНИКА В УМОВАХ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА

Сучасний освітній процес вимагає нової педагогічної етики, визначальною рисою якої є асертивність педагога, взаєморозуміння, взаємоповага та творча співпраця, а побудова стосунків всередині прогресивного освітнього колективу стає тонким мистецтвом. Педагогіка партнерства – добровільне зацікавлення однодумців, рівноправного учасника педагогічного та науково-педагогічного процесу, турботливого і відповідального за його результати. Ця етика утверджує не рольове, а особистісне спілкування (підтримка, співпереживання, утвердження людської гідності, довіра); зумовлює використання особистісного діалогу як домінуючої форми навчального спілкування, спонукання до обміну думок, вражень, моделювання життєвих ситуацій; включає спеціально сконструйовані ситуації вибору, авансування успіху, самоаналізу, самооцінки, самопізнання [2, с. 28].

Професійна любов допомагає розгледіти особистість за «фасадом» поведінки. Ми зазвичай маємо на увазі доброзичливість, турботу про благо іншого та щире бажання допомогти зростати. Коли ми говоримо про «любов» у професійному контексті, це прийняття недосконалості колег, тобто розуміння того, що кожен має право на втому чи помилку. До здобувачів – це віра в те, що за лінощами чи грубістю часто стоїть страх або невпевненість. Цей баланс можливий при дотриманні таких аспектів, як взаємоповага між колегами та синергія замість конкуренції, оскільки

колектив – це живий організм. Повага тут проявляється не в офіційних звертаннях, а в щоденних дрібницях: визнання експертності – розуміння того, що кожен колега має свій унікальний досвід; інформаційна щедрість, яка проявляється у бажанні ділитися знахідками, матеріалами чи ідеями, а не приховувати їх заради власного рейтингу та підтримка у складних моментах – вміння «підставити плече», коли колега емоційно вигорів або не встигає з дедлайнами [1, с. 77].

Якщо в закладі панує атмосфера любові та поваги, виникає «ефект безпеки»: науково-педагогічні працівники, педагогічні працівники не бояться експериментувати, творити, відкривати щось нове і відповідно здобувачі мають можливість проявляти більше ініціативи, ділитись своїми переживаннями чи вподобаннями у сфері науки.

Повага до інших починається з поваги до себе. Викладач, який дбає про свій відпочинок та професійні кордони, має набагато більше внутрішнього ресурсу, щоб ділитися цією професійною любов'ю з оточенням.

Наступним моментом у доброчесності та відкритості є також педагогіка партнерства, оскільки справжній викладач – це не просто джерело знань, а ментор. Той, хто знає та вірить в потенціал здобувача, навіть коли він сам у себе не вірить.

У науковому світі панує високий рівень стресу, тому доброзичливість стає «основною платформою» колективу: досвідчені професори, які безкорисливо допомагають молодим асистентам розібратися в методиці викладання, проявляють вищу форму професійної доброзичливості. Важливою складовою такої платформи є також емоційна підтримка та спільний пошук у розв'язку задач. Це здатність щиро привітати колегу із захистом, грантом чи публікацією у *Scopus/Web of Science* замість того, щоб шукати в цьому приводи для заздощів.

Можна сміливо говорити, що доброзичливість та

доброчесність, повага, академічна порядність у науково-педагогічному середовищі – це етичний фундамент, на якому тримається репутація не лише окремого викладача, а й усього сучасного навчального закладу. Коли ми говоримо про взаємодію колеги у науково-педагогічному середовищі, ці поняття трансформуються у конкретні професійні стандарти. В ідеальному освітньому середовищі колега – це не конкурент у черзі за званням професора, а одностудець у спільній місії – пошуку істини та вихованні нового покоління.

Список використаних джерел:

1. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич : Коло, 2006. 326 с.
2. Гагарін М. І., Мартинюк В. В. Педагогіка партнерства : навч. посіб. для студ. ЗВО / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2024. 216 с.

УДК 347.627:2(477)

Бойчук Євген,

студент 1 курсу спеціальності

«Правоохоронна діяльність»

ЗВО «Університет Короля Данила»

Наукові керівники:

Кузик Вікторія Володимирівна,

доктор філософії в галузі права, викладач кафедри права імені академіка УАН о.Івана Луцького, ЗВО «Університет Короля Данила» м. Івано-Франківськ, Україна

Зінчук Дмитро Сергійович,

кандидат історичних наук,

доцент кафедри права імені академіка УАН

о.Івана Луцького, «Університет Короля Данила» м. Івано-Франківськ, Україна

РЕЛІГІЙНИЙ ЧИННИК ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ТА КОЛІЗІЙНИЙ АСПЕКТ ПРИ РОЗІРВАННІ ШЛЮБУ В УКРАЇНІ

В умовах трансформації сучасного українського суспільства спостерігається дихотомія між секулярним законодавством та релігійною свідомістю громадян. Попри те, що згідно зі ст. 35 Конституції України церква відокремлена від держави [1], для значної частини населення шлюб сприймається не лише як цивільний договір, а як сакральний акт. Це створює специфічне правове та соціально-психологічне поле, де релігійний чинник виступає або стримуючим фактором, або джерелом додаткових конфліктів при розірванні шлюбу [3].

Релігійна парадигма нерозірваності шлюбу полягає в тому, що для більшості християнських конфесій в Україні шлюб є таїнством. Основна правова колізія полягає в різному розумінні моменту припинення шлюбних відносин:

- цивільний аспект встановлює, що шлюб припиняється

в день реєстрації розірвання шлюбу в органах ДРАЦС або набрання рішенням суду законної сили відповідно до ст. 114 Сімейного кодексу України [2];

- канонічний аспект передбачає, що державне розлучення не означає автоматичного «церковного розлучення». У православної та католицькій традиціях існують власні процедури розірвання церковного шлюбу, які базуються на канонічному праві та суттєво відрізняються від світських процедур [5].

Вплив релігійних норм на примирення сторін іноді має велике значення, оскільки релігійний чинник часто стає підґрунтям для реалізації судом норм ст. 111 Сімейного кодексу України щодо вжиття заходів до примирення подружжя [2].

Медіативна роль полягає в тому, що церковні громади та духовні наставники часто виступають як неофіційні медіатори, що впливає на морально-етичну мотивацію сторін [3].

В даній проблемі наявний і певний етичний стримувач, оскільки соціальна доктрина церков засуджує розлучення, що в окремих випадках сприяє збереженню родини, проте може створювати додатковий психологічний тиск на ініціатора розлучення [6].

Проблемні питання досить часто виникають при визначенні місця проживання дитини.

Релігійність одного з батьків може стати предметом судового розгляду, якщо релігійні практики загрожують розвитку дитини або створюють конфлікт світоглядів між батьками [4]. Українські суди, керуючись принципом «найкращих інтересів дитини», намагаються балансувати між правом батьків на релігійне виховання та світськими нормами захисту прав неповнолітніх [7].

Релігійний чинник в Україні не має прямої юридичної сили при ухваленні рішення про розірвання шлюбу, проте він інтегрований у процесуальні аспекти через формування мотиваційної частини позовів та визначення морально-етичного клімату в родині [3, 5].

Список використаної літератури:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР
2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 року. № 21-22 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14/ed20241219#Text>
4. Антонюк О. В. Вплив релігійних норм на регулювання сімейних відносин: теоретико-правовий аспект. Часопис Київського університету права. 2019. № 2. С. 115–119.
5. Герасименко Г. О. Свобода совісті та релігійні права дитини у сімейних правовідносинах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2021. Вип. 64. С. 82–87.
6. Максимович Н. І. Шлюб та розлучення в канонічному праві: порівняльний аналіз із законодавством України. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2020. № 71. С. 94–102.
7. Основи соціальної концепції Української Православної Церкви. Київ, 2002 <https://dobro.church.ua/dokumenty-upc/>
8. Scherbyna, S. Religious Factor in Family Disputes: International Experience and Ukrainian Reality. Journal of Ukrainian Law. 2022. Vol. 3. P. 45–58.

УДК 341.217:061.1EU

Венгер Ірина Олександрівна,
*студентка II курсу спеціальності «Право»,
ЗВО «Університет Короля Данила»*

Науковий керівник:

Луцький Роман Петрович,
*директор Науково-дослідного інституту
імені Академіка Івана Луцького,
доктор юридичних наук, професор
ЗВО « Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

МОРАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СПРАВЕДЛИВОГО ТА ВІДПОВІДАЛЬНОГО ВРЯДУВАННЯ

Європейська Комісія (англ. European Commission) – це інститут ЄС, наділений найбільшими виконавчими повноваженнями, оскільки її головною функцією є забезпечення належного функціонування та розвитку спільного ринку.

Європейська Комісія – незалежний орган, що представляє спільні інтереси всіх держав-учасниць ЄС. Термін «Комісія» відноситься як до Колегії уповноважених, так і до самої інституційної установи, штаб-квартира якої розташована в м. Брюссель (Бельгія), з офісами в Люксембурзі. Комісія також має офіси, відомі як «представництва» в усіх країнах-членицях ЄС.

Форма роботи. Європейська Комісія діє на засадах колегіальності та проводить постійні і спеціальні наради. Члени комітету зустрічаються раз на тиждень – як правило, щосереди, в м. Брюссель (Бельгія). Якщо Європарламент проводить свої пленарні сесії в м. Страсбурзі, уповноважені Комісії зазвичай знаходяться також в парламенті. Порядок денний

кожного засідання визначається програмою роботи Комісії. Щодо кожного пункту порядку денного визначається комісар з питань відповідної політики. Засідання і дебати Комісії не є відкритими для громадськості, але порядок денний і час проведення є публічними. Комісія також проводить наради в особливих обставинах, за вимогою Ради міністрів, для обговорення важливих питань.

Склад. З моменту створення (1958 р.) до Європейської Комісії входили по одному представнику від кожної держави-учасниці Європейського Співтовариства, за винятком Великої Британії, Іспанії, Італії, Німеччини та Франції, що мали по два представники. Але Ніццький договір змінив цей порядок. Зараз до складу Європейської Комісії входять по одному представнику від кожної держави-учасниці ЄС. До складу Комісії входить Голова та 27 уповноважених (комісарів). Членами Комісії можуть бути тільки громадяни держав-учасниць. Водночас вона не може включати більше двох громадян від однієї країни [1].

Члени Комісії обираються на п'ятирічний термін за системою ротації на підставі їх загальної компетенції, та їх незалежність не повинна викликати сумнівів. Кількість членів комісії визначається Радою за одностайним рішенням, водночас кількість їх повинна бути меншою ніж кількість держав учасниць Євросоюзу. Рада, у складі глав держав або урядів, на основі кваліфікованої більшості, висуває кандидата на посаду Голови Комісії (Президента Комісії), приймає список інших осіб, розроблений до пропозицій кожної з держав-учасниць, які будуть призначені членами Комісії (комісарами Комісії).

Після схвалення Європарламентом кандидатури Голови та списку осіб членів Комісії, всі вони повинні бути призначені Радою кваліфікованою більшістю. Комісія виконує свої функції під політичним керівництвом Голови, який вирішує питання її внутрішньої організації, а за колективною згодою

Комісії ним призначається Віце-голова (Віце-президент) з числа членів самої Комісії [2].

Основними повноваженнями Європейської Комісії є:

забезпечення дотримання і впровадження положень установчих договорів і здійснення ініціатив, що вживаються в цих цілях;

- контроль за дотриманням права ЄС, участь у правотворчій діяльності;
- здійснення функцій керівництва, координації й управління в сфері внутрішньої політики;
- повноваження у фінансово-бюджетній сфері;
- повноваження в сфері зовнішніх відносин.
- Гарантування колегіальності:
- якість прийнятих рішень, оскільки кожен комісар повинен консультиватися з кожної пропозиції;
- інституційна незалежність, оскільки рішення приймаються без будь-якого тиску;
- розподіл політичної відповідальності між усіма членами Комісії, навіть коли рішення приймаються більшістю;
- Колегія приймає рішення, голосуючи за них. Щоб рішення було прийняте, за нього має проголосувати більшість членів Колегії. Кожен член Комісії має один голос і може голосувати лише особисто.

Участь у зустрічах: Комісари зобов'язані брати участь у всіх засіданнях Колегії. Якщо вони затримуються з будь-якої причини, члени повинні своєчасно повідомити Президента. Будь-яка відсутність на засіданнях Колегії повинна підтверджуватися винятковими обставинами та бути обґрунтованою [3].

Європейська Комісія є ключовим виконавчим органом Європейського Союзу, який забезпечує ефективне функціонування всієї системи інтеграції. Вона поєднує в собі ініціативну, контролюючу та управлінську ролі, виступаючи «двигуном» розвитку європейських політик. Саме Комісія

формує законодавчі пропозиції, стежить за виконанням норм ЄС державами-членами та представляє інтереси Союзу на міжнародній арені. Її діяльність гарантує стабільність, послідовність і єдність у прийнятті рішень, що робить Комісію незамінним елементом у структурі ЄС та важливим чинником подальшого поглиблення європейської інтеграції.

Список використаних джерел:

1. Національна академія внутрішніх справ (кафедра конституційного права та прав людини). Мультимедійний навчальний посібник. Право Європейського Союзу URL: <https://arm.navs.edu.ua/books/eulaw/info/lec4.html> (дата звернення: 22.11.2025).
2. Європейська комісія URL: <https://studies.in.ua/lekcii-pravo-es/4244-yevropeyska-komsya.html> (дата звернення: 22.11.2025).
3. Європейська Комісія: склад, функції та повноваження URL: https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/Lektsiya_9._YEvropejska_Komisiya_sklad_funktsiyi_ta_povnovazhennya.pdf (дата звернення: 22.11.2025).

УДК 347.1:342.7

Пушка Діана Михайлівна

*асистент кафедри права
імені академіка УАН о. Івана Луцького,
помічниця проректора
з соціальної та профорієнтаційної роботи
ЗВО «Університет Короля Данила»
Івано-Франківськ, Україна*

Науковий керівник:

Бабецька Іванна Ярославівна,

*кандидатка юридичних наук,
доцент кафедри права
імені академіка УАН о. Івана Луцького
ЗВО «Університет Короля Данила»
Івано-Франківськ, Україна*

**ВИЗНАННЯ ОСОБИ БЕЗВІСНО ВІДСУТНЬОЮ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ:
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗА ЦИВІЛЬНИМ КОДЕКСОМ
УКРАЇНИ 2003 РОКУ ТА ПРОЄКТОМ ЦИВІЛЬНОГО
КОДЕКСУ УКРАЇНИ 2026 РОКУ**

Повномасштабна збройна агресія росії проти України спричинила безпрецедентне зростання кількості осіб, місцеперебування яких є невідомим унаслідок бойових дій, окупації територій, насильницьких зникнень або вимушеного переміщення. У цих умовах особливої актуальності набуває інститут визнання фізичної особи безвісно відсутньою як правовий механізм захисту майнових, сімейних і соціальних прав членів сім'ї такої особи.

Водночас чинне цивільне законодавство України було сформоване в умовах мирного часу, що зумовлює потребу переосмислення відповідних норм з урахуванням реалій воєнного стану та сучасних законодавчих ініціатив, зокрема проекту нового Цивільного кодексу України 2026 року.

Відповідно до статті 43 Цивільного кодексу України

фізична особа може бути визнана судом безвісно відсутньою, якщо протягом одного року в місці її постійного проживання відсутні будь-які відомості про місце її перебування. Початок перебігу цього строку визначається з дня отримання останніх відомостей про особу, а у разі неможливості встановлення такого дня — з першого числа місяця, що настає після місяця отримання останніх відомостей, або з 1 січня наступного року.

Процедура визнання фізичної особи безвісно відсутньою регулюється нормами Цивільного процесуального кодексу України та здійснюється в порядку окремого провадження. Заява подається заінтересованою особою і повинна містити обґрунтування мети визнання, опис обставин зникнення особи, а також докази вжиття заходів щодо встановлення її місцеперебування. Судове рішення про визнання особи безвісно відсутньою має значення юридичного факту та є підставою для встановлення опіки над майном такої особи, реалізації певних соціальних прав членів її сім'ї, а також вирішення інших цивільно-правових питань.

Водночас зазначений механізм є формалізованим і жорстко прив'язаним до річного строку відсутності відомостей, що в умовах війни часто не відповідає потребам постраждалих осіб.

Паралельно з цивільно-правовим інститутом безвісної відсутності в Україні діє спеціальний правовий режим, передбачений Законом України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин». Цей статус застосовується до осіб, зникнення яких пов'язане зі збройним конфліктом, бойовими діями, тимчасовою окупацією території або надзвичайними ситуаціями.

Особа визнається зниклою безвісти за особливих обставин з моменту внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти. Такий статус спрямований насамперед на організацію розшуку, ідентифікацію та міжвідомчу координацію, але він не замінює судового визнання

особи безвісно відсутньою у розумінні цивільного законодавства та не породжує автоматичних цивільно-правових наслідків.

Таким чином, у правовій системі України фактично співіснують два різні інститути, які мають різну мету та юридичну природу, що в умовах війни часто створює правову невизначеність для родичів зниклих осіб.

В умовах введення воєнного стану, актуальним є питання визнання особи безвісно відсутньою. Умовами для визнання фізичної особи безвісно відсутньою за діючим ЦК 2003 року є:

- фізична особа відсутня за місцем свого постійного проживання протягом одного року;
- заінтересованим особам нічого не відомо про місце її перебування протягом одного року;
- вжиті заходи для встановлення місця перебування фізичної особи не дали результатів;
- питання, заради яких заявник просить визнати фізичну особу безвісно відсутньою, є юридично важливими та не можуть бути вирішені без такого визнання [1].

Безвісна відсутність – це посвідчення в судовому порядку тривалої відсутності фізичної особи в місці її постійного проживання за умов, якщо не вдалося встановити місце її знаходження (перебування).

Справа про визнання фізичної особи безвісно відсутньою розглядається судом в порядку окремого провадження за місцем проживання заявника або за останнім відомим місцем проживання (перебування) фізичної особи, місце перебування якої невідоме, або за місцем знаходження її майна – місце розгляду справи обирає заявник. Законодавство не визначає кола осіб, які можуть бути заявниками по даній справі. Ними можуть бути діти, один з подружжя, батьки, будь-які члени сім'ї, кредитори або інші зацікавлені особи, в тому числі і юридичні особи.

У разі визнання доводів заявника обґрунтованими суд ухвалює рішення про визнання фізичної особи безвісно відсутньою. Є випадки, коли після визнання особи безвісно відсутньою з'являються відомості про її знаходження. Це є підставою для скасування рішення суду. Правовими підставами для скасування рішення суду про визнання особи безвісно відсутньою є: поява в місці постійного проживання; одержання відомостей про місце перебування фізичної особи (ст. 45 Цивільного кодексу України). Особа, щодо якої було прийнято рішення суду про визнання її безвісно відсутньою, має право звернутися до суду із заявою про скасування такого рішення суду. Суд, одержавши відповідну заяву, призначає справу до слухання з участю цього громадянина, заявника та інших заінтересованих осіб і скасовує своє попереднє рішення про визнання громадянина безвісно відсутнім.

Така заява може розглядатися судом за місцеперебуванням особи або судом, який ухвалив рішення про визнання особи безвісно відсутньою (ст. 45 Цивільного кодексу України та ст. 309 Цивільно-процесуального кодексу України) [2].

Порядок визнання фізичної особи безвісно відсутньою передбачений статтею 43 ЦК України: фізична особа може бути визнана судом безвісно відсутньою, якщо протягом одного року в місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування. У разі неможливості встановити день одержання останніх відомостей про місце перебування особи початком її безвісної відсутності вважається перше число місяця, що йде за тим, у якому були одержані такі відомості, а в разі неможливості встановити цей місяць - перше січня наступного року. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (ДДУВС, 23.11.2018) 43 Порядок визнання фізичної особи безвісно відсутньою встановлюється Цивільним процесуальним кодексом України [4]. Т. В. Встановлення умов оголошення фізичної особи померлою і моменту, з якого настають

відповідні наслідки, є принциповими питаннями вітчизняної практики правозастосування. Необхідно зважати і на те, що сучасна практика свідчить про існування випадків, коли особи, які були оголошені померлими, згодом були визнані живими, є достатньо рідкісними [3].

Фізична особа, яка пропала безвісти у зв'язку з воєнними діями, збройним конфліктом, може бути оголошена судом померлою після спливу двох років від дня закінчення воєнних дій. З урахуванням конкретних обставин справи суд може оголосити фізичну особу померлою і до спливу цього строку, але не раніше спливу шести місяців.

Підходи проєкту Цивільного кодексу України 2026 року мають інше нормативне значення. Проєкт Цивільного кодексу України (Кодекс права приватного) [5], зареєстрований у Верховній Раді України у 2026 році, є масштабною спробою кодифікації приватного права з урахуванням сучасних соціальних і правових викликів. Хоча остаточний текст положень щодо визнання фізичної особи безвісно відсутньою ще перебуває у стадії доопрацювання, аналіз супровідних матеріалів і законодавчих ініціатив свідчить про намір законодавця адаптувати цей інститут до умов воєнного стану.

Зокрема, у парламентських і експертних колах обговорюються пропозиції щодо запровадження спеціального порядку визнання безвісно відсутніми військовослужбовців та осіб, які зникли під час виконання завдань в умовах бойових дій. Передбачається можливість відступу від жорсткого річного строку та визнання особи безвісно відсутньою на підставі документів службового розслідування або офіційних повідомлень компетентних органів.

Зокрема, у проєкті передбачено статтю стаття 49 «Визнання фізичної особи безвісно відсутньою» [5]. Згідно цього, фізичну особу суд може визнати безвісно відсутньою, якщо протягом одного року в її постійному осідку (місці проживання) немає відомостей про її місце перебування. У

разі неможливості встановлення дня одержання останніх відомостей про місце перебування фізичної особи початком її безвісної відсутності вважається перше число місяця, наступного за місяцем, у якому одержано такі відомості, а в разі неможливості встановлення такого місяця – 1 січня наступного року.

А порядок визнання фізичної особи такою, що зникла безвісти за особливих обставин визначається статтею 50 проекту, де вказано «порядок визнання фізичної особи такою, що зникла безвісти за особливих обставин, визначає закон» [5].

Такі підходи свідчать про тенденцію до гуманізації та гнучкості цивільно-правового регулювання, а також про спробу узгодити інститут безвісної відсутності з реаліями збройного конфлікту.

Порівняльний аналіз і проблемні аспекти. Порівняння чинного Цивільного кодексу України 2003 року [2] та проекту Цивільного кодексу 2026 року [5] дозволяє зробити висновок про поступовий перехід від формального, універсального підходу до диференційованого регулювання з урахуванням особливих обставин зникнення особи. Якщо чинне законодавство базується на однаковому річному строку незалежно від причин відсутності, то нові законодавчі ініціативи орієнтовані на врахування воєнного фактору як юридично значущої обставини. Водночас відсутність чіткої інтеграції між статусом особи, зниклої безвісти за особливих обставин, і цивільно-правовим інститутом безвісної відсутності залишається проблемною та потребує комплексного нормативного вирішення.

Інститут визнання фізичної особи безвісно відсутньою є важливим елементом цивільного права України, значення якого суттєво зросло в умовах воєнного стану. Чинний Цивільний кодекс України забезпечує базовий механізм судового визнання, однак не повною мірою відповідає

потребам воєнного часу. Проект Цивільного кодексу України 2026 року та супровідні законодавчі ініціативи демонструють прагнення адаптувати цей інститут до сучасних реалій шляхом запровадження спеціальних правил для осіб, зниклих унаслідок бойових дій. Подальший розвиток законодавства у цій сфері має бути спрямований на забезпечення балансу між правовою визначеністю та захистом прав постраждалих осіб і їхніх сімей.

Список використаних джерел

1. Визнання особи безвісно відсутньою URL : <https://i.factor.ua/ukr/law-54/section-296/article-5264/>.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV (станом на 6 вересня 2018 р.) *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Порядок визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/2241/1/19.pdf>.
4. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
5. Проект Цивільного кодексу України (Кодекс приватного права) № 14394 від 22 січня 2026 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69528>.

УДК 811.111:811.161.2'255.4

Романів Ірина

*студентка I курсу магістратури
спеціальності 035 Філологія
ЗВО «Університет Короля Данила»*

Науковий керівник:

Луцький Роман Петрович,
*директор Науково-дослідного інституту
імені Академіка Івана Луцького,
доктор юридичних наук, професор,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

**МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ВИМІРИ ХУДОЖНЬОГО
ПЕРЕКЛАДУ: ВИКЛИКИ АДЕКВАТНОСТІ ТА КУЛЬТУРНОЇ
ЧЕСНОСТІ У ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА
УКРАЇНСЬКУ**

Переклад художньої літератури є однією з найскладніших і водночас найвідповідальніших форм творчої діяльності, що потребує не лише глибоких знань двох мов, а й тонкого відчуття культури, поетики та світогляду народу. У художньому перекладі зустрічаються дві мовні системи, дві культури, два способи бачення світу. Завдання перекладача полягає не лише у відтворенні тексту іншою мовою, а й у збереженні його естетичного, емоційного й духовного змісту. Переклад із англійської мови на українську має особливе значення, адже саме англомовна література займає провідне місце у світовій культурі.

Український читач через переклади знайомиться з творами Шекспіра, Мільтона, Вордсворта, Діккенса, Остін, а також сучасних авторів – Джоан Роулінг, Ієна Мак'юєна, Салмана Рушді, Джонатана Франзена. Водночас переклад цих текстів вимагає врахування не лише лінгвістичних, а й культурних, історичних і прагматичних чинників, які

визначають художній ефект. Художній переклад виконує також культуротворчу функцію: він сприяє розвитку української мови, збагачує її лексичний запас, стилістичні можливості, розширює горизонти сприйняття світу. Як зазначала Сьюзан Баснетт, переклад є «актом переписування культури», адже він не лише переносить зміст, а й створює нову культурну реальність [1, с. 28].

Метою дослідження є виявлення актуальних проблем перекладу художньої літератури з англійської на українську, аналіз мовних, культурних і стилістичних чинників, що впливають на процес перекладу, та окреслення основних тенденцій розвитку сучасної української перекладацької школи. У рамках дослідження передбачається вирішення таких завдань: проаналізувати теоретичні засади художнього перекладу як особливого виду творчої діяльності; визначити основні труднощі, що виникають під час перекладу художніх творів з англійської мови на українську; розкрити вплив культурних і національних реалій на перекладацькі рішення; охарактеризувати особливості передачі стилю, інтонації, гумору, метафоричності й гри слів в англійських текстах; показати роль перекладача як інтерпретатора змісту та співтворця художнього простору; оцінити внесок українських перекладачів у формування національної школи художнього перекладу та її сучасні тенденції.

Результати дослідження. Художній переклад є багатовимірним явищем, у якому поєднуються мовна точність і художня інтерпретація. Він передбачає не лише знання мовних структур, а й здатність проникнути в естетичну систему автора. Як наголошував Євген Попович, «перекладач має не повторювати слова, а відтворювати мистецтво». Це означає, що переклад — це не копіювання, а творення нового тексту, який водночас залишається вірним духові оригіналу. Проблеми перекладу художньої літератури з англійської на українську обумовлені відмінностями у граматичній структурі,

семантичних системах і культурних контекстах двох мов.

Англійська є аналітичною мовою, де граматичні відношення виражаються порядком слів і службовими словами, тоді як українська – синтетична, у якій велике значення мають флексії, порядок компонентів речення більш вільний, а інтонація часто визначає логічний акцент. Тому перекладач змушений шукати структурні еквіваленти, що не завжди співпадають формально, але забезпечують смислову адекватність. Лексико-семантична невідповідність також створює серйозні труднощі. Англійська мова має велику кількість багатозначних слів, переносних ідіом і сталих виразів.

Наприклад, слово *spirit* може означати «душу», «настрій», «ентузіазм», «сутність» або «привида». Вибір українського відповідника залежить від контексту, жанру, епохи та стилістики автора. Неправильне рішення може спотворити весь смисл. Окрему групу становлять фразеологічні звороти, які в англійській мові часто мають культурні витоки. Вирази на зразок *a blessing in disguise, to kick the bucket, the last straw* потребують від перекладача не лише знання словникових еквівалентів, а й розуміння їх метафоричного походження. Успішний переклад досягається не буквальною, а знаходженням функціонального аналога: «щастя в нещасті», «зіграти в ящик», «остання крапля». Особливої складності набуває передача культурно маркованих елементів. Англійська література наповнена реаліями, які глибоко вкорінені в історію, побут і традиції британського чи американського суспільства: *tea time, Thanksgiving, pub, county, Oxford graduate, the Crown, the Tube* [2, с. 85].

У багатьох випадках перекладач змушений вибирати між двома стратегіями: залишенням іншомовної форми (екзотизацією) або адаптацією до українських культурних реалій (натуралізацією). Вибір залежить від жанру, цільової аудиторії та стилю автора. Серйозною проблемою є відтворення стилю автора. Мова художнього твору – це

прояв його естетичного бачення, тому її не можна замінити механічно. Кожен письменник створює власну мовну модель світу, яку перекладач має інтерпретувати, а не копіювати. Короткі, насичені сенсом речення Гемінґвея передають стриманість і внутрішню силу, тоді як ритмічна, хвиляста проза Вірджинії Вулф створює відчуття потоку свідомості. В українському перекладі необхідно передати не лише зміст, а й ритм, паузу, інтонацію. Гумор і гра слів становлять ще один складний аспект. Каламбури часто спираються на омонімію або багатозначність, що не має прямого відповідника українською. У таких випадках перекладач застосовує компенсацію – створює іншу гру слів, подібну за функцією. Наприклад, у романі Оскара Вайльда “The Importance of Being Earnest” прізвисько героя (Ernest – від «чесний») утворює комічний ефект, який у перекладі можна передати варіантами «щиросердний» чи «чеснотний» [3, с. 21].

Проблема перекладу реалістичної та діалектної мови персонажів також залишається актуальною. Англійська література широко використовує соціолекти, професійні й регіональні діалекти, які створюють атмосферу автентичності. Українська мова не має точних відповідників цим мовним шарам, тому перекладач використовує стилістичні маркери – просторіччя, скорочення, інтонаційні засоби, що передають колорит, але не вводять читача в оману. Сучасні дослідження перекладу акцентують на необхідності врахування культурного контексту. Герменевтичний підхід розглядає переклад як інтерпретацію, у якій перекладач виступає співтворцем. Як стверджує М. Венгринюк, художній переклад «є способом діалогу культур, у якому народжується новий сенс». Це особливо помітно у перекладах модерністських і постмодерністських творів, де форма, алюзії, символіка мають не менше значення, ніж зміст. Українська школа художнього перекладу має глибоке історичне коріння.

Ще в XIX столітті українські письменники та науковці

зверталися до перекладу англомовної класики, вбачаючи в ньому засіб збагачення власної мови. Переклади творів Шекспіра, виконані Панасом Мирним, Пантелеймоном Кулішем, а пізніше – Миколою Лукашем і Григорієм Кочуром, стали класикою українського перекладознавства. Вони не лише відкрили українському читачеві світову літературу, а й довели, що українська мова здатна передати найтонші відтінки англійської поезики. У ХХІ столітті український переклад переживає новий етап розвитку.

Сучасні перекладачі активно працюють з англомовними текстами, що характеризуються складною структурою, метатекстовістю та інтертекстуальністю. Вони застосовують гнучкі стратегії перекладу – від вірності до адаптації – залежно від жанру та цільової аудиторії. Перевага надається природності мовлення, адже головне завдання перекладача – зробити текст живим, переконливим і естетично цілісним для українського читача. Окрім лінгвістичних аспектів, художній переклад має важливе соціокультурне значення. Завдяки перекладам формується культурна ідентичність нації, розвивається літературна традиція, відбувається обмін ідеями між народами. Український переклад з англійської мови сприяє поширенню гуманістичних цінностей, формує толерантність до іншості, розширює межі національного дискурсу. У добу цифрових технологій з'являються нові інструменти, які допомагають перекладачам у роботі: електронні корпуси текстів, програми для пошуку контекстів, паралельні словники. Проте жодна технологія не може замінити творчого мислення, художнього смаку та інтуїції перекладача.

Машинний переклад може бути допоміжним інструментом, але справжній художній переклад залишається мистецтвом людини. Таким чином, актуальні проблеми перекладу художньої літератури з англійської на українську охоплюють цілий комплекс питань – від лінгвістичних до культурно-естетичних. Їх вирішення можливе лише за умови поєднання

професійної підготовки, глибокої мовної культури, літературного смаку та етичної відповідальності перекладача перед автором і читачем. Українська школа перекладу, спираючись на здобутки попередніх поколінь, продовжує свій розвиток. Вона відкрита до експериментів, інновацій і міждисциплінарних підходів, що дозволяє їй інтегруватися у світовий перекладацький контекст і водночас зберігати власну національну ідентичність.

Список використаних джерел:

1. Венгринюк М. Актуальні проблеми художнього перекладу: український контекст. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2022.
2. Дроздовський Д. Стратегії перекладу англomовної прози: когнітивно-дискурсивний підхід. Київ : Інститут літератури ім. Т. Шевченка НАН України, 2020.
3. Попович Є. Мистецтво перекладу: естетика, теорія, практика. Львів : Літопис, 2018.

УДК 378.147:811.111'243:37.02

Марина СТЕФАНЮК

*Студентка спеціальності В11 «Філологія»
(ОП Англійська мова в міжнародній комунікації)
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

Науковий керівник:

Луцький Роман Петрович,
*директор Науково-дослідного інституту
імені Академіка Івана Луцького,
доктор юридичних наук, професор,
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ, Україна*

НАВЧАННЯ ГРАМАТИКИ ЧЕРЕЗ КОМУНІКАЦІЮ: ЯК ІНТЕГРУВАТИ ГРАМАТИКУ В СПОНТАННУ МОВУ, А НЕ ЯК ОКРЕМИЙ ПРЕДМЕТ

Вивчення будь-якої іноземної мови як другої завжди є складною перешкодою для всіх, особливо коли йдеться про вивчення граматики. Граматика – це міцний фундамент, на якому будується мова. Вона лежить в основі усного та письмового спілкування і дозволяє нам бути зрозумілими для інших. Однак граматичні уроки часто сприймаються як негативний і обтяжливий компонент навчання. В багатьох закладах освіти іноземна мова викладається дедуктивно, догматично дотримуючись принципів, які були популярні десятиліття тому. Учні просять заучувати граматичні правила, що викликає в них негативне відчуття пасивності.

Навчання англійської граматики через комунікацію – відмінний старт для формування навичок говоріння в студентів. Мовна компетенція забезпечує як конструювання граматично правильних форм і синтаксичних конструкцій, так і розуміння смислових відрізків мови, організованих відповідно до норм іноземної мови. Без знання граматичної

структури мови неможливо вирішувати комунікативні завдання іноземною мовою. [2, с.167].

Комунікативне вивчення мови (КВМ) вперше було запропоновано в 1970-х роках. Починаючи з 1990-х років комунікативний підхід у викладанні мови був інкорпорований у навчальний процес. У сучасному викладанні іноземних мов комунікативний підхід є невід'ємною частиною навчального процесу, в основі якого лежить фокусування на життєвих ситуаціях, що дозволяє учням практикувати свої навички говоріння. Багато лінгвістів, серед яких Л. Кокоріна та М. Літунова присвятили свої розвідки комунікативно спрямованим методам і прийомам навчання граматики. [1]. Як засвідчує аналіз наукової літератури, комунікативний підхід у навчанні граматики англійської мови є недостатньо розробленим, що зумовило вибір теми нашого дослідження.

Існує два методи викладання граматики на заняттях: дедуктивний та індуктивний. Обидва спрямовані на вивчення даного матеріалу, але між ними існує певна різниця. Дедуктивний метод більш звичний для пояснення граматики студентам, де спочатку подаються правила, а вже після – використання у мовленні. Інший підхід – індуктивний: звертаючись до граматичних знань, які учні вже мають у своїй свідомості, вчителі показують приклади мови в контексті, пропонуючи учням самостійно розробити правила.

Тобто, замість вивчення спочатку правил, а потім практикуватися, можна одразу перейти до практики та пошукового методу. Наприклад, після того, як учні прочитали текст, ми можемо попросити їх знайти приклади різних часів і сказати, як і чому вони вживаються. Джеремі Хармер називає цей урок «бумеранговим» (де елементи відбуваються в послідовності залучення + активізація + вивчення) [3]. Вправи на відкриття особливо корисні, коли студенти вдруге чи втретє знайомляться з побудовою певної граматичної конструкції.

Обидва підходи можна комбінувати, щоб допомогти студентам правильно зрозуміти граматичні правила. Робота в парах або групах, дискусії допомагають учням взаємодіяти та отримувати задоволення від процесу навчання. Вивчення правил допомагає закріпити набуті знання та уникнути непорозумінь у використанні нового матеріалу. Навчання на основі завдань є важливим елементом викладання граматики.

Д. Ньюбі стверджує, що різні частини мови або граматичні структури необхідно представляти та навчати їх як комунікативні події, «оскільки це підкреслює «орієнтовану на дію», «реальний час» природу сприйняття мови» [7, с.14]. Із цим твердженням можна погодитись, адже вивчення граматики через комунікацію має сприйматися як частини природної мови. За приклад використання комунікативного підходу в навчанні конструкції розглянуто Present Perfect та Past Simple. Студенти читають два діалоги:

Діалог №1

Daniel: I visited Paris last summer.

Linda: Wonderful. How it was?

Діалог №2

Daniel: I have visited Paris several times.

Linda: How many times have you visited Paris?

Після прочитання діалогу студенти повинні піти шляхом дослідження та обговорення про однакові минулі події. Після обговорення в групах вони висувають свої ідеї вчителю, який допомагає зрозуміти різницю між двома граматичними конструкціями. Друге завдання передбачає виконання вправ та розкривання дужок, після яких студенти використовуватимуть власні приклади в парах. На закінчення вчитель може попросити одного студента написати на дошці різницю Past Simple – точка в минулому та Present Perfect – результат в минулому. Ідучи таким методом, студенти аналізують життєві ситуації, використовують ці конструкції та самостійно виводять правило.

Джеремі Гармер зазначає, що «Вчителі завжди повинні думати, що сучасна практика викладання мови, як правило, дає учням можливість подумати про те, як працює граматики, водночас надаючи можливості для використання мови в комунікативній діяльності та процедурах, заснованих на завданнях» [5].

Але це не так просто, як здається, тому пропонується певний перелік від тренування до практики мовлення, від форми до функції під час навчання граматики. Їх є чотири типи:

1. Controlled-practice activities;
2. Semi-controlled practice activities;
3. Freer practice activities;
4. Free practice activities.

Контрольована практика змушує студентів замислитися над побудовою мови. Завдання виконуються відразу після пояснення граматичного правила, коли студенти повторюють багато фраз, використовуючи цільову лексику. У таких вправах може бути тільки одна правильна відповідь, а фокус робиться на тому, чи розуміють студенти правило.

Наприклад:

- Matching;
- Completing;
- Put the words in right order;
- Gap filling and deleting.

Напівконтрольовані практичні завдання мають обмежений діапазон правильних відповідей на кожне запитання/пункт. Є правильні і неправильні відповіді, і їх може бути більше ніж одна, оскільки вони пов'язані з досвідом студентів і їх власним життям. Все ще зосереджено увагу на точності. Тут ми можемо створити такі завдання:

- Complete the sentences with can or cannot so they are true for you;
- Chain story;

- Make up dialogues;
- Practice asking and answering questions.

Більш вільна практична діяльність уроку спрямована на те, щоб учні частіше використовували комунікацію. Студенти все ще трохи зосереджені на формі, але в основному – на функції. Таким чином студенти отримують можливість випробувати справжнє використання мови з невеликими обмеженнями – свого роду репетицію в реальному світі. Прикладами використання вільної практичної діяльності є:

- Real-life task;
- Telling or writing the story;
- Role play;
- Discussion;
- Asking and answering questions with a partner.

Вільні вправи – це ті, які мають будь-які обмеження у використанні мови або рихтування у завданні. Вони часто залучають студентів до розмови та дуже мотивують. Під час виконання такого завдання студенти застосовують своє вільне мовлення. Вчитель може створити такі вільні вправи, як:

- role-plays;
- debates;
- discussions;
- poem writing;
- Stating positive and negative sides.

Дотримуючись методу комунікативного підходу вивчення граматики Джеремі Гармера, можна зазначити, наскільки важливо його використовувати для підтримання збалансованого розвитку як точності, так і вільного спілкування, готуючи студентів до ефективного використання мови в реальних ситуаціях.

Отже, навчання граматики через комунікацію підкреслює важливість інтеграції граматичних структур у природне мовлення, а не як окремий навчальний аспект. Такий підхід

дозволяє студентам застосовувати граматичні знання в реальних комунікативних ситуаціях, роблячи вивчення мови більш практичним та мотивуючим. Замість механічного запам'ятовування правил, студенти опановують граматику в процесі живого спілкування, що сприяє глибшому розумінню та кращому засвоєнню мовних структур. Це дозволяє розвинути мовну гнучкість та адаптивність, що є необхідними для вільного спілкування в реальних умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кокоріна Л., Літунова М. Комунікативно спрямовані методи і прийоми навчання граматики англійської мови. Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка», Том 3, № 27. 2020. С. 128–132
2. Беломестнова Н. А. Специфіка формування комунікативної компетенції на уроках англійської мови в початкових класах. Лінгводидактична підготовка сучасного вчителя початкової школи: Збірка наукових праць. Херсон, 2017. С. 22–27.
3. Guseva V. Teaching grammar communetively. Karlsruhe, Germany, 2024, URL:https://www.researchgate.net/publication/377841794_Teaching_grammar_communicatively
4. Newby, D. (2015). The Role of Theory in Pedagogical Grammar: A Cognitive+Communicative Approach. Eurasian Journal of Applied Linguistics 1(2), 13-34).
5. Harmer, Jeremy. 2007. How to teach English. Longman
6. Meddings L. Teaching unplugged. Delta Publishing. 2009. 103 p.

Наукове видання

Заклад вищої освіти «Університет Короля Данила»

ОСВІТНЯ ТА НАУКОВА СПАДЩИНА
АКАД. О. ІВАНА ЛУЦЬКОГО
(наукові читання)

Відповідальний редактор: Р.П. Луцький

Художнє оформлення І.В. Гребенюк
Комп'ютерна верстка І.В. Гребенюк
Коректор О.С. Петрів

Підписано до друку 26.02.2026 р.
Формат 60x84 1/16. Умов. друк. арк. 12,67.
Папір офсетний. Друк цифровий.
Гарнітура "Minion Pro".
Наклад 150 примірників.

Видавець – «Симфонія форте»
76019, м. Івано-Франківськ, вул. Крайківського, 2
тел. (0342) 77-98-92

Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до державного реєстру
видавців та виготівників видавничої продукції:
серія ДК № 3312 від 12.11.2008 р.

УНІВЕРСИТЕТ
Короля Данила

вул. Є. Коновальця, 35
м. Івано-Франківськ 76018, Україна
university@ukd.edu.ua